56. Tiistaina 24 päivänä syyskuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan hallituksen harjoittamaa työllisyys- ja talouspolitiikkaa koskevan ed. Helteen ym. välikysymyksen käsittelyä.... 1748

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi mielenterveyslain muuttamisesta 1804

Hallituksen esitys n:o 38
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 3

Ainoa käsittely:

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1990 ..... „

Mainittu kertomus (K 3)
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi Brasilian kanssa tulon kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 1808

Hallituksen esitys n:o 29 S.
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19

4) Ehdotus laiksi Japanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 1808

Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20

5) Ehdotus laiksi Luxemburgin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys n:o 31
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21

6) Ehdotukset laeiksi eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 56
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22

7) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta 1809

Hallituksen esitys n:o 55
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5

Esitellään:

8) Hallituksen esitys n:o 71 laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta „

S.

9) Hallituksen esitys n:o 68 laiksi rakennushallinnosta 1809

10) Hallituksen esitys n:o 69 rahoitustoimintalaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

11) Hallituksen esitys n:o 75 paineastialain muuttamisesta ..... „

12) Hallituksen esitys n:o 76 räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta ..... „

13) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 62 laiksi leimaverolain 47 §:n muuttamisesta „

14) Ed. Kohijoen lakialoite n:o 63 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta ..... „

15) Ed. Rinteen lakialoite n:o 64 laiksi kansanedustajan muiden tulojen kuin edustajanpalkkion ja kulukorvauksen maksamisesta valtion kassaan ..... „

16) Ed. Rinteen lakialoite n:o 65 laiksi ministerin muiden tulojen kuin valtioneuvoston jäsenen palkkion ja siihen kuuluvan ylöspidon maksamisesta valtion kassaan 1810

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Donner, Dromberg, Hacklin, Halonen, Jaakonsaari, Kuuskoski, Laakso, P. Leppänen, Linnainmaa, Metsämäki, Niinistö, O. Rehn, Rossi, Särkijärvi, Tiuri, Törnqvist ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Linnainmaa ja P. Leppänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Rossi, virkatehtävien takia ed. Metsämäki sekä yksityisasioiden takia edustajat Donner, Kuuskoski, P. Leppänen ja Törnqvist, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Laakso, kuluvan kuun 26 päivään virkatehtävien takia ed. Nyby ja yksityisasioiden takia ed. Niinistö sekä 27 päivään virkatehtävien takia ed. Väyrynen.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan syyskuun 20 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 81—83, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 180, 188, 189, 201, 203 ja 205. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Helteen ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan viime istunnossa keskeytettyä, hallituksen harjoittamaa työllisyys- ja talouspolitiikkaa koskevan ed. Helteen ym. välikysymyksen n:o 2 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Arvoisa työministeri! Jatketaan!

Oikeistolainen työministeri Ilkka Kanerva syyttää maamme vasemmistoa taloudellisesta lamasta. Meidän mielestämme laman syy on suuresti siinä politiikassa, mitä harjoitti edellinen sinipunahallitus ja mitä harjoittaa nykyinen porvarihallitus. Näitä hallituksia yhdistää se, että molemmissa on mukana kokoomus ja RKP.

Kokoomuksen oltua neljä vuotta hallituksessa on syntynyt uusi työttömyyden suomenennätys, uusi vaihtotaseen vajeen suomenennätys, uusi ulkomaisen velkaantumisen suomenennätys, uusi rahojen maastaviennin suomenennätys,

uusi budjettivajeiden suomenennätys ja uusi konkurssien suomenennätys. Sataan vuoteen ei kansantuote ole laskenut rauhan oloissa yhtä paljon kuin se laskee nyt kokoomuksen oltua neljä vuotta hallituksessa.

Vasemmistoliiton edustajat ovat olleet ensimmäisten joukossa varoittamassa yhteiskuntaa kasinotalouden riskeistä: se voi romahtaa. Ja se romahti. Suomen kansantaloutta ollaan deflatoimassa, ajamassa alas, lamauttamassa, rujouttamassa. Nyt ollaan tekemässä ne virheet, jotka tätä ennen tehtiin jo 30-luvulla. Kansantalous sairastaa, mutta potilasta ei tapa sairaus vaan se deflaatiolääke, jota hallitus sille pakkosyöttää.

Tässä tilanteessa me olemme iloisia siitä, että meillä, vasemmistoliitolla, on esittää vaihtoehto hallituksen deflaatiopolitiikalle toisin kuin keskustalla ennen vaaleja. Keskusta vain jatkaa sinipunan viitoittamalla tiellä. Me kutsumme vaihtoehtoamme valikoivaksi sosiaaliseksi elvytykseksi. Me olemme julkistaneet tämän ohjelman jo ennen vaaleja. Vaalien jälkeen samantapaisille linjoille ovat tulleet mm. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Suomen sosialidemokraattinen puolue ja Raimo Ilaskivi. Meidän vaihtoehtomme nauttii laajaa tukea erilaisissa kansalaispiireissä.

Me emme halua antaa työnantajille tuplajättipottia: sekä sisäistä että ulkoista devalvaatiota. Hallitus näyttää haluavan antaa molemmat.

Keskeistä meidän sanomassamme on se, että vienti pitää saada vetämään. Maahan pitää saada uutta jaettavaa. Hallitus omasta puolestaan haluaa supistaa jaettavaa deflaatiopolitiikallaan.

Me haluamme elvyttää käynnistämällä sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Puheenvuoro on ed. Astalalla.

Puhuja: Minäkin toivoisin, että kun olen saanut puheenvuoron, voisin sen pitää ja te vuorollanne voisitte pitää omanne.

Me siis haluamme elvyttää käynnistämällä sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon. Vuodessa olisi rakennettava vähintäin 30 000 arava-asuntoa ja painopisteen olisi oltava vuokra-asunnoissa. Nyt hallitus supistaa vuokra-asuntojen tuotantoa ja ehdottaa muutoinkin rakennettavaksi liian vähän asuntoja. Me haluaisimme elvytysruiskeita kansantalouteen asuntojen rakentamisen kautta.

Me haluamme tehtäväksi ympäristönsuojeluinvestointeja ja joukkoliikenneinvestointeja. Nyt on nopeutettava Helsingin ja Turun rautatieyhteyden parantamista sekä aloitettava kiireesti ns. Heli-radan rakennustyöt, (Eduskunnasta: Savon radan! Pohjanmaan radan! Tampereen radan!) varsinkin kun Heli-radalla on vielä niin erinomainen nimi.

Suurnopeusjunien hankinnassa esitetty 50 prosentin kotimaisuusaste on meidän mielestämme liian vähäinen. On tehtävä kaikki mahdollinen, ettei tällä alalla kehitettyä suomalaista osaamista VR:n omilla konepajoilla: Valmetin Tampereen tehtailla ja Rautaruukin Vuolijoen ja Taivalkosken tehtailla, hukata. Tästä asiasta haluamme myös perusteellisen selvityksen.

Vaikka kokoomuksen johdolla Suomi on velkaannutettu, maailmassa vain Ruotsin ja Norjan valtioilla on vähemmän velkaa kuin Suomen valtiolla. Siksi valikoivaa elvytystä varten voidaan ottaa velkaa. Mekin näemme, niin kuin pääministeri Aho esitti keväällä, laman olevan suurelta osin itse aiheutettua.

Hallitus on omalla toiminnallaan aiheuttanut maalle pahan tulovajeen. Hallitus on karsinut valtion tuloja paljon enemmän kuin menoja. Nimittäin yritysten kelamaksut ollaan ottamassa budjettiin veronmaksajien maksettaviksi. Se tuo valtiolle lisämenoja 7 miljardia markkaa. Samoin yritysten liikevaihtoverohelpotukset vähentävät valtion tuloja 7 miljardia markkaa.

Asuntorahaston kautta välitetään asuntorakennustoimintaan vuonna 1990 muutettujen perusteiden mukaan lainoja 5 miljardilla markalla. Valtionvelka lisääntyy, mutta se ei merkitse valtion nettovelkaantumista. Sitä ei voida laskea valtion budjettivajeeseen. Sen lisäksi siirrossa asuntorahastoon on ns. ilmaa noin 1 miljardi. Se johtuu budjetointitavasta, joka on tämän rahastosiirron osalta erilainen kuin missään muussa budjettierässä.

Suurituloisille annettu tuloveroale on voimassa myös ensi vuonna, ja siitä aiheutuu valtiolle vähintään 2—3 miljardin markan tulovaje.

Yritysten tuloverokannan alentaminen 43 prosentista 19 prosenttiin taas vähentää valtion verotuottoja 1—2 miljardia markkaa.

Näin hallitus on luonut budjettivajeen, joka pannaan maksuun pienituloisille kansalaisille erilaisina leikkauksina ja supistuksina, eikä pidä unohtaa, että palvelut pannaan liikevaihtoverolle ja säädetään kiinteistövero. Palkansaajien

halutaan osallistuvan hallituksen deflaatiopolitiikan kustannuksiin kaavaillun miinustupon avulla.

Ministeri Kanerva totesi vastauspuheenvuorossaan perjantaina markan ecusidonnan muodostavan talouspolitiikalle "lähtökohdan ja ankkurin, johon muu talouspolitiikka keskeisiltä osin pohjautuu". (Ed. Kasurinen: Ankkurin ketju on liian pitkä!) Aivan oikein, tätä juuri vasemmistoliiton edustajat korostivat rahalain muutosta käsiteltäessä. Varoitimme, että ilman markan ulkoisen arvon korjausta tehtävä yksipuolinen ecukytkentä merkitsee tuhoisan deflaatiopolitiikan sinetöimistä. Juuri tämän vuoksi esitimme hallitukselle epäluottamuslausetta jo tuolloin.

Ministeri Kanerva näki vastauksessaan paljon vaivaa todistellakseen vasemmistoliiton välikysymyksen pohjautuvan ideologisiin lähtökohtiin. En tiedä, ketkä ovat ministeri Kanervan ideologisia tai talousideologisia guruja, ehkä Christopher Wegelius ja Juhani Riikonen. Vasemmistoliitolla ei ole sellaisia oppi-isiä, joiden opetuksiin vannoisimme tilanteesta ja tapahtumista riippumatta.

Suurien profeettojen puutteessa meille kelpaavat pienemmätkin. Erästä tällaista pienempää profeettaa suosittelisin myös ministeri Kanervalle ja kokoomukselle. Kyseinen henkilö on valtiotieteen tohtori ja väitellyt aiheesta Finanssijärjestelmän automaattinen vastavaikutus suhdanteiden vaihtuessa. Kyseinen henkilö on myös opettanut finanssitaloutta yliopistossa parinkymmenen vuoden ajan. Hän on esittänyt arvionaan, että nykyisellä "budjetilla saisi reput kansantaloustieteen approbatur-tentissä". Hän pelkää, että nykyinen hallitus jää Suomen taloushistoriaan hallituksena, joka "keinotekoisesti ja tyhmillä toimenpiteillään aiheutti syvimmän laman, mitä Suomi on kokenut 30-luvun tilanteen jälkeen".

Ministeri Kanervan kansantaloustieteen mukaan budjetti on elvyttävä. Kyseisen finanssitalouden tohtori-asiantuntija näyttää olevan jyrkästi eri mieltä. Hänen mukaansa hallitus on syyllistynyt vakavaan virhearviointiin. Se on laatinut tyypillisen nousukauden budjetin keskellä lamaa. Budjetti kiristää, vaikka sen tulisi voimakkaasti elvyttää. Ecupäätöksestä henkilömme sanoo: "Kyllä silloin olisi pitänyt devalvoiva." Asiantuntijamme elvytysohjelma kuuluu: "Rahaa asuntotuotantoon, ympäristöön, infrastruktuuriin." Hän olisi valmis kasvattamaan budjetin loppusummaa 5:llä, jopa 10:llä miljardilla markalla. "Se olisi sitä pumppaamista: ostovoimaa, tilauksia ja työllisyyttä, joka toivottavasti alkaisi tuoda uutta nousua nopeasti." Budjetin paisuminen lisäisi valtionvelkaa, mutta tohtorimme mielestä tästä kannetaan nyt turhan suurta huolta. Velka on joka tapauksessa parempi vaihtoehto kuin syvenevä lama, sillä elvyttävällä budjetilla aikaansaatu nousu lisää myös verotuloja ja hoitaa velan takaisinmaksun.

Kyseiset linjaukset, jotka tässä esitin, ovat hyvin saman kaltaiset kuin jo viime keväänä esitetty vasemmistoliiton talouspoliittinen ohjelma. On tullut aika paljastaa finanssimiehemme henkilöllisyys. Ministerin Kanervan syytös ideologisesta pakkopaikasta ja julkisen talouden paisuttamisesta kohdistuu tässä tapauksessa Raimo Ilaskiveen. Ministeri Kanerva tuntui jo tietävänkin tämän finanssimiehen henkilöllisyyden.

Jotta emme syyllistyisi pelkkään henkilöpalvontaan, marssitamme areenalle toisenkin tahon, joka on yhtä tunnettu marxilaisesta ideologiastaan kuin Ilaskivi. Taannoisessa tv-haastattelussaan Helsingin kauppakorkeakoulun professori Asko Korpela sanoi, ettei ole ekonomistiuransa aikana nähnyt mitään yhtä typerää kuin nykyisen hallituksen talouspolitiikka, joka pyrkii säästämään julkisia varoja laskusuhdanteessa. Ainoa talouspoliittinen linjaus, joka vetää vertoja tälle typeryydelle, oli edellisen hallituksen talouspolitiikka, joka kiihdytti taloudellista toimeliaisuutta noususuhdanteessa. Näin siis professori Asko Korpela Helsingin kauppakorkeakoulusta. (Ensimmäinen varapuhemies: 15 minuuttia on kulunut!) — Valitan, että minun on hieman ylitettävä aikaa, koska oli alussa niin paljon häiriöitä.

Porvarihallitus rakentelee utopistisia ja käsittämättömiä tukipaketteja, joiden hyöty pyrähtää taivaan tuuliin, eikä näytä kuuntelevan kenenkään käsityksiä. Viime keväänä markkinoidusta 7 miljardin tukipaketista vientiteollisuus on hyötynyt kolmisensataa miljoonaa. Hyötysuhde on kyllä surkea.

Työministerillä näyttää olleen muutenkin hieman vaikeuksia ymmärtää, mitä me olemme puheenvuoroissamme aikaisemmin täällä todenneet. Työministeri nimittäin syytti puheenvuoroissaan toistuvasti vasemmistoliittoa tempputyöllistämisvaatimuksista. Olemme koko ajan jo viime keväästä lähtien ja erityisesti vielä välikysymyksessämme ja ed. Helteen vastauspuheenvuorossa ministerille nimenomaan todenneet,

että kysymys on talouspolitiikan virheestä, mikä tuottaa työttömyyttä. Olemmekin vaatineet juuri talouspolitiikan remonttia. Ministeri Kanerva jaksaa jatkuvasti jankuttaa pakkotyöllistämisestä ja työmarkkinoiden jäykkyydestä. Herra ministeri, lukekaa nyt todella työllisyyslaki edes kerran kunnolla läpi. Sen lähtökohtana ei ole velvoitetyöllistäminen vaan kaikki muut aktiivisen työllisyyspolitiikan keinot. Mikäli ne eivät auta, takaa laki korkean työttömyyden olosuhteissa määräajaksi työtä tietyille erityisryhmille.

Vasemmistoliitto ei ole ollut eikä ole pakkotyöllistämisen kannalla. Kannatamme työllisyyslain muutosta siltä osin kuin se antaa mahdollisuuden työhön oikeutetulle luopua lain mukaisesta velvoitetyöstä työttömyysturvan heikentymättä. Kannatamme myös velvoitetyön vaihtoehtona omatoimista työllistämistä lasten, vanhusten ja vammaisten hoidossa. Tätä mahdollisuutta voitaisiin mielestämme laajentaa eräänlaiseksi kansalaisstipendijärjestelmäksi, jonka puitteissa maksettaisiin palkkaa myös omatoimisesta työstä esimerkiksi ympäristönsuojelun, kehitysyhteistyön tai erilaisen kansalais- ja järjestötoiminnan piirissä itsensä työllistäville.

Ministeri Kanerva ilmaisi myös vankan uskonsa suomalaiseen demokratiaan ja torjui asiantuntijavallan. Olemme samaa mieltä demokratiasta, mutta demokratiakaan ei kiellä kuulemasta asiantuntijoita eikä järjen käyttö tietenkään ole ministereiltäkään kielletty. (Ed. Häkämies. Eikä edustajilta!) — Eikä edustajilta, aivan oikein!.

Siteeratan nyt vielä, mitä mieltä Raimo Ilaskivi on Ahon hallituksen vaikutuksesta suomalaiseen demokratiaan. Ilaskivi toteaa: "Kun vuosi tai pari on mennyt, Suomen kansa usko poliitikkoihin on entisestään pienentynyt. Suomen demokratia ajautuu samaan kriisiin, jossa Suomen talouselämä on tällä hetkellä."

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astalan puheenvuoron henkilöanalyysissä oli sellainen puute, ettei hän ole vieläkään huomannut, kuka on hallituksen todellinen johtaja. Hänhän on STK:n toimitusjohtaja Tapani Kahri. Hän on se kenraali, joka sekä televisiossa, radiossa että lehtien välityksellä antaa ohjeita, ja hallitus kiltisti näyttää niitä noudattelevan. Tilanne on mennyt niin mahdottomaksi, siinä ed. Astalaan yhdyn, että jopa yleensä äärioikeistolaiseksi mainittu ylipormestari Raimo Ilaskivi näyttää enemmänkin sosialidemokraatilta kuin tämän hetken kokoomuslaiselta hallituksessa. En oikein tiedä, miten kokoomuksen eduskuntaryhmä kestää tällaista yksipuolista budjettipolitiikkaa, jossa palkansaajien näkökulma ei vaikuta lainkaan.

Tänään, kun sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuultiin asiantuntijoita budjetista, yksikään palkansaajajärjestö ei puolustanut millään tavoin hallitusta, oli kysymyksessä sitten Akava, TVK, STTK tai SAK. En oikein tiedä, millä tavoin työministerikään voi viedä eteenpäin asioita, joiden pitäisi perustua kolmikantaperiaatteeseen.

Hallituksen kokoonpanossa ihmetyttää se, että kun tällä hetkellä pitäisi nimenomaan vientiin panostaa, niin ulkoministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonaloilla ei tähän ole panostettu. Minusta kehitysyhteistyö- ja päihdeministeri tässä tilanteessa on täysin tarpeeton. Olisi pitänyt perustaa sellainen ulkomaankauppaministerin tehtävä Pertti Salolaisen lisäksi, jossa nimenomaisena tehtävänä olisi keskittyä tämän maan ja sen tuotteiden markkinointiin ja avata uusia markkinoita. Ainoa syy tälle on se, että hallitus on jälkijunassa, se on junan viimeisessä vaunussa ja sekin vaunu on ravintolavaunu.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala todennäköisesti luottaa vanhaan sanontaan, että poliittinen muisti ulottuu vain kolmen kuukauden päähän, tai sitten minä erehdyn. Sillä jos oikein muistan, viime keväänä ainoastaan Suomen maaseudun puolue, allekirjoittanut sen edustajana, ja ed. Lax ruotsalaisesta kansanpuolueesta selkeästi kannattivat devalvaation suorittamista ecuratkaisun yhteydessä. Vasemmistoliitosta kuului myös lausumia, muun muassa ed. Seppänen suulla, että näin pitäisi tehdä, mutta syystä tai toisesta selkeästi tällaisia vaatimuksia ei tuotu muistaakseni viime keväänä esille. Se olisi ollut ehdottomasti paras ratkaisu, jonka toteuttamatta jättäminen on ajanut meidät tähän umpikujaan.

Saattaa olla, että vasemmistoliitossa ja sosialidemokraattien taholta tiedettiin asia, mutta viime keväänä olikin tarkoitus, että kun hallitus saadaan jättämään ecuratkaisun yhteydessä devalvaatiomahdollisuus käyttämättä, niin hallitus laittaa hirttosilmukan kaulaansa. Eli ammattiyhdistysliikkeen hyväntahtoisuuden, maltillisuuden ja vastuuntunnon varassa tällä hetkellä on se, pystymmekö sisäisen devalvaation kautta kustannustasoa alentamaan vai emme. Kun

hallitus pujottautui silmukkaan, ammattiyhdistysliike ja vasemmisto kokonaisuudessaan, sosialidemokraatit ja vasemmisto, pitävät hallituksen kurkulla hirttonarua.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ensin ed. Aittoniemelle, että hänen muistinsa taitaa olla hyvin valikoiva.

Ed. Astalan erinomaiseen puheenvuoroon toteaisin, että häneltä jäi aika oleellinen seikka ottamatta esille. On ennenkuulumaton se tapa, millä hallitus ja etenkin pääministeri Aho pompottaa eduskuntaa ja sen työtapoja. Hänen vaatimuksestaan välikysymyskeskustelu ajoitettiin ensin viime perjantaiksi ja samalla ilmoitettiin, että tänään äänestetään. Tänään taas hallituksen taholta pääministeri Ahon suulla on esitetty vaatimus, että äänestykset on siirrettävä ensi perjantaiksi. Eduskunnassa olevat hallituspuolueitten edustajat aivan kiltisti tottelevat ja tekevät niin kuin hallitus käskee, vaikka pitäisi olla sellainen menettelytapa, että eduskunta päättää itse, miten ja milloin asioita käsitellään. Minä paheksun erittäin voimakkaasti tämäntapaista vakavalla asialla leikittelyä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olisin puuttunut ed. Astalan puheessa ilmenevään muistamattomuuteen ja poliittiseen tarkoituksenmukaisuuteen. Ed. Astala sanoi, että vasemmistoliitto oli ensimmäisten joukossa varoittamassa kasinotaloudesta ja sen vaaroista. Mikäli minä muistan, vasemmistoliiton emo, Suomen kommunistinen puolue, oli ensimmäisten joukossa pelaamassa kasinotaloudessa ja myös ensimmäisten joukossa kärsimässä kymmenien miljoonien markkojen tappiot.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari ehdotti kehitysyhteistyö- ja päihdeministerin tilalle perustettavaksi uuden ulkomaankauppaministerin tehtävän, joka huolehtisi suomalaisten tuotteiden markkinoimisesta ulkomaille.

Mielestäni olisi tärkeätä, että hallituksessa olisi myös joku ministeri, joka huolehtisi siitä, että suomalaisia tuotteita markkinoidaan suomalaisille: julkiselle sektorille, yrityksille ja myös yksityisille kuluttajille. Kotitalouksien ostamista tuotteista 80 prosenttia hankitaan kotimaasta, ja tämä osuus pitäisi säilyttää. Viime aikoina se on ollut vaikeata, koska kuluttajien ostovoimaa viedään ja erityisesti kaikkein pienituloisimpien, jotka joutuvat joka ikisen killingin käyttämään kulutukseen mutta ei suinkaan mihinkään kerskakulutukseen. Jotta he voisivat hankkia kotimaisia tuotteita, he tarvitsevat lisää varoja. Erityisen tärkeää on se, että julkiset hankinnat suunnataan kotimaahan.

Tuonnista 3/4 on kotimaisen tuotannon kanssa kilpailevaa tuontia. Juuri tämän osuuden pienentämiseksi tarvittaisiin hallitukselta tositoimia.

Eilispäivänä on julkistettu, että Valtionrautatiet aikoo hankkia luotijunat Ruotsista tai Italiasta. Vähin, mitä tilanteessa on tehtävä, on se, että on huolehdittava siitä, että Transtech, suomalainen junavaunujen tuottaja, saa myös työtä näiden junien hankinnassa. Toivon, että työministeri erityisesti huolehtii tästä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari kyseli, kuka on hallituksen kenraali, Tapani Kahriko. (Ed. Skinnari: Minä sanoin!) — Ed. Skinnari siis ehdotti Tapani Kahria. — Ehkä hallituksella on useampiakin kenraaleita, minun mielestäni. Vuorineuvoshaukat taitavat olla siellä vaikuttamassa. Mutta sen sijaan täysin selvää on se, että maan hallitus toimii STK:n suorana jatkeena, STK:n juoksupoikana.

Ed. Skinnari totesi, että Raimo Ilaskivi näyttää lähestyvän sosialidemokraatteja. (Ed. Skinnari: Ei, kun hän näyttää lähes sosialidemokraatilta verrattuna nykyisessä hallituksessa oleviin kokoomuslaisiin!) — Niin. — Mutta haluan todeta ed. Skinnarille, että SDP:llä ovat varsin myöhäsyntyisiä ne ajatukset, jotka vasemmistoliitto nyt esitti ja jotka olivat osittain samoja kuin Ilaskivellä oli. Sosialidemokraateilla ei tällaisia ajatuksia ennen vaaleja ollut. He ovat tulleet vasta vaalien jälkeen tähän tietouteen. Hyvä, että ovat tulleet edes nyt.

Ed. Aittoniemelle lyhyesti vielä totean, että ed. Aittoniemi varmaan muistaa, että vasemmistoliitto nimenomaan äänesti "ei" eduskunnassa, kun ecuratkaisu tehtiin. Silloin vahvasti meidän perustelunamme oli juuri markan arvo. Siinä oli muitakin perusteluja.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi antoi väärän todistuksen, kun hän sanoi, että vasemmistoliitto ei ollut ecusidontaa vastaan ja että vasemmistoliitto ei olisi ottanut kantaa devalvaation puolesta. Meidän lausunnoissamme 5.6.1991 nimenomaan todetaan ecukytkennän merkitys

deflatorisena linjavalintana, jonka seurauksena on suurtyöttömyys. Saman tyyppisen lausunnon annoimme jo helmikuussa tänä vuonna. SMP sen sijaan äänesti ecusidonnaisuuden puolesta, eli näin olivat asiat silloin.

Ed. Skinnari sanoi, että todellinen hallituksen johtaja on Tapani Kahri. Olen eri mieltä. Jos se olisi Kahri, silloin olisi vielä joitakin mahdollisuuksia selvittääkin asioita. Mutta hänellä ei enää ole valtaa STK:ssa, vaan siellä on nyt nuorempia uusliberalistisia USA:ssa koulutuksen saaneita liikemiehiä, yritysjohtajia, jotka eivät lainkaan välitä kansallisesta edusta eivätkä kunnioita osapuolia vaan haluavat romuttaa ja murskata ay-liikkeen. Näin se valitettavasti on.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen Pankin johtokunta on kuin kuningashuone Suomen tasavallassa. Siellä joka toinen johtaja käyttäytyy niin kuin olisi maan presidentti, vaikka ei ole yhtään presidenttiehdokasta edes koko johtokunnassa.

Suomen Pankin johtokunnan käyttäytyminen on hämännyt Suomen tasavallan hallitusta rojalisteiksi ja siis sellaisten periaatteiden kannattajaksi, joita tasavallassa ja kansanvaltaisessa hallinnossa ei pitäisi kannattaa. Siitä on kysymys silloin, kun hallitus kytki Suomen markan ecuun väärällä valuuttakurssilla. Itse asiassa silloin tehtiin sellainen talouspoliittinen virhe, että Suomen kansa joutuu maksamaan siitä kalliin hinnan pitääkseen yllä joidenkuiden tiettyjen harvojen henkilöiden arvovaltaa. Nyt me olemme taistelemassa siitä, säilyykö arvovalta joillakuilla ihmisillä vai eikö se säily. Mielestäni sen ei kuulu säilyä tässä tilanteessa, jossa aiheutetaan kansantaloudelle erittäin suurta vahinkoa.

Ecukytkentä oli siinä mielessä merkittävä, että silloin tehtiin linjapäätös. Mielestäni SMP teki suuren virheen silloin, kun se oli ecupäätöksen kannalla ymmärtämättä, että siinä päätettiin ihan toisista asioista, ymmärtämättä, että ei kysymys ollut ecupäätöksestä, ymmärtämättä että kysymys oli työttömyyden luomisesta maahan, työttömyyden ottamisesta välineeksi suomalaiseen talouspolitiikkaan. Siinä yhteydessä SMP on myös työttömyyssyyllisiä, ja sen on turha rypistellä devalvaatiolla sen jälkeen, kun on oltu väärillä linjoilla silloin, kun asiasta piti päättää.

Ed. Ukkolalle sanon, että me maksamme SKP:n velkoja omista rahoistamme. Sen sijaan SKOPin velkoja maksetaan kansan rahoista, ja porvarit panevat silloin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuorolle varattu aika on päättynyt!

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Helle vastauspuheenvuorossaan paheksui niitä menettelytapoja, joita nyt käytetään, kun hallituksen ensimmäistä välikysymystä käsitellään ja siitä äänestetään. Muistutan ed. Helteelle, että ei suinkaan ole kyse siitä, että hallitus taikka pääministeri Aho eduskuntaa pompottelee. Kysymys on siitä, että eduskunnan puhemiesneuvostossa on päätetty siitä, että välikysymykseen annettiin vastaus viime perjantaina ja sen jälkeen alkoi keskustelu ja keskustelu jatkuu, joten välikysyjät saavat tätä kautta mielestäni aivan riittävästi tilaa puhua. Tänään on päätetty eduskunnan puhemiesneuvostossa siitä, että asiasta äänestetään perjantaina, ja siellä ei pääministeri Ahoa ole ollut paikalla. Ainakaan itse en ole nähnyt silloin, kun olen ollut siellä paikalla.

Tätä taustaa vastaan minusta ed. Helteen osoite on aivan väärä. Jos ed. Helle ja välikysymyksen allekirjoittajat ovat tehneet välikysymyksen väärään aikaan, heti jatkoksi neljä vuorokautta jatkuneelle budjetin lähetekeskustelulle, silloin olisi syytä katsoa peiliin. Ei näistä asioista eduskunnassa jakseta vuorokausitolkulla keskustella. Aivan samat asiat käytiin läpi neljän vuorokauden aikana budjettiin liittyen. Olisi pitänyt vähän aikaa odottaa, kahden kolmen viikon kuluttua jättää välikysymys. Nyt on turha hallitusta kritisoida vaan tulisi katsoa peiliin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suuresti kunnioittamalleni kansanedustaja ja sissiluutnantti Seppäselle haluan todeta sen, että Suomen maaseudun puolue ja sen eduskuntaryhmä oli ainoa, joka selkeästi kannatti devalvaatiota ecuratkaisun yhteydessä. Kun sitä ei toteutettu, me katsoimme kuitenkin, että tällainen aspiriini kuumeeseen kuin ecuratkaisu joka tapauksessa hillitsee korkomarkkinoita, toisin sanoen laskee kuumetta. Mutta tiesimme varsin hyvin, että se ei yksinomaan riitä, koska siihen täytyy saada lisälääkitystä, jotta varsinainen flunssa päästisi paranemaan, koska kuume eli korkojen nouseminen ja kuumeilu oli vain sen oire.

Me lähdimme siitä, että kun valuutan suhteen ei tehty markan arvoa alentavaa ratkaisua, hallitus tulevien kuukausien aikana neuvotteluissaan työmarkkinajärjestöjen ja opposition kanssa saisi sellaisen todennäköisen ratkaisun aikaan esimerkiksi työmarkkinapolitiikassa ja työehtosopimusten suhteen, että sama asia korvattaisiin sisäisellä devalvaatiolla, joka hallitukselta jäi ecuratkaisun yhteydessä suorittamatta ulkoisen devalvaation kautta.

On sitten toinen asia, että hallitus on surkeasti epäonnistunut kaikessa. Se ei ole pystynyt, vaikka jätti devalvaation suorittamatta, vastaaviin kompensoiviin toimenpiteisiin sisäisen devalvaation kautta, toisin sanoen tekemään samaa kustannustason alentamista sisäisen devalvaation eli työmarkkinaratkaisun ja siihen liittyvien ratkaisujen kautta. Tästä on kysymys. Ecuratkaisu oli ehdottomasti oikein, hallituksen muut ratkaisut virheellisiä, eikä se ole pystynyt jälkeenpäin korjaamaan virhettään, vaikka sitä odotimme.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila moitti siitä, että otin esiin sen tosiasian, että pääministeri Aho on esittänyt hyvin selkeästi toivomuksen eli määrännyt, että pitää keskustella välikysymyksestä viime perjantaina. Nyt hän on sanonut, että äänestykset suoritetaan ensi perjantaina. Saa nähdä, muutetaanko tätäkin päätöstä jostakin syystä hänen määräyksestään. Tämä on ilmiselvä tosiasia, ja tosiasia tietysti on se, ettei pääministeri Aho puhemiesneuvostossa ole, mutta hyvin uskollisesti teette niin kuin hän esittää. Sitä paheksuin, ja mielestäni sitä on syytä paheksua.

Mitä tulee siihen ed. S-L. Anttilan väitteeseen, että välikysymys työttömyydestä on tehty väärään aikaan, onko nyt todella mielestänne väärä aika keskustella työttömyydestä, kun se on suomenennätysluokkaa, kaksi kertaa suurempi kuin vuosi sitten? Minusta silloin pitää asioista puhua, kun ongelma on esillä. Te tällä asenteellanne ylenkatsotte suomalaisia ihmisiä, suomalaisia työttömiä. Tätä paheksun erittäin suuresti.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Menettelytapa keskustelussa ja sen läpiviemisessä osoittaa, miten epävarma hallitus on.

Mehän sosialidemokraattien taholta puhemiesneuvostossa esitimme, että keskustelu aloitettaisiin vasta tänään tiistaina. Mutta puhemies vetosi valtiopäiväjärjestykseen, jonka mukaan hänellä on oikeus jopa yksin päättää, koska keskustelu alkaa: hän haluaa vain kuulla puhemiesneuvoston mielipiteitä. Sen jälkeen keskustelun lainehdittua puoleen ja toiseen teimme kompromissiehdotuksen siitä, että ryhmäpuheenvuorot käytettäisiin perjantaina ja varsinaista keskustelua jatkettaisiin tiistaina. Loppujen lopuksi puhemies totesi sen, mitä ed. Hellekin mainitsi aivan oikein Ahon terveisinä — en tiedä, onko tämä ollut myös Tapani Kahrin toivomus — että keskustelua vietäisiin tällä tavoin eteenpäin, jopa yö käytettäisiin keskustelun päättämiseen. Hallituksella oli tarkoitus tappaa keskustelu Suomen työllisyystilanteesta tällaisella menettelyllä. En muista, että täällä aikaisemmin olisi perjantaipäivänä aloitettu ja lopetettu välikysymyskeskustelu.

Nyt ollaan tilanteessa, että hallitus joutui antamaan periksi, eli ollaan tavallaan meidän kompromissiesityksessämme, joka tehtiin. Hallituksen linjan tässä tilanteessa ymmärtää. Onhan perjantai paljon kauempana kuin tiistai, eli hallitus haluaa näköjään elää ensi perjantaihin asti.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korot nousevat. Mielestäni se ei ole vasemmistoliiton syy, koska korot nousevat sen takia, että hallitus osoittaa meillä pätemättömyyttä kansantalouden johtamisessa, ja me emme ole hallituksessa.

Korkojen nousu on niiden varassa, jotka tekevät kansantaloudessa päätöksiä. Suomen Pankki voi vaikuttaa korkokehitykseen, samoin maan hallitus, mutta että me vasemmistoliitossa voisimme, niin kuin ed. Aittoniemi sanoo, vaikuttaa korkojen nousuun, siinä me saamme kyllä aivan liian suurta yleistä arvonantoa. Ei korkoja nosta mikään yksittäinen puhe. Korkoja nostavat talouden kovat tosiasiat, ja talouden koville tosiasioille hallitus ei ole tekemässä mitään sellaista, että korot saataisiin kääntymään alaspäin.

Mitä tulee Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin konkurssiin, niin se on myös eräs syy korkojen nousuun. Olen pikkuisen hämmästellyt sitä, että maassamme lehdistö ei ole huomannut, että meillä oli erittäin raju korkojen nousu perjantaista lähtien. Sehän osoittaa, että talouden perustavaa laatua olevat tekijät ovat tällä hetkellä poissa hallituksen hallinnasta. Hallituksen politiikkaan liittyy vielä työttömyyden käyttöönotto talouspolitiikan välineistöön, mitä erityisesti arvostelemme.

Pankkivaltuusmiehenä ehdotin, että devalvoitaisiin 12.6. Oli eräs toinen pankkivaltuusmies, joka oli samalla linjalla. Silloin niin ei toimittu ja markan kytkentä ecuun siinäkin tilanteessa todettiin talouspoliittiseksi linjanvedoksi. Siinä tilanteessa päätettiin ruveta tekemään työttömiä. Minä ilmoitin pankkivaltuusmiesten pöytäkirjaan, että jos tulee 250 000 työtöntä, on Suomen Pankin johtokunnan erottava, ja 27.9. käsittelemme erottamisasiaa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Helteelle toteaisin, kun hän kysyi, eikö työttömyys ole niin vakava asia ja tällä hetkellä työttömyys niin suurta, että siitä pitäisi keskustella, että siitä asiasta olen aivan samaa mieltä. Mutta, ed. Helle, kun kesäkuussa täällä tehtiin päätös siitä, että markka kytketään ecuun ja pyritään ns. sisäiseen devalvaatioon eli yhteiskuntasopimuksen kautta alentamaan Suomen kustannustasoa, niin tämän asian käytännön toteuttaminen työntekijöiden ja työnantajien välillä ei ole valitettavasti ainakaan toistaiseksi onnistunut. Siinä, että se ei ole onnistunut, niin sosialidemokraatit kuin vasemmistoliittokin ovat varmasti tehneet parhaansa, että ammattiyhdistysliike ei ole hankkeessa mukana. Koska te, sosialidemokraatit, olitte mukana ecukytkennässä, kyllä teidän tehtävänne on nyt myös tunnustaa tosiasiat.

Tässähän ollaan sen konkurssipesän raunioilla, joka sosialidemokraattisten valtiovarainministerien toimesta on viimeisten vuosien aikana tässä maassa valitettavasti saatu aikaan. Ed. Helle, enemmän vastuuntuntoa myös ammattiyhdistysliikkeeseen!

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen kyselee, miksi korot nousevat maassa. Väitän, että huomispäivänä korot nousevat taas siitä keskustelusta, mitä täällä tänä päivänä käydään. Mitä enemmän devalvaatiovaatimuksia salissa esitetään, sitä enemmän korot maassa nousevat. Se on vääjäämätön talouden laki sekin. Sen takia spekulaatiosta on syytä myös poliittisen opposition ja ammattiyhdistysliikkeen kantaa vakavaa vastuuta.

Ed. Seppänen, kysymys ei varmastikaan ole arvovaltataistelusta kenenkään kannalta. Kysymys on suomalaisista työpaikoista ja suomalaisen sosiaaliturvan ylläpidosta. Siihen taisteluun ovat istuva hallitus ja hallituksen eduskuntaryhmät pyytäneet myös ay-liikettä ja poliittista oppositiota mukaan. Te ette ole siihen lähdössä, vaan pikemminkin kairaatte vuotavaan veneeseen yhä enemmän reikiä.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä siitä, että korkea korkotaso ja koron nousu on todellinen ongelma, mutta eri mieltä olemme siitä, ettei tilanteesta olisi osavastuuta missään muualla kuin hallituksessa tai Suomen Pankissa.

Itse asiassa hallitus on tehnyt tässä tilanteessa ja sen työnjaon puitteissa, mikä tällaisessa länsimaisessa avoimessa parlamentaarisessa yhteiskunnassa on, sen, mikä on ollut hallituksen tehtävissä. Tässä vaiheessa edellytetään ja odotetaan myös muilta yhteiskunnan tahoilta järkeviä ratkaisuja.

Ed. Seppänen on liian vaatimaton tai ujo, kun hän väittää, että vasemmistoliitolla ei voi olla minkäänlaista vaikutusta asioihin. Luuleeko ed. Seppänen, ettei se keskustelu, jota käydään hallituksen budjettiesityksen kohtalosta eduskunnassa, se keskustelu, jota käydään ns. säästölakien läpimenosta eduskunnassa, osaltaan vaikuta markkinoilla ja mm. sillä tavoin, joka heijastuu korkotasoon? Vielä tärkeämpää, luuleeko ed. Seppänen, ettei se, mitä vasemmistoliittolaiset ay-johtajat tänä päivänä työpaikoilla tai ammattiliitoissa puuhastelevat, ja se, että puhutaan yleislakosta ratkaisuna niihin taloudellisiin ongelmiin, mitä meillä tällä hetkellä on, ja se, että tällä tavoin lietsotaan epävarmuutta ja levottomuutta työmarkkinoilla, osaltaan ole vaikuttamassa niihin taloudellisiin tekijöihin, jotka markkinoilla vaikuttavat mm. korkotasoon?

Ed Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila sanoi, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat tehneet parhaansa, että työmarkkinaneuvottelut eivät onnistuisi. Se on kyllä mielestäni todella hyvin uskomaton väite, koska hallituksella jos kenellä on ollut mahdollisuus vaikuttaa neuvotteluilmapiiriin ja on vielä jatkossakin mahdollisuus vaikuttaa. Mutta hyvää neuvotteluilmapiiriä ei varmasti saada aikaan sillä, että asetutaan pelkästään STK:n asemaan. Kyllä hallitukselta odotetaan tasapuolista kohtelua molempia neuvotteluosapuolia kohtaan.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiistän hyvin jyrkästi sen, että vasemmistoliitto määräilisi, mitä ammattiyhdis-

tysliikkeessä tehdään. Ammattiyhdistysliike on itsenäinen kansalaisjärjestö, ja meidän taholtamme ei ole puututtu sen tekemisiin eikä sillä tavalla tulla puuttumaankaan.

Tilannehan on tosiasiassa se, että hallituksen kyvyttömyys vetää keskusteluja ja neuvotteluja niin ammattiyhdistysliikkeen kuin opposition kanssa on vienyt umpikujaan. Hallitus ei ole kyennyt mihinkään, sillä ei ole mitään esittää. Se vain vaatii, että muiden on tehtävä niin ja niin. En ymmärrä tällaista lähtökohtaa.

Toivoisin, että kun täällä perjantaina keskusteltiin työttömyydestä ja nyt tullaan keskustelemaan työttömyydestä toivottavasti vähän pitempäänkin, niin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien edustajat sanoisivat tästä asiasta jotakin. Perjantaina oli ainoastaan ryhmäpuheenvuorot hallituspuolueiden edustajilta, pari pientä muuta, ja te ette kykene näköjään nytkään keskustelemaan. Listalla ei ole nimiänne. Te väheksytte tätä ongelmaa.

Väitin jo perjantaina, että te asetatte työttömät ihmiset numeroiden taakse. Te ette haluakaan ymmärtää, että siinä on ihmisistä, inhimillisestä hädästä kysymys. Me olemme sitä mieltä, että työttömyys on se ongelma, johon ensimmäiseksi on puututtava ja panostettava. Kokoomuksen taholta vain puhutaan inflaatioprosentista ja muusta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taloudelliset tosiasiat niin sanotusti määräävät maassamme korkotason. Taloudelliset tosiasiat ovat sellaisia, että maa on pahimmassa lamassa sitten vuoden 1892. Tältä osin ne muutamat puheenvuorot, jotka tässä asiassa käytetään, eivät voi olla sen suuntaisia, että ne ohittaisivat taloudelliset tosiasiat ja saisivat korot käyttäytymään jollakin tavalla, tässä tapauksessa nousemaan vielä siitä, mitä ne tällä hetkellä jo ovat. Taloudellisiin tosiasioihin kuuluu se, että meillä on ne suomenennätykset, joita kokoomuksen ollessa hallituksessa on tehty viimeisten 4,5 vuoden aikana ja joita ed. Astala juuri luetteli.

Taloudellisiin tosiasioihin kuuluu se, että meillä ollaan tekemässä deflaatiopolitiikkaa. Taloudellisiin tosiasioihin kuuluu se, että meillä karsitaan, rujoutetaan, otetaan pois, leikataan, säästetään, ja se on väärää talouspolitiikkaa tässä tilanteessa. Väärästä talouspolitiikasta kantaa vastuun hallitus. Hallituksen pitää nauttia eduskunnan luottamusta. Opposition ei tarvitse nauttia hallituksen luottamusta, ja oppositiolla on velvollisuus sanoa, että tämä on väärää talouspolitiikkaa.

Tällä tapetaan Suomi. Tällä ajetaan Suomi entistä syvemmälle lamaan, niin kuin tehtiin 1930-luvulla. Tältä osin te elätte brezhneviläistä kautta, arvoisat hallituspuolueiden kansanedustajat, eikä teillä tunnu olevan käsitystä siitä, miten markkinavoimat toimivat. Te elätte sellaista kautta, että teidän hallinnollisella päätöksellänne pitäisi valuuttakurssin ja korkojen asettua jollekin tasolle, jota te toivotte, mutta jota eivät tue taloudelliset tosiasiat. Teidän heikkoutenne hallituksessa on syy siihen, että meidän korkomme nousevat. Sitä me emme voi hyväksyä ja olemme tehneet välikysymyksen, jolla me voisimme saada aikaan paremman hallituksen.

Ed. Linnainmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen esitti hyvin omalaatuisen analyysin tästä tilanteesta, siitä, miksi ei ole päästy minkäänlaiseen yhteiskuntasopimuksen tapaiseenkaan. Hän syytti vasemmistoliittoa ja ammattiyhdistysliikettä tästä.

Nyt täytyy kuitenkin muistaa, että samalla kun Aho ja muut hallituksen edustajat ovat puhuneet kyllä yhteistyöstä ja sopimusten tavoittamisesta, samanaikaisesti he ovat hyökänneet hyvin räikeästi ay-liikettä vastaan. Ministeri Viinanen on kehottanut ihmisiä olemaan liittymättä ay-liikkeeseen tai eroamaan ay-liikkeestä. Hän on kyseenalaistanut koko tupomekanismin ja ehdottanut, että työnantaja sopisi erikseen työntekijöitten kanssa kaikista asioista. Ministeri Norrback on myös hyökännyt ay-liikettä vastaan. Hän sanoi, että sopimusten pitävyys pitää kyseenalaistaa. On hyökätty työttömyyskassoja vastaan, vaadittu omavastuuosuuden nostamista. On kaiken kaikkiaan samanaikaisesti, kun on puhuttu siitä, että halutaan yhteiskuntasopimus, hyvin räikeällä tavalla isketty puukkoa tulevan osapuolen, neuvottelukumppanin, selkään. Kyllä minä asettaisin päävastuun tästä kaaoksesta nimenomaan hallitukselle eikä missään tapauksessa vasemmistoliitolle.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täsmennys ed. M. Lauk-

kasen vastauspuheenvuoroon. Ei se nosta korkoja, että täällä salissa puhutaan devalvaatiosta, ei se riitä siihen. Markkinat seuraavat sitä, kuka siitä puhuu. Korot nousevat vain, jos markkinat katsovat, että puhujien painoarvo on tarpeeksi vahva. (Ed. M. Laukkanen: Hallitus ei ole puhunut devalvaatiosta!) Budjettipuheissaan vasemmistoliitto ja SMP vaativat devalvaatiota kolmen neljän päivän ajan, ja samanaikaisesti markkinoilla korot laskivat päivästä toiseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowicz vaati oppositiota osavastuuseen maan talouspolitiikasta ja työllisyyden hoidosta. Mehän olemme, ed. Zyskowicz, olleet valmiit keskustelemaan hallituksen kanssa, miten näitä vaikeita asioita voitaisiin korjata, mutta hallitus ei näytä olevan kiinnostunut tästä asiasta. Sitähän osoittaa koko tämä keskustelu.

Vasemmistoliitto pitää työttömyyttä kaikkein suurimpana ongelmana; niin sanoi ministeri Kanerva; niin kirjoittavat tämän päivän päivälehdet. Tämä on meidän yhteiskuntamme tämän päivän suurin ongelma. Meidän mielestämme asia on juuri näin, ja sen vuoksi halusimme nostaa tämän asian keskusteltavaksi erilleen budjetista, jossa puhutaan kaikesta mahdollisesta.

Mutta mitä hallitus on tehnyt? Se on lähettänyt ministeri Kanervan sinikkäästi taistelemaan hallituksen puolesta, kaikki kunnia hänelle, mutta jättänyt hänet yksin. Ministeri Rusanen on paikalla, ja ministeri Uosukainen osallistui perjantaina keskusteluun hieman. Mutta missä ovat pääministeri ja valtiovarainministeri? Ministeri Kanerva yrittää selittää, että nyt ollaan siinä tilanteessa, että kaikki ministeriöt, kaikki hallinnonalat, ottavat vastuun työllisyyden hoidosta. Mutta missä me sen näemme? Hän vain täällä selittää, että näin pitäisi olla. Mutta juuri se, että pääministeri ja valtiovarainministeri eivät ole kiinnostuneita tästä keskustelusta, osoittaa, miten he vähättelevät tätä asiaa. Me olemme valmiit avoimeen keskusteluun täällä salissa, me olemme myös valmiit keskustelemaan kabineteissa hallituksen kanssa, jotta näihin asioihin saataisiin jotain tolkkua.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa on päästy suurin piirtein yksimielisyyteen siitä, että korkotaso on mittari, ja siitä, että koska korkotaso heilahtelee, niin taloudellinen tilanne on erittäin vakava ja erittäin herkkä. Sitä varmasti heilauttavat ylöspäin sellaiset puheenvuorot, joissa esitetään sellaisia keinoja, jotka eivät sovi ja ovat tehottomia ratkaisemaan tätä taloudellista tilannetta. Siinä suhteessa vasemmisto-oppositio on kyllä kovasti kunnostautunut. Tai sitten käytetään sellaisia puheenvuoroja, joissa vastustetaan niitä toimenpiteitä erityisesti työmarkkinakentässä, jotka ovat välttämättömiä, että talous tervehtyisi.

Sitten on väitetty, että hallitus on valinnut tarkoituksella työttömyyslinjan. (Ed. Helle: On!) Eihän se päde. Tässä budjettiesityksessä työllistetään julkisen sektorin kautta enemmän kuin aikaisemmin. (Ed. Helle: Siellä irtisanotaan!) Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhallinnon budjetti nousee 17 prosenttia ja lisää virkoja perustetaan. Ei tätä kautta työttömyyttä tehdä. Mikä osa kansantaloudessa tekee työttömyyttä: 1 000 työtöntä päivässä syntyy sen takia, että kustannustaso on liian korkea. Kyllä tämän pitäisi selvästi siirtää vastuu työmarkkinakenttään ja tuporatkaisuun. Jos te vastuullisia olette, niin teidän pitäisi olla edesauttamassa sitä, että siellä syntyisi oikea ratkaisu.

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kesän alussa tässä salissa tehtiin hyvin laajalla enemmistöllä ecukytkentään liittyvä ratkaisu. Jokainen tuohon päätökseen osallistunut tiesi, että se edellyttää jatkossa meiltä sisäistä kustannusten karsintaa. Se kustannusten karsinta tapahtuu tässä salissa säästölait hyväksymällä ja vetämällä muutoinkin tiukkaa budjettilinjaa, ja se edellyttää tilanteeseen sopivaa tuloratkaisua. Tämä vastuu on nyt kannettava, mielellään samalla laajalla enemmistöllä, millä kesän alussa ecuratkaisu tehtiin.

Vastuuta ei voi kiertää nyt sillä, että sanotaan että työmarkkinaratkaisujen ilmapiiriä on huononnettu, sitähän on ay-liike viimeiset kuukaudet toitottanut. Kyse ei voi nyt olla mistään psykologiasta, vaan yksinkertaisesti markoista. Jotkut ilmeisesti odottavat, että valtiovalta tulisi nyt kaupantekoon mukaan ottamalla lisää velkaa. Sillä saavutettaisiin vain hetken helpotus. Työllisyyttä voidaan parantaa pysyvästi ja kestävällä tavalla ainoastaan parantamalla vientimme kilpailukykyä.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jaan ed. Helteen valistuneen

mielipiteen siitä, että työttömyys on tämän päivän Suomen kaikkein pahin ongelma. Mutta en yhdy hänen käsitykseensä siitä, että keskustelun määrä olisi ratkaiseva osoitus siitä, miten suureksi ongelma koetaan. (Ed. Helle: Ei ole laatua näkynyt!) Mielestäni hallituspuolueiden taholta on esitetty erinomaisen vakavia ratkaisuja siitä, millä tavalla suomalaista talouspolitiikkaa tulisi luotsata, jotta tällainen ei toistuisi. Olen pahoillani siitä, että erityisesti ed. Seppänen, joka esiintyy talouspoliittisena auguurina — hän ei ole nyt täällä — on siinä määrin ns. D-oireyhtymän vallassa, ettei vahingoniloltaan suostu näkemään minkäänlaisia muunlaisia, nimenomaan rakentavia ratkaisuja.

Se, että suomalaiseen yhteiskuntaan sen tässä taloudellisessa tilanteessa tarjottaisiin budjettiratkaisu, joka faktisesti lisäisi rajusti valtion menoja ja tätä rahoitettaisiin lisääntyvällä lainanotolla, johtaisi ehdottomasti ja väistämättömästi työntekijöiden kannalta vielä huonompaan tilanteeseen. Siksi toivon, että tässä käytävä keskustelu voisi olla asiallista ja yritettäisiin edes kuunnella koko virke, vaikka se tulisi hallituksenkin taholta.

Ed. K a u p p i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Helteelle sanoisin, että me kyllä hallituksessa ymmärrämme työttömiä. Esimerkiksi minä olen monta kertaa, jo keväällä ensimmäisen kerran ja tänään viimeksi, esittänyt useille ay-liikkeen edustajille kysymyksiä niitä vaihtoehdoista, mitä heillä on esittää tämän asian hoitamiseksi. Niitä ehdotuksia ei ole tullut. Olen pyytänyt ranskalaisin viivoin luetteloa, en sen suuremmin. Ei ole tullut, ei keväällä eikä nyt. Työllisyyden hoito, sen jokainen tietää, on ensisijaista, mutta se tapahtuu vain työpaikkojen luomisen ja turvaamisen kautta, ei millään muulla tavalla. Siinä on puolestaan ydinkysymys tuotannon vientikuntoon saattaminen.

Toisaalta olen ihmetellyt, että välikysymyksen allekirjoittajista puuttuu muutamia SDP:n varsin näkyviä vastuuntuntoisia edustajia. He eivät ole olleet allekirjoittamassa välikysymystä. Eli näyttää siltä, että osalta vasemmalta siiveltä kokonaisvaltainen vastuuntunto näyttää puuttuvan edelleenkin, kun ay-liikkeen ja muidenkin ryhmittymien itsekkyys on vielä oikeastaan huippulukemissaan.

On vastuutonta herätellä lakkoaaltoja ja keskustelua mahdollisesta virkamieshallituksesta. Kyllä meidän kansan valittuina pitää pystyä löytämään täällä toinen toisemme ja ratkaisemaan nämä asiat eikä vain jahkuutella samoja asioita, mitä olemme jo kuulleet oikeastaan sekä budjettikeskustelun että tämän keskustelun yhteydessä. Se on sitä tietä, mikä ei ole johtanut yhtään mihinkään. Pelkällä julkisuudella ei työllisyyttä hoideta.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on todettu, että korkotaso meillä on sietämättömän korkea, varsinkin jos ajatellaan reaalikorkoa, joka on todella korkea. Se liittyy poikkeukselliseen vakavaan taloudelliseen tilanteeseemme. Ed. Saario totesi, että jos puhumalla tämä asia voitaisiin korjata, tämä ehkä näinä päivinä alkaisi korjaantua. Valitettavasti tämä ei voi onnistua. Ilman suomalaisen tuotannon kilpailukyvyn palauttamista, ilman työntekoa ja ilman säästämistä emme voi selviytyä, ei myöskään ilman kustannustason karsintaa. Tämän meistä jokainen täällä varmasti ymmärtää, toisaalta sen, että hallitus ei voi säästää, näitä säästölakeja yksin saada lävitse, eikä toisaalta voi tehdä työmarkkinasopimuksia.

Tämän ajan isänmaallisuutta olisi mielestäni rakentavaan talouspolitiikkaan osallistuminen kaikkien vastuullisten puolueiden osalta, ja sitä Suomen kansa odottaa myös edustajilta. Huulenheitolla ei päästä eteenpäin.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä puheenvuorot siitä, että yritettäisiin keskustella tosiasioiden pohjalta, ovat olleet nähdäkseni toistaiseksi parhaat. Kun tosiasioitten pohjalta yritetään keskustella, siitä ilmeisesti myös löydettäisiin rakennuspuita sille, miten todellisia toimenpiteitä työllisyyden ja myös kansantalouden vaikeuksien helpottamiseksi todella löydetään.

Muistuttaisin keskustelun tässä vaiheessa kuitenkin mieliin eräitä talouden tosiasioita, jotka tahtovat tässä retoriikassa unohtua. Kaikki tosiasiat löytyvät tästä keltaisesta kirjasta, joka teillä jokaisella on luettavana. (Ed. Laine: Ei siellä ole kaikki!)

Ensinnäkin on tosiasia, että Suomessa teollisuustuotanto on laskenut jyrkästi kahden vuoden aikana sillä tavalla, että meillä teollisuustuotannon määrä on nyt vuoden 1985 tasolla. (Ed. Wahlström: Sekään ei ole vasemmiston vika!) Samaan aikaan kuudessa vuodessa Suomessa nimellispalkkataso on kasvanut 60 prosenttia, siis 60 prosenttia kuudessa vuodessa. Kansantaloudessa tiedetään, että kansantulosta

palkkakustannukset ja työnantajien sosiaaliturvamaksut ovat kansantulotilaston mukaan tasan 68 prosenttia. Siis täysin määräävä asema tällä kustannustekijällä. Samaan aikaan budjettikirjasta voidaan lukea, että kun kansantalous on kehittynyt näin huonosti meillä, valtion verotulot laskevat ensi vuonna 15 miljardia markkaa tähän vuoteen verrattuna. Kun Kallion sopimusta aikoinaan on tehty, arvioitiin, että kansantulo nousee viime vuonna noin 3 prosenttia ja tänäkin vuonna vielä noin prosentin. Kuitenkin toteutunut kehitys on sellainen, että viime vuonna kasvuksi jää ehkä vain 0,5 prosenttia ja tänä vuonna mennään alaspäin 5 prosenttia.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton edustajat kritisoivat meitä siitä, että me hallituksen kannattajat olisimme kuvitelleet, että hallinnollisilla päätöksillä voidaan päättää korkotasosta ja vastaavista. Tämä on aika omituinen väite. Kai asia on niin, että me salin oikealla laidalla olemme aina tunnustaneet markkinavoimien merkityksen taloudellisissa asioissa toisin kuin te siellä vasemmalla laidalla.

Kun ed. Seppänen puhui taloudellisista tosiasioista, niin haluan vain sen sanoa, että taloudellisiin tosiasioihin, niihin seikkoihin, jotka vaikuttavat markkinoill, kuuluu mm. se, miten todennäköiseltä näyttää jonkin tulopoliittisen ratkaisun syntyminen, miten todennäköiseltä näyttää hallituksen budjettiesityksen läpimeneminen eduskunnassa. (Ed. Skinnari: Huonolta näyttää!) Nämä ovat sellaisia seikkoja, joihin totta kai, vasemmistoliitto eduskunnassa tai vasemmistoliittolaiset ammattiyhdistysjohtajat kentällä pystyvät osaltaan vaikuttamaan ja sitä kautta myös vaikuttamaan markkinoiden käyttäytymiseen tai markkinoilla syntyviin erilaisiin korko- tai muihin seurauksiin.

Mitä tulee edustajien Muttilainen ja Andersson puheisiin, niin ensinnäkään hallitus ei ole, toisin kuin täällä sanottiin, tukenut STK:n linjaa sellaisenaan joissakin tulopoliittisissa ratkaisuissa. (Ed. Skinnari: Täysin!) Toisaalta, ed. Andersson, ei tulopoliittisen ratkaisun esteenä ole se, että jotkut ministerit ovat puheissaan ammattiyhdistysliikettä arvostelleet. Totta kai ammattiyhdistysliikettä voi, saa ja pitääkin arvostella, varsinkin niitä piirejä ammattiyhdistysliikkeessä, jotka kuvittelevat tällä hetkellä, että lakkoilulla voitaisiin tämän maan taloudelliset asiat hoitaa kuntoon.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Helle edelleen syytti hallitusta siitä, että hallitus ei ole tehnyt mitään vauhdittaakseen työmarkkinaosapuolten lähentymistä, vaan pikemminkin vaikeuttanut. Emme näitä ongelmia, ed. Helle, ratkaise sillä, että me syyttelemme toinen toisiamme. Nyt olisi aika Suomessa löytää se oljenkorsi, joka antaa mahdollisuuden meidän kaikkien puhaltaa yhteen hiileen. Nyt todella tarvittaisiin yhteisymmärrys siitä, millä tavalla liian korkea kustannustaso saadaan alenemaan. (Ed. Vähänäkki: Kantohinnat alas!) Ilman sitä me emme yksinkertaisesti voi saavuttaa maailmanmarkkinoilla niitä osuuksia, jotka me sieltä valitettavasti olemme menettäneet.

Kesäkuun kuljetusalan lakko saamieni tietojen mukaan näkyy bruttokansantuotteessamme lähes prosentin suuruisena. (Ed. Gustafsson: Mikä osuus työnantajan työsululla oli?) On minusta edesvastuutonta, että tällaisessa kansantalouden tilanteessa ryhdytään lakkoilemaan. Norjan metsäteollisuudessa tuotetaan korkealuokkaista sellua, jota viedään maailmanmarkkinoilla, sillä teknologialla, jonka he ovat Suomesta ostaneet. He myönsivät avoimesti syyskuun alussa, kun Euroopan neuvoston maatalouskomitea Norjassa kokoontui, että Suomen kuljetusalan lakko antoi heille erittäin paljon lisäelintilaa maailmalla. Tämäkö on sitä isänmaallisuutta, jolla me tätä maata rakennamme? Kaikkea muuta. Kuka on kääntänyt selkänsä työttömille? Eiköhän se ole se itsekäs ammattiyhdistysliike ja erityisesti ay-johtajat, jotka työttömistä viis veisaten pitävät tiukasti kiinni omista eduistaan? Nyt pitäisi kaikkien tinkiä niiden hyväksi, jotka ovat valitettavasti jo työttömänä, ja estää yhä useampia joutumasta työttömäksi.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelin vähän ed. Helteen puheenvuoroa. Hän nimittäin ikään kuin peräsi hallitusta jollakin tavalla johtamaan työmarkkinaneuvotteluja. Mielestäni tämä on aika kummallinen näkemys. Minulla on ainakin tähän asti ollut sellainen käsitys, että työmarkkinajärjestöjen kumpikin osapuoli haluaa varsin itsenäisesti käydä työmarkkinaneuvottelut eikä halua siihen kolmatta osapuolta asioita johtamaan. Jos tällaiseen järjestelmään siirrytään, on kyllä siirrytty kokonaan uuteen systeemiin. Tietysti hallitustakin on aina työmarkkinaneuvotteluissa tarvittu, mutta hallituksella ei varmas-

ti voi olla mitään johtavaa roolia eikä saakaan olla näissä asioissa.

Mitä devalvaatiokysymykseen tulee, niin tosiasia tietysti on, että tiukka budjettipolitiikka on omiaan alentamaan korkotasoa. Mutta jos eduskunnasta ja oppositiosta viesti on se, että minkäänlaisia säästötoimenpiteitä, minkäänlaisia säästölakeja ei tulla hyväksymään, niin seuraus on tietysti se, että koroilla on taipumus nousta.

Muistuttaisin poliittista oppositiota, kuten eräs entinen pääministerikin on todennut, että isänmaata voi palvella myös oppositiosta käsin. Nyt kyllä sellainen tilanne Suomessa todella on.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että kepun tarinat ovat vuodessa muuttuneet. Ed. Kauppinen vaati hallituksen ulkopuolisia tahoja esittämään nykytilanteeseen ratkaisumallin. Hän tarkoitti sillä varmasti työmarkkinaosapuolia, oppositiota jne.

On syytä muistaa, että reilu vuosi sitten hänen puoluetoverinsa ed. Väyrynen, nykyinen ulkoministeri, ilmoitti täällä vastaavassa keskustelussa, että ratkaisumallien esittäminen kuuluu kulloisellekin hallitukselle. Hän sanoi tämän yhden kerran, toisen kerran ja kolmannen kerran, ja me uskoimme sen silloin aivan vääjäämättömästi. Kepun tulee valita sellaiset keinot, joihin sen parlamentaarinen voima riittää, eikä uikuttaa koko ajan. Se on isänmaallista, kun valitsee sellaiset keinot, joihin parlamentaarinen voima riittää, ja ajaa asioita siltä pohjalta. Ja jos voima ei riitä, niin siirtyy oppositioon. Sellaista se hommeli on.

Lisäksi ed. S-L. Anttilalle, joka ehti täältä jo poistua, toteaisin, että mihin hiileen hän puhalteli vuosi sitten. Hänellä ei tainnut olla kenenkään kanssa yhteistä hiiltä, vaan Sirkka-Liisa Anttilan hiili, jota hän puhalteli.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmasti syytä kerrata perusasiat, koska tämä menee nippelikeskusteluksi muuten.

Tärkein perusasia on se, että vienti ei vedä, suomalaisilla yrityksillä ei ole hintakilpailukykyä vientimarkkinoilla. Siitä seuraa se, että maahan ei saada ulkomailta uutta jaettavaa, mikä tulee aiheuttamaan Suomen kansantaloudessa supistumista.

Mitä on tehty vientikilpailukyvyn parantamiseksi? Hallitus on tehnyt toimenpiteitä, joilla on poistettu vientiyrityksiltä erilaisia maksuja, mutta myös kaikilta muilta yrityksiltä. Sen seurauksena tuki, joka on annettu elinkeinoelämälle, on kohdistunut väärin. Se on johtanut budjettivajeisiin, joista tässä merkittävimmät: 7 miljardia markkaa aiheutuu siitä, että yritysten kelamaksuja on siirretty budjetin kautta veronmaksajille maksettavaksi ja yritysten liikevaihtoveroa on siirretty 7 miljardia markkaa veronmaksajien maksettavaksi budjetin kautta. Eli tältä osin on aiheutettu tulovaje, joka ei paranna viennin hintakilpailukykyä.

Tämä johtaa siihen deflaatiopolitiikkaan, josta tehtiin päätös ecukytkennän yhteydessä. Hallitus haluaa deflaatiota, haluaa, että kansantalous parannetaan samoilla menetelmillä kuin Churchill ja Ryti väärin perustein tekivät 1920- ja 1930-luvulla Englannissa ja Suomessa. Tältä osin kysymys on siitä, elvytetäänkö ja poistetaan työttömyyttä vai deflatoidaanko ja ajetaan kansantalous alas. Elvytys ja deflaatio ovat kuin tuli ja vesi. Elvytys on tuli, ja hallituksen deflaatiopolitiikka on vesi. Eivät ne ole yhteensovitettavissa.

Hallituksella näyttää olevan tavoitteena ajaa työnantajille tuplajättipotti, sekä sisäinen että ulkoinen devalvaatio. Ette te voi toivoa, että oppositio tulisi mukaan sellaiseen politiikkaan. Eihän näistä asioista voi sopia, koska tuli ja vesi eivät ole sovittavissa. Vaihtakaa politiikkaa!

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vienti ei vedä, verot nousevat, ulkomaanvelka lisääntyy, korkotaso nousee, ulkomaiset pankit todennäköisesti ostavat suomalaiset pankit, presidentti on hiljaa, hallitus esittää säästämistä, työttömyys lisääntyy. Kuka osaa antaa vastauksen, kuinka hallituksen olisi toimittava yhdessä eduskunnan kanssa, ettei Suomi joudu konkurssiin? Eroaako hallitus vai menevätkö demarit hallitukseen? Mikä on ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajapuolen vastuu, vai onko sitä? Mikä peli on kaiken tämän takana?

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowiczille: Mikäli hallituksen epäoikeudenmukainen linja työmarkkinaneuvottelijoita kohtaan onkin myös sen oma linja eikä pelkästään STK:n linja, niin se on kaksin verroin pahempi asia.

Ed. Häkämiehelle haluan sanoa, että ei varmasti ole odotuksia siitä, että hallitus johtaisi

työmarkkinaneuvotteluja, vaan odotuksia siitä, että kohtelu olisi tasapuolista.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies sai sen käsityksen, että haluaisin, että hallitus johtaisi työmarkkinaneuvotteluja. Jos näin sanoin, olin muotoillut lausumani huonosti ja virheellisesti. Sitä en suinkaan tarkoittanut.

Mutta mitä tulee siihen, miten oppositio suhtautuu hallituksen esittämiin ns. säästölakeihin, se on aivan toinen asia. On syytä muistaa, että hallitus nyt kohdentaa ns. säästöt myös kaikkein pienituloisimpien ihmisten maksettavaksi, sellaisten henkilöitten maksettavaksi, jotka eivät ole mitenkään syyllisiä tähän tilanteeseen. Vasemmistoliitto on ehdottomasti sitä vastaan, että näiden ihmisten olosuhteita heikennetään. Varmasti siinä mielessä niihin lakeihin tulemme suhtautumaan vastustavasti ja kriittisesti.

Muistan vain tässä yhteydessä sitä, mitä keskustapuoluekin ennen vaaleja lupasi perusturvasta ja muusta, josta se nyt on leikkaamassa. Pitäisi olla hieman omaa moraalia, että se kestäisi edes muutaman kuukauden.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Helteelle sanoisin ensin, että ei huoli työttömyydestä ole vasemmistoliiton tai vasemmiston yksinoikeus. Hallitus on valinnut sellaisen politiikan, joka johtaa maan teollisuuden kilpailukyvyn paranemiseen, se johtaa kohenevaan työllisyyteen, ja toisaalta ennen muuta saadaan aikaan sellainen rakennemuutos, joka antaa takeita siitä, että kykenemme pitämään suomalaisen korkean sosiaaliturvan myös tulevaisuudessa. Tämän politiikan tuloksena me olemme siinä eurokunnossa, että voimme mennä Euroopan yhteisön täysjäseneksi, mutta ei voi mennä sellaisena korporatiivisena Suomena, jollaisena te haluatte Suomea pitää.

Tehän ehdotatte kaiken aikaa kompromissia ammattiyhdistysliikkeen kanssa mutta ammattiyhdistysliikkeen ehdoilla muistamatta sitä, että kokonaisvastuun maan taloudesta kantavat aina parlamentaarisesti, demokraattisesti valittu eduskunta ja hallitus. Se on myös demokratian aliarvioimista.

Minusta kaikki tahot Suomenmaassa ovat syypäitä siihen taloustilanteeseen, jossa me nyt olemme. Kaikki tahot ovat siihen syypäitä. On syytä katsoa jo peiliin, todeta se ja siltä pohjalta lähteä tekemään sellaista uutta konsensusta tähän maahan, jota me nyt todella tarvitsemme. Konsensus on liian helppoa silloin, kun on paljon jaettavaa. Nyt kun sitä todella tarvitaan, kukaan ei enää ole sitä kannattamassa.

Tässä salissa täytyisi kantaa syvää huolta suomalaisesta yhteiskunnallisesta ilmapiiristä, johon näyttävät sisältyvän pääministerin tappouhkaukset, puheet yleislakosta jne. Sellaiset puheet ovat minusta hälyttävä ja vakava viesti siitä, minkälaiseen Suomeen me olemme tätä maata tänä päivänä ajamassa. Sen vuoksi minusta olisi korkea aika kokoontua konsensuksen ääreen.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen ja monet muutkin sanoivat, että keskusta on muuttanut linjaansa. Koko keskustan vaalikampanjan ja politiikan ydin, ymmärtääkseni myös oppositiokaudella, oli se, että Suomen talous ei kestä sitä menoa, mitä silloin vietettiin. Se minkä keskusta lupasi, oli että neljä vuotta jäissä ollut perusturvauudistus aloitetaan uudelleen. Ei näistä olosuhteista kovin rapiasti voi aloittaa, mutta joka tapauksessa hallitus on käynnistänyt opintotukiuudistuksen ja luvannut, mikäli voimavaroja riittää, jatkaa samalla linjalla. Eivät ne tietysti voi olla kauhean hyviä, kun ei ole jäänyt jaettavaa.

Mitä tulee tähän budjettiesitykseen ja siihen, että parlamentaarinen voima ei riitä, on syytä olettaa, että jos oppositiopuolue on vastuullinen, varsinkin sosialidemokraatit käyttäytyisivät niin kuin viimeiset 20 vuotta ovat säästölakien säätämisjärjestyksessä käyttäytyneet. Muita on syytetty siitä, että ovat esteenä, että meillä päästäisiin kunnon parlamentarismiin ja kunnon vastuunkantoon. Keskusta on ollut sitä vastaan, kun asiat ovat muutenkin hoituneet niin kuin käytäntö näyttää. Suomi on ollut Euroopan Japani siitä huolimatta, että säästölait ovat olleet siinä muodossa perustuslaissa kuin ne ovat olleet. Mutta tämä opettaa kantapään kautta meillekin. Tämä käytäntö opettaa meille, että jos oppositio ei ole vastuullinen, näitä tarvitaan. Jos säästölait eivät mene läpi, sitä suuremmalla syyllä muutokset täytyisi saada. Sosialidemokraatit, älkää nyt ihmeessä tehkö niin isoja lehmänkäännöksiä näissä asioissa. Keskustalle on välttämättömyys tehdä muutos. Teille se on puhtaasti taktinen takinkäännös.

Ed. K a u p p i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuosta on helppo jatkaa, mitä ed. Kemppainen aloitti. Sanoisin kuitenkin

ed. Pulliaiselle vielä sen verran, että ay-liike ja oppositio ovat kyllä varsin voimakkain sanoin, sanakääntein ja eri tavoin tuoneet esiin, että he eivät ole näihin talkoisiin valmiita. Kyllä minun mielestäni tässä kansantaloudellisessa tilanteessa, tilanteessa mikä saatiin edelliseltä hallitukselta perintönä, joka oli paljon pahempi kuin vaaleihin mennessä saatettiin kuvitella, teidän velvollisuutenne on olla tässä vastuussa mukana, ay-liike mukaan lukien.

Jos ajatellaan, mitä esimerkiksi ed. Seppänen täällä toi esiin näistä peruskysymyksistä, niitä on täällä lueteltu jo kymmeniä kertoja. Luulisi jo olevan jokaisella perillä ne asiat, ettei niitä samoja peruskysymyksiä joka puheenvuorossa tarvitsisi laulaa.

Mitä tulee ed. Muttilaisen sanontaan STK:n ja hallituksen konsensuksesta, kyllä se niin on, että tähän maailmaan ei hyvinvointia järjestetä millään muulla tavalla kuin niin, että pitää olla tuottavia työpaikkoja. Se on tosiasia.

Ed. Helle sanoi perusturvasta. Ed. Kemppainen antoi aika selventävän vastauksen jo. Sanoisin vain, että tie on tuskainen, mutta on mahdollista tästä selviytyä, ja se vaatii meiltä kaikilta, se vaatii meiltä itse kultakin ehkä muutamien asioiden nielemistä. Mutta täytyy jo sanoa, että minulle on tullut mielikuva potilaasta, joka käy kuolinkamppailua ja tuskissaan vaikeroi silmissään vain näkymä paratiisista jaksamatta enää kamppailla näiden asioiden puolesta, tekemättä enää tänä päivänä yhtään mitään, vain odottaen passiivisena. Muistutan kyllä siellä vasemmalla olevia, että kommunismin ja SDP:n johtavat opit eivät ole muissakaan maissa näköjään johtaneet onnelaan.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta on kyllä sanottava, että ehkä kuitenkin enemmän kannattaisi keskittyä näihin taloudellisiin tosiasioihin. Se viime vaalikauden muistelu ei ole kovin hedelmällistä. Täällä on yli 70 uutta edustajaa, jotka eivät edes pysty osallistumaan siihen muisteluun. Vielä toinen asia tietysti on se, että viime vaalikauden tapahtumista on monenlaisia muitakin tietoja kyllä esitettävänä.

Äsken kesken jääneestä puheenvuorosta jatkan vielä sikäli, että minusta nyt taloudelliset tosiasiat on pidettävä kunniassa ja lähdettävä siitä, mitä meillä on jaettavaa tänä päivänä. Muun muassa palkankorotusneuvotteluissa niin työnantaja- kuin työntekijäpuolet ovat aina tunnustaneet sen, että palkankorotuksina ei jaeta enempää kuin kansantalous tuottaa. Kun Kallion sopimus tehtiin, lähdettiin siitä, että kansantalouden tuloluvut kasvavat, viime vuonna 3 prosenttia ja tänä vuonna 0,5 prosenttia. Nyt kehitys on todettavissa: Meillä laskentavirhe on yhteensä 8 prosenttiyksikköä kansantulolla mitaten. Kallion sopimuksessa on jaettu palkankorotuksina noin 35 miljardia markkaa sellaista kansantuloa, mitä Suomessa ei ole tuotettu. Kun puhutaan, että tämä ei tuo kansantalouteen turhia kustannuksia ja vie meiltä kilpailukykyä, niin se on kyllä todella hirveää itsensä ja kaikkien suomalaisten pettämistä.

Kun puhutaan, että nyt pitäisi palkankorotuksista luopua, niin tässä tilanteessa ay-liikkeen nollalinja ei tarkoita sitä, että nyt oltaisiin todella sopimassa nollalinjasta vaan nyt pidetään kiinni siitä, että sovitut korotukset vielä tehdään.

Työministeri K a n e r v a: Arvoisa puhemies! En halua vastata kenenkään yksittäisen edustajan vastauspuheenvuoroon, koska keskustelun pitää edetä. Itse asiassa olen odottamassa seuraavaa varsinaista puheenvuoroa hyvin suurella mielenkiinnolla.

Arvoisa puhemies! Sen vuoksi, että keskustelussa ei jouduttaisi käyttämään vääriä argumentteja puolin tai toisin, ne on syytä tuoda esille tämän päivän vallitsevan todellisuuden mukaisessa järjestyksessä. On sanottava, että käsitys, mielikuva tahi väite siitä, että hallitus toimettomana seuraisi työmarkkinajärjestöjen suunnassa tapahtuvaa asioiden käsittelyä, ei tietysti miltään osin voi pitää eikä pidä paikkaansa.

Tänään viimeksi on hallituksen koolle kutsumana laajasti käsitelty työmarkkinatilannetta talousneuvoston yhteisessä istunnossa, jossa sekä teollisuuden että työntekijäjärjestöjen puolelta on esitetty hyvin perustellut ja asianmukaiset puheenvuorot sekä taloudellisen tilanteen luonteesta että myös työmarkkinatilanteen osuudesta kokonaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Minulle on muodostunut se käsitys, että suomalaiset eivät normaalisti keskinäisessä kanssakäymisessään yritä asettaa sellaisia sanoja tai väitteitä tai asenteita kanssaihmistensä vastuulle, jotka eivät edes kohtuudessa pidä paikkaansa. Sen vuoksi erikoinen tapa keskustella meidän parlamentissamme on esimerkiksi se, että verrataan jotain työmarkkinajärjestön johtajaa halveksittavalla tavalla kenraaliin, joka pomottaa hallitusta tai laatii sille päiväkäskyt. Olisikin paljon rakentavampaa se, että nähtäisiin asiat oikeassa valossa.

Osaltani ed. Astalalle saanen sanoa, että olen viime viikonvaihteessa saattanut julkisuuteen monien keskustelujen jälkeen omana käsityksenäni sen, että työmarkkinajärjestöjen yhteisten tulosten saavuttamisen mahdollisuus, kun neuvottelupöytää tällä hetkellä katetaan kovin monilla työelämän laadullisilla uudistusvaatimuksilla, ei onnistu, eikä tämä ole omiaan edesauttamaan sen kaltaisen palkkapoliittisen ratkaisun löytymistä, että se oikealla tavalla leikkaisi kustannuksia ja edesauttaisi meidän teollisuutemme kilpailukykyä. Se, mitä STK ajaa, on hyvin voimakas poikkeama, ja edellä sanottu on kohtisuorassa törmäyskurssissa siihen nähden, mitä STK on nimenomaan edellyttämässä.

Tämä omalta osaltaan olkoon perusteluna sille, ettei meidän kannata pyrkiä sellaiseen keskusteluun välikysymyksenkään yhteydessä, jossa hehkutamme ja käytämme argumentteja, jotka eivät ole totuuden maailmasta. Hallitus on omalta osaltaan aiemmin todennut ja myös tänään on valmis toteamaan, että totta kai sillä on vastuunsa työmarkkinajärjestöjen neuvotteluprosessin eteenpäin viemisessä. Mutta on turha olettaa, että se voisi tapahtua rahallisten suoritteitten muodossa. Sellaisia mahdollisuuksia valtiovallalla ei ole käytettävissä, koska kansantalouden tila ei siihen anna mahdollisuuksia. Kaikki työmarkkinakentän puolella tietävät tämän, ed. Helle, välikysymyksen arvoisa ensimmäinen allekirjoittaja.

Sen vuoksi toivoisin, että eduskunta, arvoisa puhemies, seuraisi myös työmarkkinajärjestöjen keskustelua, sillä siellä puolella ollaan huomattavasti realistisemmilla, vähemmän mahtipontisilla ja syyttävillä argumenteilla liikkeillä tänä päivänä. Siellä tunnetaan realistisesti vastuu, joka työmarkkinajärjestöillä on. Siellä ei ole varaa esittää sellaisia heittoja, joita tässä keskustelussa on esitetty. En aseteta ketään syytettyjen penkille, mutta keskustelun yleinen luonne on sen kaltainen, että se ei ylipäätään anna, hyvät ystävät, hyviä rakennusaineita sellaisen ratkaisun tekemiselle, jonka avulla Suomi olisi vedettävissä kuiville tämän kaltaisessa taloudellisessa kriisissä, jota me olemme parhaillaan läpikäymässä.

Hallituksella on siis vastuu, eikä hallitus voi lähteä kiertämään vastuutaan siitä, mitä maan taloudessa tapahtuu. Totta kai vastuu on hallituksella ja hallituksen on se tunnettava ja sen mukaisiin toimenpiteisiin myös ryhdyttävä. Se on selvä! Mutta tällä hetkellä on työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kesken selvä yhteisymmärrys siitä, että nyt ei ole se aika, jolloin hallitus sortteeraa pöytäjärjestystä uuteen uskoon. Tämä pitää keskustelussa ottaa pohjaksi, jotta ei annettaisi väärää todistusta lähimmäisestä.

Arvoisa puhemies! Perjantain monipolvista keskustelua, itsekin syyllistyin varmaan liian monta kertaa puheenvuorojen käyttöön, pidin kuitenkin piristävänä ja kiitän keskustelusta sinänsä. Se oli elävä ja hyvä näyttö siitä, että parlamentti elää ja voimakkaasti debatoi, vaikkei se lehdistön palstoille yltänytkään. Kenties ajankohdalla saattoi olla oma syynsä siihen. Ei palata siihen sen enempää nyt enää.

Kysymys on lopultakin siitä, onko eduskunnalla laajasti ottaen ja kattaen nyt myös välikysymyksentekijät kaksi asiaa muistaen mahdollisuus tulla myös yhteiseen pöytään. Toinen asioista on tietysti talouden hoito ja toinen on työllisyyden hoito. Ne eivät ole toisiaan poissulkevia. Ne ovat täysin samoja asioita.

Mitä tulee talouden hoitoon, niin siinä tietysti meidän yritystemme elinkelpoisuuden parantaminen, reaalisen kilpailukykymme parantaminen ja kustannusten leikkaaminen ovat avainasioita. Tässä suhteessa hallituksen puheenvuoro on keltaisen kirja. Nyt eduskunta joutuu vastaamaan periaatteelliseen perusvedenjakajakysymykseen: Voiko sopeutuminen tapahtua suomalaisessa yhteiskunnassa tasapainoisesti? Toinen keskusteluosapuoli on tietysti työmarkkinajärjestöt, sillä budjettiasiakirja on tietysti monelta osin, niin kuin kaikki täällä hyvin tiedämme, asiakirja, joka ei hurraa-huutoja synnytä. Sellaista kirjaa ei voida tänä päivänä tehdä, joka niitä synnyttäisi. Kenties lyhyellä tähtäimellä muu lämmittäisi, mutta se olisi pitkän tähtäimen vastuuttomuutta.

Nyt kysymys on siitä, että kun budjettikirja joudutaan tekemään tavalla, joka on kova ja kysyy kovaa kanttia ja yhteiskunnallisen vastuunoton kykyä, niin voidaanko sopeutuminen tilanteeseen, joka perustuu arvioon maan taloudellisesta kilpailukyvystä ja pärjäämismahdollisuudesta toteuttaa tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti, sosiaaliset ulottuvuudet huomioon ottaen. Tästä on tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa kysymys, ja siihen kysymykseen vastaavat työmarkkinajärjestöt ja koko eduskunta, ei vain hallitus, vaan koko eduskunta yhteisen vastauksensa muodossa tämän syksyn kuluessa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kanerva vetosi

oppositioon kahdessa asiassa: taloudenhoidossa ja työllisyyden hoidossa. Perjantai-iltana käytin pitkähkön puheenvuoron, jossa ehdotin aivan konkreettisia toimia. Kierrättävän talouden puitteissa syntyisi vähintään tuhansia uusia mielekkäitä työpaikkoja, ehkä paljon enemmänkin, kun asia oikein hoidetaan. Samoin syntyisi luontaiselinkeinojen eräiden osien tehostamisen puolella ja edelleen kotimaisten energianlähteiden tehostetun käytön puolella, jotka ovat samalla luonnonhoidollisia ratkaisuja. Mielenkiintoista on se, että arvoisa ministeri ei millään tavalla reagoinut tähän konkreettiseen rakentavaan ehdotuskokonaisuuteen, joka on taloudellisesti mahdollinen näissä olosuhteissa. Minusta keskustelu menee eteenpäin, jos arvoisa ministeri reagoi tämän laatuisiin erittäin konkreettisiin ehdotuksiin.

Työministeri K a n e r v a: Arvoisa puhemies! Kyllä minä olen valmis uudestaankin vihreiden sädekehää kiillottamaan ja kenkiä plankkaamaan. Ei se ole minulle mitenkään vastenmielistä, koska en asennoidu sillä tavoin, että viisaus olisi jakautunut jollakin ihmeellisellä tavalla tässä tasavallassa, vastuunkantokyky kylläkin, mutta ei viisaus eikä ajatusten virta. Sanoin tältä paikalta perjantaina, että vihreiden välikysymyspuheenvuoro oli erinomaisen tuore ja kreatiivinen tai miten sitä sanotaan: luova luonteeltaan. Ei siinä mitään pahaa, vaikka se oli vähän pidemmän aikaperspektiivin puheenvuoro. Siinä oli hyviä rakenteellisia ainesosia ja uusia ilmiöitä. Tervehdin sitä suurella tyytyväisyydellä.

Sanoin ryhmäpuheenvuorokierroksen jälkeen, että tulemme työministeriössä ottamaan kaikkien ryhmien puheenvuorot riippumatta siitä, ovatko ne hallituksen vai opposition, hyvin tarkkaan syyniin työministeriössä ja katsomaan, mitä jää seulan päälle sellaisia toimenpiteitä, joita tällä hetkellä ei ole ymmärretty tehdä tai joita ei ole katsottu voimavarojen riittämättömyyden valossa mahdollisiksi ottaa esityslistalle. Se tulee tehtäväksi, mutta en minä nyt halua uudestaan jokaisen hyvän puheenvuoron jälkeen tulla sanomaan, että teillä oli erinomaisia ajatuksia. Toivottavasti riittää, ed. Pulliainen, että minä sanon, että teidän ryhmäpuheenvuoronne, jonka ed. Paloheimo piti, oli hyvä ja hyvin valmisteltu ja siinä on pitkän tähtäimen näkökulma. (Ed. Pulliainen: Tarkoitin omaa puheenvuoroani!) — Varmasti teidänkin puheenvuoronne oli aivan kelvollinen niin kuin kaikkien edustajien. Ei viitsitä käydä tällaista keskustelua nyt uudestaan, mitä perjantaina on jo moneen kertaan vatkattu. Siitä ei nyt enää paljon lähde kyllä villoja.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra ministeri! Niin perjantaina kuin tänäänkin on keskusteltu erittäin suurella asiantuntemuksella siitä, miksi ammattiyhdistysliike on tällaisessa tilanteessa ryhtynyt tai ryhtymässä lakkoilemaan. Eikö ammattiyhdistysliike tunne vastuutaan? Jos asioita analysoi vähän tarkemmin, niin on kai pakko todeta, että hallitus on omilla toimillaan ja esityksillään kiihottanut palkansaajat, mihin joukkoon muuten kuuluu myös kokoomuslaisia ja keskustalaisia, barrikadeille vastustamaan sosiaaliturvan heikennyksiä, työttömyysturvan leikkauksia, palkkojen yksipuolista alentamista, eläkkeiden heikentämistä jnp. Olen vakuuttunut siitä — ja luulenpa, että puhun kokemuksella, mitä välttämättä kaikilla täällä, jotka puheenvuoron tästä asiasta ovat pitäneet, ei ole — että ammattiyhdistysliike tuntee ja on tuntenut vastuunsa suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen kansalaisten asioista. Mutta se vaatii vain tässä tilanteessa, että eri tahoja kohdellaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Ammattiyhdistysliike näkee, että aho-kahrilainen talouspolitiikka johtaa väistämättä ns. kolmikantasopimusjärjestelmän purkamiseen, sopimusjärjestelmän, joka on toiminut kansalaisten ja yritysten ja yleensä suomalaisen yhteiskunnan parhaaksi. Muun muassa palkankorotukset on mitoitettu aina työn tuottavuuden kasvun mukaisiksi.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti mielenkiintoista, että ministeri alkaa pitää meille tässä vaiheessa semantiikan oppituntia siitä, miten puheenvuoroja käytetään. Muistissa on vielä perjantai-illan pässinpää-puhekin, joka minun mielestäni kyllä hyvin väritti näitä asioita. Eduskunnassa käytävää keskustelua on hyvä käydä erilaisilla sävyillä.

Se puoli, mikä nyt on tuotava esille, on nimenomaan se, että kyllä varmasti oppositiokin kantaa vastuuta talouden ja työllisyyden hoidossa. Mutta niin kuin sanotaan: kerro minulle, kenen kanssa seurustelet, niin kerron sinulle millainen olet. Ehkä me oppositiossa seurustelemme enemmän niiden ihmisten kanssa, jotka ovat heikossa sosiaalisessa asemassa, ja se var-

maan heijastuu myös niihin mielipiteisiin, mitä täällä on esitetty.

Toiseksi haluan korostaa sitä, että kyllä opposition taholta on tuotu esille todella asiallisia ja vaikuttavia keinoja siihen, miten jo tämän vuoden työttömyystilanteeseen ja ensi vuoden osalta voitaisiin varustautua. Yksi tässä asiassa ratkaiseva tekijä on nimenomaan ollut asuntotuotantoon, niin uudistuotantoon kuin peruskorjaukseen, esitetyt lisäykset, ja näitä haluamme jatkossakin tuoda vakavasti esille.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on suurin ongelma se epävarmuus, jossa kaikki me olemme. Hallitus ei tunnu tietävän, mitä se haluaa, ja työmarkkinajärjestöt ovat epätietoisia hallituksen todellisista aikomuksista tupon tukijana. Yrittäjät eivät myöskään tiedä, minkälaisissa olosuhteissa harjoittavat tänä syksynä toimintaansa. Tämä vyyhti pitää saada auki ja mitä nopeammin sen parempi. Siinä asiassa hallituksella on aloite. Sille kuuluu aloite, ja sen on tehtävä aloite. Hallitus ei voi olla vetäjänä tulopolitiikan pöydässä, mutta sen täytyy olla siellä välttämättömänä takuumiehenä.

Voin mainita yhden esimerkin millä se voi näin toimia: Esitelkää, herra ministeri, hallituksen hintapolitiikka, minkälaista hintapolitiikkaa elintarvikkeitten ja rakennustarvikkeitten osalta te harjoitatte. Se auttaa tulopoliittisia neuvotteluja enemmän kuin turhat puheet tässä salissa.

Ministeri Kanerva haastoi oppositiota yhteiseen pöytään. On aikakin. Me nimittäin olemme ryhmäpäätöksellä oikein vaatimalla vaatineet useampaan kertaan asiallisia neuvotteluja, ei tuon keltaisen kovaksi sanotun kirjan korjaamiseksi, vaan sellaisen talouspolitiikan linjan löytämiseksi, jolla saadaan Suomi nousuun. Olisi hyvä, jos hallituksen herrojen kalenterista löytyisi aika näille neuvotteluille, mitä pikemmin, sen parempi.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Ensin kokonaisasetelmasta vielä. Meillä on tällainen yleinen talouspoliittinen linjaus, joka tässä maassa vallitsee ymmärtääkseni kaikilla vastuullisilla taloudellista arviota tekevillä tahoilla kustannusten leikkausten välttämättömyydestä. Vai onko esimerkiksi tässä salissa joku, joka ei tästä perusasiasta olisi hallituksen kanssa samaa mieltä? Minä en ole ainakaan uskova siihen, että sellaisia tahoja kovin kärkkäästi ilmaantuu. Ja kun kustannusten leikkauksen välttämättömyydestä ollaan tässä maassa samaa mieltä, niin se on tähän, sanoisiko nyt symbolisesti, kovakantiseen keltaiseen kirjaan kirjoitettu se filosofia: kustannusten leikkausten tie. Nyt se toteutetaan niiden ihmisryhmien kohdalla, joiden elämän ehdot määräytyvät budjetin, julkisen talouden ehtojen, kautta.

Nyt on kysymys siitä, siirtyykö sama filosofia tulopoliittiseen pöytään. Onko siellä solidaarisuutta niitä ihmisiä kohtaan, joitten elämän ehdot määräytyvät kovakantisen keltaisen kirjan mukaisessa järjestyksessä? Tästä on suomalaisessa yhteiskunnassa kysymys, ja tässä suhteessa kysytään juuri solidaarisuutta. Kysytään solidaarisuutta niiden suunnasta, joilla on työtä, niitten suuntaan, jotka ovat työttöminä. Tässä suhteessa suomalaisessa yhteiskunnassa täytyy löytyä sopeutumisen oikeudenmukaisuutta, tasapuolisuutta ja oikeamielisyyttä.

Arvoisa puhemies! Vielä tuohon kolmikantaan. Omalta kohdaltani alleviivasin voimakkaasti perjantaina monissa eri yhteyksissä kolmikannan myönteisiä vaikutuksia. Itse asiassa pidän sitä ehdottomana välttämättömyytenä kestävien tulosten saavuttamisen tiellä. En tässä suhteessa halua tähän asiaan enempää enää julistuksenomaisia manifesteja tältä paikalta omalta taholtani esittää.

Ed. Louekoskelle sanoisin, että en minä ole kuullut sellaisia väitteitä, että tässä yhteiskunnassa vallitsisi laaja epätietoisuus, epävarmuus sen suhteen, mikä on hallituksen tahtotila, mihin se olisi asioita viemässä. On vain kiusallisen pitkästyttävää odotella tässä työmarkkinajärjestöjen eteenpäin pääsyä. Se kysyy hermoja, sen jokainen tässä maassa tietää ja ymmärtää. Sitä ratkaisua ei näytä kypsyvän, on erilaisia tekosyitä. Miten kansa sanoo, että jollei ole kärsä kipiä, niin on maa jäässä. Aina on siis joku tekosyy puolin tai toisin, joka estää ratkaisuun pääsemistä. En tiedä, kuinka paljon ratkaisuun pääsemisen tiellä on esteitä siinä keskustelussa, jota täälläkin on eräiden d-hurmoksessa elävien edustajien tahi ryhmien taholta esitetty. Kenties joku rooli on silläkin filosofialla jarruttamaan työmarkkinajärjestöjen sopimukseen pääsemistä. Tämä luo epävarmuutta, ei se, ettei hallitus olisi hyvin päättäväisesti kustannusten leikkaamisessaan ja kilpailukyvyn parantamisessaan tosissaan.

Mitä tulee takuumiesrooliin, sen hallitus on omalta osaltaan valmis täyttämään ja lunastamaan, mitä ed. Louekoski tässä suhteessa peräänkuulutti. Ed. Louekoski, tämä hallitus on

tehnyt kahden työryhmän merkeissä varsin kattavan ja hyvän selvityksen ja käytännön toimenpideohjelman. Toinen näistä ohjelmista oli ministeri Salolaisen johdolla toiminut deregulaatiota koskenut työryhmä, ja toinen oli ministeri Juhantalon työryhmä, joka pohti kilpailuedellytysten parantamista.

Nämä ovat parhaillaan monen eri hallinnonhaaran puolella säädösvalmisteluvaiheessa, ja niitä ollaan viemässä eteenpäin. Ne ovat hyvin konkreettiset toimenpideohjelmat, ja ne liittyvät elementäärisinä osina tämän yhteiskuntasopimuksen tekemiseen, ovat välttämättömiä ulkomaisen sopeutumispolitiikkamme kannalta, mutta ovat myös sisäisen kehityksemme kannalta, monopolien purkamisen ja kilpailun elvyttämisen kannalta ehdottoman tärkeitä lohkoja viedä eteenpäin. Tässä suhteessa olen myös sitä mieltä, että hallituksen on päättäväisesti valvottava, että näitten työryhmien tulokset myös siirtyvät käytännön tuloksiksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä hallitus ja sen edustajat työmarkkinaneuvotteluissa ovat menetelleet tavattoman taitamattomasti. Mutta suurin syy tähän tilanteeseen on tietysti budjetti. Olen minäkin ollut sen verran monta vuotta tekemässä näitä lakeja enkä ole koskaan nähnyt sellaista suhtautumistapaa esimerkiksi palkansaajajärjestöihin, mistä niiden edustajat itsekin täällä kertovat joka ainoa kerta, kun he ovat täällä. Jos SAK olisi hallitusta vastaan, vielä ymmärtäisin, mitä ministeri Kanerva esittää, mutta myös TVK, STTK ja Akava ovat täysin samaa mieltä yhteen ääneen, että te olette menetelleet tässä taitamattomasti ettekä halua heitä kuunnella.

Syy on ensinnäkin se, että työttömyysavustuskassajärjestelmässä hallitus tarpeettomasti meni STK:n linjoille kolminkertaistamalla esityksessään vakuutetun maksurasitusta. Se merkitsee käytännössä sitä, että niillä aloilla, joilla työttömyys on muutoinkin suurta, vakuutusmaksu vuodessa nousee yli 2 000 markkaan. Kun siihen lisätään ministeri Viinasen puheet siitä, että on turha oikeastaan kuulua ammattiyhdistysliikkeeseen, näillä ihmisillä ei kerta kaikkiaan tässä tilanteessa ole varaa kuulua sekä työttömyyskassaan että ammattiyhdistysliikkeeseen. Tämä on ammattiyhdistysliikkeen taholla yhdessä näitten tosiasioitten kanssa tulkittu tällä tavoin.

Sama koskee eläkeindeksin jäädytystä. Siinä on esitetty, että säästö on ensi vuonna 2,3 miljardia, mutta kun Eläketurvakeskus sen on laskenut, kysymys onkin siitä, että 15 keskimääräisen eläkevuoden aikana elinkeinoelämä tulee säästämään 30 miljardia markkaa ja ottamaan sen pois eläkeläisiltä. Kuitenkin taas valtion tulojen kannalta tilanne on se, että vaikka julkissektorilla tämä tuottaa säästöä 800 miljoonaa, niin verotuloja menetetään 920 miljoonaa markkaa. Valtiontaloudellisesti tällä ei ole sellaista merkitystä kuin täällä on väitetty.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työministeri ja hallituspuolueiden kansanedustajat ovat täällä useasti haastaneet opposition eduskuntaryhmät vastuullisuuteen. Mehän olemme erityisen vastuullisia, tunnemme erittäin suurta vastuuta tämän maan työttömiä kohtaan, tämän maan pienituloisia kohtaan, tämän maan palkanansaitsijoita kohtaan. Me olemme tehneet välikysymyksen tästä asiasta, josta parhaillaan keskustellaan. Opposition keino on tällä tavoin nostaa asiaa eteenpäin.

Me olemme sitä mieltä, että suurtyöttömyyttä pitää vähentää. Mutta valitettavasti hallituksen toimenpiteillä ja keinovalikoimalla se ei onnistu. Siksi me olemme korostaneet sosiaalista, valikoivaa elvyttämistä. Säästöihinkin olemme valmiita, mutta emme sellaisiin säästöihin, joissa haluatte panna laman maksajiksi tämän maan kaikkein pienituloisimmat. Se ei todellakaan ole solidaarisuutta, työministeri Kanerva.

Tässä maassa on 230 000 eläkeläistä, jotka saavat eläkettä alle 2 500 markkaa kuukaudessa, ja 400 000 sellaista eläkeläistä, jotka saavat alle 3 000 markkaa eläkettä. Te olette valmiit viemään heiltä sen indeksitarkistusturvan, jolla heidän elämänsä turvattaisiin menneen vuoden osalta. Eihän sellaiseen voi mitenkään suostua. Ihmettelemme, missä teidän moraalinne ja solidaarisuutenne on tässä asiassa.

Muitakin vastaavia esimerkkejä voisin esittää, mm. työttömyysturvan osalta, joka teitä läheisesti koskettaa.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laitinen väitti, että hallitus kiihottaa palkansaajia barrikadeille. Tämä on kyllä aikamoista puhetta. Ihmisiä kiihottavat barrikadeille ne ammattiyhdistysjohtajat, jotka virheellisesti kuvittelevat, että tällaisella toimilla voidaan edistää jotain asiaa. Ehkä on sanottava mahdollisimman selvästi se, että Suomen kaltaisessa demokraattisessa yhteiskunnassa hallitus ei kaadu, oli turuilla ja toreilla koolla minkä kokoinen joukko tahansa. Sen sijaan

hallituksen velvollisuutena on kertoa kaikille, että kun jaettavaa on vähemmän, silloin jokaisen on tingittävä. Tämä on myös vastuullisten kansanedustajien ja kaikkien velvollisuus kertoa.

Mitä lakkoiluun vielä tulee, on suorastaan mieletöntä, että kuvitellaan voitavan lakkoilla yritysten kannattamattomuutta vastaan. Jos sellaiset asiat lakkoilulla oikenisivat, se olisi kovin helppoa. Oikein surkuhupaisaa oli sekin, kun Finnairin työntekijät halusivat lakkoilullaan tukea Finnairia. Tämä lakko tuki Finnairia varmasti juuri yhtä paljon kuin tunnettu köysi hirtettyä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan yhtyä siihen hallituksen toimien epävarmuuteen, mikä tässä keskustelussa on tullut esille. Pitää paikkansa, että hallituksen toimiin ei enää uskota. Mutta voi kysyä, minkä vuoksi ei uskota. Ainakin minä olen päässyt hyvin selkeästi selville siitä, mikä on hallituksen linja, ja myös siitä, että hallituksen talouspoliittinen linja ei voi onnistua, ellei työmarkkinoilla saada todella kustannuksia leikkaavaa ratkaisua. Sen sijaan epävarmuutta luo se, pysyykö hallitus pystyssä. Sitä luovat ilaskivet, sitä luovat holkerit ja sitä luovat sorsat. Niin kauan kuin hallitukselle ei anneta työrauhaa, mistään ei tule mitään. Hallitukselle ei anneta mahdollisuutta edes näyttää, että se pystyy mihinkään.

Toiseksi kysyisin ed. Louekoskelta, miten hallitus vapaassa markkinataloudessa voi harjoittaa hintapolitiikkaa. Sehän on sosialismia. Siihenkö ed. Louekoski ja sosialidemokraatit haluavat Suomen viedä? Säännöstelystä me kärsimme tällä hetkellä. Talouspolitiikassamme kärsitään siitä, että on säännöstelty liian kauan aikaa ja pidetty kartelleja pystyssä.

Kolmikantasopimus, josta täällä on puhuttu, on tällä hetkellä ainoa mahdollisuus saada joku järki tähän menoon. Mutta kolmikantasopimusten aika on mennyt tämän jälkeen ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia kulunut!

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Louekoski totesi, että yrittäjät ovat erittäin epävarmassa tilanteessa, eivät usko hallituksen mahdollisuuksiin, se pitää paikkansa, vaikka ministeri Kanerva toista todisti. Olen eilen ja tänään ollut tilaisuudessa, jossa on ollut lähes parisataa yrittäjää, ja kaikki, jotka tulivat keskustelemaan, kysyivät, onko hallituksesta yhtään mihinkään, pysyykö se edes pystyssä budjetin valmistumiseen asti. (Eduskunnasta: Miten se olisi pysynyt, jos te olisitte hallituksessa?) Tämä vain osoittaa, että epävarmuutta on olemassa.

Mitä tulee hintapolitiikkakysymykseen, johon ed. Ukkola viittasi ja josta ed. Louekoski puhui, kyllähän hallituksella on tiettyä hintapolitiikkaa. Hallitus budjettikirjassaan on esimerkiksi esittänyt monien maksujen korottamista ja monia uusia maksuja. Hallituksen hintapolitiikka on tällä tavalla inflatorinen, jollaista se toisaalla sanoo vastustavansa.

En myöskään voi ymmärtää sitä, kun meillä on 250 000 työtöntä, hallitus sanoo, että koska on näin paljon työttömiä, pitää pistää 700 000 ihmistä pakkolomalle. Mitä solidaarisuutta, mitä logiikkaa tässä on, että kun työtä heille olisi, pistetään ulos?

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ihmettelen myös hallituksen logiikkaa sen suhteen, että sekä ministeri Pekkarinen aiemmin että nyt ministeri Kanerva ovat sanoneet, että keltainen kirja on se hallituksen esitys, jonka mukaan siltä osin, kuin hallitus voi erilaisia etuuksia leikata, se tehdään, ja odotetaan, että sama tapahtuisi tuponeuvotteluissa. Minusta tämä on täysin nurinkurista logiikkaa, kun esimerkiksi työttömiltä kolminkertaisesti otetaan pois. Ensin alennetaan ansiosidonnaista osuutta, lisäksi indeksikorotus jätetään pois ja kolmanneksi nostetaan omavastuuosuutta. Sehän merkitsee työttömien aseman heikentämistä. Olen havainnut, että nimenomaan tämä asia on ammattiyhdistysliikkeessä saanut solidaarisuuden tunteen nousemaan. Jos työttömien asemaa ei heikennettäisi, ehkä voitaisiinkin suostua nollaratkaisuun, niin kuin tietysti joudutaan lähiaikoina suostumaan. Tämä on minusta täysin nurinkurista logiikkaa. Aivan sama koskee eläkeläisten asemaa. Ministeri Pekkarinen sanoi eräässä keskustelussa, että keskusta suostuu indeksileikkaukseen ainostaan, mikäli tulee maltillinen tuporatkaisu. No, jos sellainen tulee, sehän ei eläkeläisen asemaa tippaakaan paranna, vaan hän jää ilman indeksikorotusta, aivan kuten

hän on jäänyt koko 80-luvun ilman sitä nousua, joka tässä maassa on tullut. Kansaneläkkeitähän on korotettu pelkästään elinkustannusindeksin mukaan. Tippaakaan yleisestä hyvinvoinnin noususta eivät kansaneläkkeen saajat ole saanet.

Mitä tulee mielenosoitukseen ja mielenilmaisuun, minusta se on ammattiyhdistysliikkeen ja opposition oikeus ja usein ainoa keino. Pääministeri Aho sanoi eilen eräässä tilaisuudessa, että jos mielenosoittaminen auttaisi, hänkin tekisi sitä, mutta hänellä ja muilla ministereillä on valta.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Rinne: Herra puhemies! Raimo Ilaskivi on nostettu arvoon arvaamattomaan. Toivoisin vain, että hänestä ei näköispatsasta tehdä. On sen verran jykevätekoinen mies, että tulee aikamoisia vaikeuksia työntää patsas nurin joskus, jos tällainen tarve sattuisi tulemaan.

Toinen, mikä keskustelussa on ollut aika mielenkiintoista, on ollut se, että syyllistetään oppositio. Kun oppositio puhuu asioista, siitä syystä sitten korot nousevat. Opposition pitäisi tietysti erota, niin korot laskisivat. Tuskin näin tapahtuu. Kuulemma, jos puhutaan kovaan ääneen näistä asioista, se sitten vaikuttaa jotenkin. Minä en ainakaan niin suuruudenhullu ole, että todella kuvittelisin, että jos minä puhun devalvaatiosta, välittömästi korot hyppäävät. Rahamaailmassa on asiantuntijat, jotka katsovat tosiasiat juuri niin kuin ne ovat. On yksi ja sama suurin piirtein, mitkä ovat puheet tässä asiassa. On kaksi lähtökohtaa kaikelle hyvinvoinnille. Ensimmäinen on se, mitä luonto — kristilliset varmasti sanoisivat Luoja — on meille järjestänyt ilman omaa ansiotamme ja kasvattaa, ja toinen on ihmisen tekemä työ. Vain näistä kahdesta voi syntyä jotakin todellista. Kaikki muu on keinottelua.

Kun työllisyyspolitiikasta puhutaan, silloin on tietenkin kysymys yhteisvastuusta, siis sellaisten olosuhteiden luomisesta, että me saamme jonkin näköisen luottamuksen aikaiseksi siihen, mitkä toimenpiteet me suoritamme, että kansalaisten työn perusoikeus toteutuu.

On sen takia hyvin murheellista suoraan sanottuna, että keskustan vaalikampanja jatkuu edelleen. Vaihtoehto on muuttunut nyt yhteiskuntasopimus-nimeksi. Ihmiset ovat valmiit lähtemään taakse, jos voidaan luottaa joihinkin kokonaisuuksiin, joilla asioita viedään eteenpäin.

Aho on lisäksi vielä vedonnut sellaiseen kuin yhteisvastuuseen, kansalliseen kypsyyskokeeseen. Minusta tämä on talvisodan hengen häpäisyä. Nythän ei ole kysymys mistään talvisodasta, jossa punaorvot ensimmäisenä puolustivat isänmaata. Nyt on kysymys oman maan kansalaisten rohmuamisesta, joka on tarkoitus pistää niitten maksettavaksi, jotka eivät olleet kulutusjuhliin kutsutut. Ei tämä ole yhtään sen ihmeellisempää.

Sellainen pääministerin esittämä runebergiläinen ryysyläisevankeliumi, jota on myös ruvettu julistamaan kepun taholta, tarkoittaa sitä — sen sävyhän on, niin kuin kaikki hyvin tietävät — että tällainen vähän yksinkertainen mutta isänmaallinen kansa tekee kaikkensa tämän kansakunnan pelastamiseksi. (Oikealta: Olisi pohatan edessä nöyrä!) Ajan ratasta pääministeri yrittää kääntää tällaisella ryysyläisevankeliumilla noin 200 vuotta taaksepäin. Se on liian pitkä aika.

Minä en tarkoita sitä, että välttämättä pääministerillä, joka on nyt kuitenkin pääministeri ja hallituksen ykkösministeri joka tapauksessa, olisi tarkoitus mahdollisesti ollut ikään kuin Pohjanmaan lumiaurana ruveta esiintymään aitoon 30-luvun malliin tai jonkin näköisten Pihkalan kaartien uudelleenpolkaisijana. Ei varmastikaan hän ole sitä tarkoittanut.

Mutta työväenliikkeen selkäruodossa on yksi kohta, ja se kohta on se, että jos epäoikeudenmukaisella tavalla kaikki syytökset kohdistetaan vain ja yksinomaan työntekijöihin, niihin kahteen miljoonaan, jotka ovat hyvinvoinnin luoneet ja edelleen luovat, se tuntuu sen kaltaiselta, että kaikenlainen yhteistoiminta, yhdessä sopiminen ei ole mahdollista. Se koetaan komenteluna. Minkäänlaiseen komenteluun on aivan turha odottaa minkäänlaista vastakaikua.

Tarvitaan tasapuolisuutta. Muuten ei takuulla selvitä yhteisymmärryksessä eteenpäin, jos ei tämä kepun vaalikampanjan jatke lopu. Se demoralisoi koko poliittisen toiminnan. (Välihuutoja.) — Ei varmasti olekaan. Sen uskon. — Nimittäin tämän kaltainen aivan puhdas sumutus jatkuu. Kun budjettia katsoo, esimerkiksi eläkeläisten kimppuun käydään mutta samanaikaisesti maatalouden eläkeläisten kimppuun ei käydä. Ne raatajat ansaitsevat varmasti sen eläkkeensä, joka heillä on, ei ole tästä kysymys. Mutta kun joka paikasta nypitään yksipuolises-

ti, siis kaikilta muilta otetaan mutta systemaattisesti suojellaan jotain ryhmää, vaikka olisi kuinka pienestä rahasta kysymys, se demoralisoi ilman muuta sitä ilmapiiriä, jolla voitaisiin jotakin saada aikaiseksi.

Vielä nostan kysymyksen myös siitä, kun on byrokratian purkamisesta kovin puhuttu, että meillä on pääministerin kansliassa puolet enemmän tällä kertaa virkabyrokraatteja ja koko MTK:n toimisto on suurin piirtein sinne vedetty kuin esimerkiksi presidentti Koiviston ollessa pääministerinä, kun siellä oli puolet vähemmän virkabyrokraatteja. Ei puhettakaan, että sieltä purettaisiin.

Valtiovarainministeri Viinanen todisti sen asian. jota minäkin olen koettanut vaikka kuinka kauan hokea ja selittää, että poliittista järjestäytymispakkoa Suomessa ei ole. Toisin sanoen voi olla kassassa ilman, että on ammattiyhdistysliikkeessä. Mutta en minä sitä perille saanut 20 vuoteen, mutta ministeri Viinanen sen sai ja näyttävästi perille.

Me emme pelkää näitä puheita, mutta me pelkäämme ministeri Kuuskosken toimia toden teolla, koska hän nimenomaan lähtee murtamaan sosiaaliturvaa. Jälleen joudun kohdistamaan katseeni keskustapuolueeseen. Jos esiinnytään äiti Teresana mutta ollaan thatcherilaisempi kuin Thatcher toimissa — puhun nyt toimista enkä ihmisestä — siitä ei pitemmän päälle hyvää seuraa. Oikeastaan ei se thatcherismiä ollutkaan sillä tavalla. Siinäkin vielä petetään kaiken lisäksi. Nimittäin Thatcher ei tuonut terveyskeskusmaksuja Englantiin, mutta ministeri Kuuskoski toi.

Tämän kaltaiset asiat tuntuvat sinänsä aika lailla yksityiskohdilta eivätkä välttämättä liittyisi työllisyyden hoitoon. Kuitenkin ne liittyvät, koska siitä syntyy se ilmapiiri, jolla voidaan rakentaa täystyöllisyyspolitiikkaa. Sen on pakko perustua yhteistyöhön. Emme me sellaista politiikkaa voi työllisyyden hoidossa kovin pitkää jatkaa, että joudutaan vuoden päästä tuomaan Argentiinasta puuraaka-ainetta, haketta, kun samanaikaisesti amerikkalaisille ravihevosille viedään valtion kustannuksin 20 penniä kilo kauraa. Eihän tällaista voida kestää, koska puuraaka-aine on meidän vahvimpamme. Puunmyyntilakkolaisten agitaatio on kaiken lisäksi tehty vielä veronmaksajien varoin. Työväenliike tekee sen yleensä omin kustannuksin. Eihän tällaista taloudenpitoa kauan kestä, että puuraaka-aine on tuotava Argentiinasta ja sitten viedään ravihevosille kauraa. On kuulemma ruvettu viemään myös Launeen vesiä, mutta siitä maksetaan hyvä hinta. Siellä on kunnon ostajat. Vedestä kuulemma maksetaan ihan reippaasti.

Selvästi hallitus kuvittelee, että Suomi on esimerkiksi Tanskaan verrattava maa. Tanskassa on ollut iso työttömyys kauan, niin kuin kaikki hyvin tietävät, lähes 10 prosenttia, 8—9 prosenttia jatkuvasti. Tanskassa on aivan toisenlainen työkulttuuri ja kulttuuripohja työn suhteen kuin meillä. Kööpenhaminassa on useita työnvieroksujayhdistyksiä, jotka nauttivat suurta arvostusta. Mutta jos suomalainen työhullu yhteiskunta pitää 50 000 nuorta työmarkkinoiden ulkopuolella, siitä tulee hukkavärkki. Meidän kulttuurimme on niin työhullu kulttuuri, että täällä ei varmasti aplodeerattaisi kyllä joillekin työnvieroksujayhdistyksille, päinvastoin.

Vielä tähän liittyy se, että nyt kun lähdetään tätä eläkeikärajaa nostamaan, eihän siitä hyvää seuraa. Jos tässä tilanteessa nostetaan eläkeikärajaa, sehän tarkoittaa sitä, että nuoret eivät saa koskaan töitä. Sitähän se käytännössä tarkoittaa, että haudan partaalla keikkuvat ihmiset väkisin pidetään työssä, minkä seurauksena nuoret eivät pääse rakentamaan elämäänsä ja tätä yhteiskuntaa. Se on erittäin lyhytnäköistä, ja tämäkin esitys on sosiaaliministeriöstä kotoisin kaiken lisäksi vielä.

Jotta listaa jatkettaisiin, todettakoon tällaiset puheet esimerkiksi, mitä kesäaikana ministeri Isohookana-Asunmaa puhui. Hän sanoi, että hengellisillä ja henkisillä arvoilla päästään lamasta irti. Nyt, kun on jo Pelastusarmeijan soppajonoja, mieluummin kuuntelen sanaa Pelastusarmeijan kuin ministeri Isohookana-Asunmaan suusta, pelkkiä sanoja. Hän on hallituksessa, joka tekee niitä soppajonoja.

Me emme kerta kaikkiaan suostu sellaisiin leikkauksiin, joita tässä on esitetty. Se on täysin mahdoton asia.

Työllisyyslaista joku sana. Siinä on aika paljon hyvää. Sanon sen suoraan, olen tätä jo kokeillut, tehnyt tätä työtä työkseni vaikka kuinka kauan. — Täällä ei pidä kyllä koskaan ruveta kehumaan, mitä on tehnyt, kyllä varmasti teilataan tässä salissa. Jos joku koketeeraa jollain tittelillä taikka elämänkokemuksella, on päätä lyhyempi. Ja näin juuri pitää olla, ettei kukaan ota dopingia tässä salissa. (Ed. Lamminen: Tehän teitte Urpon kanssa sitä!) — Tein kyllä. Me ex-ministeri Leppäsen kanssa teimme tällaista työllisyysprojektia.

Olin silloin sitä mieltä, että ns. toistuvaistyöttömyyden ottaminen työllisyyslakiin — olin alusta asti sitä mieltä ja olen tänä päivänä myös — ei ole hyvä asia. En sure sen leikkaamista, mutta ehdottomasti on saatava lievennyspykälä, ns. vaikutuksettomat ajat, jotka voidaan pistää asetukseen, ja sen pitää olla valiokuntakäsittelyssä, että nähdään, mikä on se asetus. Jos lyhytaikainen työ ei katkaise oikeutta saada velvoitetyötä eikä sairaus, koulutus jne. ja ne ovat asetuksessa kohtuullisella tavalla mukana, niin tämä on hyväksyttävissä. Minä en ole tässä asiassa missään vaiheessa kääntänyt kelkkaani. Elikkä siinä on aika paljon hyvää. — Minä en porvareita kovin mielelläni kehu, mutta joskus täytyy joku tunnustuksen sanakin pusertaa väkisin. Se on kovaa, se on vaikeata, siinä tuskanhiki tulee, mutta on pakko. (Ed. Skinnari: Olisitte hiljaisemmalla äänellä sanonut!) — Joo.

Elvytystä tarvitaan. Koska tässä nyt on ollut tällainen saarna, täytyy myöskin esittää jotain konkretiaa, millä tavalla tässä muuta tarvitaan kuin se yhteisymmärrys, jota kautta automaattisesti syntyy oikea henki. Kyllä me elvytystä joka tapauksessa tarvitsemme. Jos elvytys on hyvää, tuottavaa, hyvin kohdistettua, oikein kohdistettua, kyllä se velka voidaan moninkertaisesti maksaa takaisin, joka siitä mahdollisesti syntyy.

Kyllä devalvaatiokin on todella välttämätön. — Sellainen sanonta on tuolla Rauman puolessa, että "raha o niinko kompost, jos ei sitä levit, niin ei siit o mittä hyätty". Suomeksi: "Raha on niin kuin komposti, jos ei sitä levitä, niin siitä ei ole mitään hyötyä." Taisi tulla vähän turkulaistakin jo joukkoon. — Meidän on pakko. Emme me ole kolmannesta parempia kuin muut, kilpailijamaamme, ei me huonompiakaan olla, mutta ei me olla kolmannesta parempia kuin muut. Tässä kyllä lyödään päätä Karjalan mäntyyn, aivan samalla lailla nyt lyödään ecukytkennässä päätä Brysselin pitkän käytävän peräseinään. Se joka tapauksessa joudutaan tekemään.

Pääministeri Aho sanoi, että se on sama kuin pissisi housuihinsa pakkasella, mutta minä olen sitä mieltä, että parempi sekin, että pissii housuihin pakkasella kuin vehkeet huurussa seisoo koko ajan pakkasessa. Sekin on parempi. Taikka jalat ristissä ja kupla otsassa, kun se kupla kuitenkin puhkeaa, meidän on joka tapauksessa se tehtävä. Siitä me emme pääse mihinkään.

Suomalaisen työmiehen vika lama ei kyllä ole. Sen verran sanoisin, että suomalainen komennusmies ja työmies on pärjännyt, olen itsekin joskus ollut mukana, erittäin hyvin missä maailman kolkassa tahansa. Sen sijaan ani harva suomalainen herra on pärjännyt, niin kuin nyt nähdään kasinopeleissä. Ei ole ammattitaitoa valitettavasti! On pelattu työmiesten rahat.

Anders Chydenius kirjoitti 200 vuotta sitten: "Raataa toisen työssä niin kauan kuin jaksaa ja tulla vanhoilla päivillään häädetyksi köyhyyteen ja kuolla kurjuudessa. Kas siinä palkkio, jonka pitäisi houkutella työtä tekevää joukkoa rakastamaan isänmaata. Isänmaa ilman vapautta ja ansiomahdollisuutta on suuri sana, jolla on pieni merkitys." Tässä ovat kyseessä ihmiset, jotka 30-, 40-, 50-luvulla rakensivat tämän maan. Mielestäni meillä ei ole oikeutta heittää rättiä heidän silmilleen eli luopua indeksitarkistuksista. Tällaista oikeutta meillä kerta kaikkiaan ole.

Tälle hallitukselle en pidä siunauspuhetta, minä luen muistorunon, jossa on vain neljä riviä. Se on Lauri Viitaa ja Betonimylläristä. Luen sen ikään kuin muistosanoiksi, sillä mitä nopeammin me pääsemme tästä kepujohtoisesta täysmustasta porvarihallituksesta, sen parempi tälle isänmaalle. Tämä runo kuuluu näin:

"Avaruuden puhki
musta mylly huhki,
mitä lienee jauhanut,
kun ei mitään varissut."

Ed. P. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rinteen hyvä puheenvuoro on näköjään karkottanut kaikki keskustalaiset salista, jos yksikin on, niin ilmoittautukoon, muu kuin puhemies.

Ainoa, mistä olen eri mieltä ed. Rinteen kanssa, on devalvaatio. Lisäisin vielä, mitä kaikkea meidän pitäisi tehdä. Jos se olisi niin helppoa kuin menneinä vuosina on ollut, niin devalvaatio olisi ongelmat ratkaissut, mutta näinhän ei ole tapahtunut.

Se, mitä hallitukselta on puuttunut, on ollut selkeä linja, mitä pitäisi tehdä. Esimerkiksi rakentamisen aikaistamiseksi asuntotuotantoon on kyllä lisätty rahoja, mutta koulujen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen rakentamisessa ei ole ollut minkäänlaista otetta. Samaten koulutuspoliittinen linja puuttuu täysin. Tosin työnantajatkaan eivät näytä tietävän, mihin pi-

täisi kouluttaa ja mihin he yrityksillään oikein tällä hetkellä Euroopassa pyrkivät, mikä on heidän tavoitteensa. Tämän mukaan pitäisi koulutus järjestää.

Kun puhutaan kustannuksista ja sosiaaliturvan rasituksista, ihmettelen kyllä, koska esitykset ovat valmiina, miksi tuontia ei panna Suomessa maksamaan myös työttömyys- ja sosiaaliturvamaksurasitusta. Miksi ainoastaan kotimainen teollisuus tässä tuodaan esille?

Ed. Rinne sanoi, että hän tuo esimerkkejä, mutta hänellä ei niitä loppujen lopuksi kovin paljon ollut.

Yhtenä asiana on myös se, että marjat ja sienet tässä maassa, joka nyt kuulemma elää sellaisessa köyhyydessä, kyllä kymmenien miljoonien edestä jäävät keräämättä, vaikka ne voitaisiin jalostaa kotimaan ja ulkomaiden markkinoille. Puhumattakaan sitten esimerkiksi meidän pohjavesistämme. Keski-Euroopassa ja Afrikassa on suuri puute juomakelpoisesta vedestä. Miksi tätä, mikä on paljon tärkeämpi kuin öljy, ei tuoteta? Joten hyvin paljon olisi tehtävää, mutta hallitus keskittyy nyt pelkästään yrittäjien kanssa voivottelemaan ja tekemään säästöohjelmia, jotka vievät kaiken ajan ja energian.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rinne totesi, etteivät devalvaatiopuheet vaikuta markkinakorkoihin. Saattaa olla, että se, mitä ed. Rinne ja ed. Kallis eduskunnassa lausuvat, ei vaikuta markkinakorkoihin. Mutta muistan suuressa vaalikeskustelussa eduskuntavaalien alla, kun eräs paneelin osallistuja mainitsi sanan ja SDP:n puheenjohtaja Pertti Paasio totesi, että huomenna markkinakorot nousevat taas pari pykälää. Minä olen täysin vakuuttunut siitä, että niin kauan kuin eduskunnassa keskustellaan mahdollisesta devalvaatiosta, markkinakorot pysyvät korkealla ja tästä kärsii koko elinkeinoelämä. (Ed. Vähänäkki: Keskustelu pitäisi kieltää!) — Oikeastaan pitäisi tuntea sen verran vastuuta, ettei siitä puhuisi.

Aina, kun devalvaatio on maahan tullut aikaisemmin, niin se on tullut yllättäen. Nyt jos se tulisi, se ei varmastikaan tulisi yllättäen, koska näin paljon on puhuttu. Me kaikki tiedämme, että on kaksi vaihtoehtoa leikata kustannuksia. Toinen on sisäinen devalvaatio ja toinen on ns. normaali devalvaatio. Hallitus on valinnut linjan, ja minä toivoisin, että koko eduskunta tukisi hallitusta tässä. Jos ei se onnistu, pitää hakea muita keinoja.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En halua muuten puuttua ed. Rinteen puheenvuoroon, mutta eräs kohta herätti ainakin minussa määrättyä epävarmuutta. Mikäli ymmärsin oikein, ed. Rinne totesi, että hän on valmis hyväksymään työllisyyslain muutoksen, jos samassa yhteydessä on asetus toistuvaistyöttömyydestä, kun kohtuullisessa mitassa se on huomioitu.

Olen kyllä sitä mieltä, että laissa on oltava määrätyt kriteerit siitä. Käytännössä on osoittautunut, että vaikka laki säädetään ja mukana on asetus, joka sillä hetkellä on sellainen, että se voidaan hyväksyä, seuraavalla viikolla valtioneuvosto voi antaa uuden asetuksen. Eduskunnalta ei tarvitse kysyä mitään, mikäli laissa ei ole määrättyjä kriteerejä.

En tiedä, olenko väärässä. Ed. Rinne varmasti on erikoisasiantuntija tässä asiassa, mutta itsessäni kyllä lähti heräämään määrättyjä epävarmuustekijöitä, jos näin edetään esimerkiksi toistuvaistyöttömyyden osalta. Asetus, joka on mukana lainmuutoksen yhteydessä, ei takaa ollenkaan sitä, että se asetus on voimassa muutoin kuin seuraavan viikon mahdollisesti korkeintaan.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suojapykälä, on se missä tahansa, on siis välttämättömyys, ja sen täytyy etukäteen olla myös varmaa. Nimittäin muuten esimerkiksi lyhytaikainen työ katkaisisi oikeuden saada velvoitetyötä. Sehän on aivan kohtuutonta. Jos henkilö on ollut aktiivinen ja hankkinut itselleen työpaikan, häntä rangaistaan siitä. Se ei voi tulla kysymykseenkään. Harkinnanvaraisissa määrärahoissa tarvitaan ehdottomasti lisäystä ja reippaasti sekä myös koulutukseen. Sinne se on ohjattava niiltä osin minun ymmärrykseni mukaan.

Tässä tuli vähän noiduttua ja kiroiltua keskustapuoluetta. Minä sen verran täsmentäisin, että siinä puolueessa on yksittäisiä suoraluonteisia ihmisiä, joihin minä luen esimerkiksi puhemiehen. Mutta kepulainen politiikantekotapa on erilainen kyllä kuin muut ja se demoralisoi nimenomaan työllisyyskysymyksessä minun ymmärrykseni mukaan. Se on kaksinaamaista minun mielestäni. Ja sellaisella periaatteella, joka perustuu huijaukseen, ei rakenneta mitään. Tätä minä halusin sanoa.

Ed. P o l v i : Herra puhemies! Hallitusmuodossamme on lähtökohtana, että kansalaisten

työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Edelleen lähtökohtana on se, että valtiovallan asiana on turvata kansalaisille työpaikka. Yksityiskohtaisemmin työnsaantioikeudesta on säädöksiä työllisyyslaissa, jonka vesittämistä hallitus on nyt esittämässä. Hallitus pyrkii siten kansalaisten perusoikeuksien heikentämiseen sen sijaan, että pyrkisi aktiivisesti perusoikeuksien vahvistamiseen ja kansalaisten työpanoksen hyödyntämiseen.

Vastauksessaan välikysymykseen hallitus toteaa mm. "Työttömyys on erittäin vakava yhteiskunnallinen ja yksilökohtainen ongelma. Kun maassa on työttömiä noin neljännesmiljoona, kohdistuu ongelma perheenjäsenineen suoraan lähes miljoonaan suomalaiseen. Työttömyys aiheuttaa turhautumista ja hätää toimeentulosta." Nämä toteamukset ovat aivan oikeaan osuneita. Sen sijaan johtopäätökset ovat kyseenalaisia.

Edelleen tuossa vastauksessa todetaan: Työvoimakustannuksia alennetaan tällä hetkellä kovalla kädellä ja erittäin epäsosiaalisesti. Työttömät ja lomautetut antavat kansantalouden talkoisiin suuremman panoksen kuin heiltä inhimillisesti katsoen voi edellyttää. Talkoisiin pitäisi kaikkien tulonsaajien osallistua." Tämäkin on totta.

Vaikka hallitus aivan oikein toteaa työttömyyden aiheuttavan turhautumista ja hätää toimeentulosta lähes miljoonalle ihmiselle, vuodenvaihteessa jo ilmeisesti 1 200 000:lle, se ei kuitenkaan millään tulo- ja menoarvioon sisältyvällä suoranaisella esityksellään pyri tuota hätää lievittämään, pikemminkin päinvastoin. Hallitus esittää työnsaantioikeutta heikennettäväksi tietyiltä osin muuttamalla työllisyyslakia ja leikkaamalla toisaalta työttömyysturvaa. Siten se lisää työttömien toimeentulovaikeuksia entisestään.

Toisaalta hallitus ei edes pyri saamaan talkoisiin mukaan niitä suurituloisia, joille edellisen hallituksen toimesta annettiin miljardien alennukset vuositasolla tulo- ja varallisuusverouudistuksessa. Se ei myöskään pyri saamaan maksumiehiksi niitä pörssikeinottelijoiden suojelijoita, jotka ovat keskeisesti vastuussa pääosin virheellisen rahapolitiikan seurauksena syntyneestä tämänhetkisestä taloustilanteestamme, konkurssikierteestä ja työttömyydestä.

Tähän mennessä konkurssikierre on pääosin koskettanut yrityksiä, osittain terveitäkin. Myös yksityisiä henkilöitä koskevat pakkohuutokaupat ovat lisääntyneet viime aikoina voimakkaasti. Ihmiset eivät selviä enää työttömyyskorvausten ja toimeentulotuen varassa asuntolainoistaan, joita kuitenkin on käytännössä ollut pakko ottaa erittäin epäedullisella korolla sen vuoksi, että vuokra-asuntoja ei ole riittävästi. Muutaman kuukauden sisällä ilmeisesti näemmekin voimakkaan pakkohuutokauppa-aallon. Tällä hetkellä pakkohuutokaupat ovat pääosin ruuhkautuneena vielä täytäntöönpanoviranomaisilla, mutta suma purkautuu lähikuukausina. Pääosin huutokaupat ovat seurausta lisääntyneestä työttömyydestä ja samalla virheellisestä talouspolitiikasta.

Täällä on lainattu jo useaankin kertaan entistä ja ilmeisesti ylipormestarin arvonimeen oikeutettua henkilöä. Minä myös lainaan: "Ahon kabinetti on rakentanut tyypillisen nousukauden budjetin keskelle lamaa. Se kiristää, vaikka sen pitäisi voimakkaasti elvyttää. Se purkaa pommia valtiontaloudesta, vaikka kriisin syynä ei ole julkinen talous, vaan elinkeinoelämän kilpailukyvyttömyys." Näin siis Ilaskivi Talouselämälehdessä. Tuossa budjettiarviossaan hän on täysin oikeassa. Näinhän on tosiasia. Samanaikaisesti kun vienti ei vedä, minkä me kaikki olemme kuulleet ja tiedämme, hallitus pyrkii rajoittamaan tietoisesti julkisia investointeja, kuten se välikysymykseenkin antamassaan vastauksessa toteaa.

Juuri tässä työttömyystilanteessa julkisten investointimenojen tasotavoitteesta tinkiminen onkin karkea virhe. Siinä hallitus pahentaa lamaa ja lisää edelleen työttömyyttä. Järkevämpää olisi hoitaa työllisyyttä toteuttamalla julkisia investointeja kuin hoitaa työttömyyttä. Investoinnit voitaisiin rahoittaa työttömyyskorvauksiin käytettävillä varoilla, puolustuslaitoksen hankintamäärärahojen leikkauksella sekä peruuttamalla edellisellä hallituskaudella suurituloisille annetut miljardien verohelpotukset tuloverotuksessa.

Tuloverotus on se keino, jolla yhteiskunnan toiminta ja rahoitus voidaan hoitaa oikeudenmukaisella ja kansalaisten maksukyvyn huomioon ottavalla tavalla. Verotuksen kautta maksumiehiksi saadaan niin yksityisen kuin julkisen sektorinkin palveluksessa olevat tasavertaisesti tulojen mukaan porrastettuina. Hallitus kuitenkin näyttää hirttäytyneen edellisen hallituksen aikana tehtyyn suurituloisia suosivaan ns. verouudistukseen, jonka myös nykyinen pääministeri Aho vuosi sitten pitämässään budjettipuheenvuorossa totesi epäsosiaaliseksi ja tuloeroja kasvattavaksi. Sen purkamiseen pitäisi nyt ryh-

tyä. Hallitus näyttää kuitenkin pitävän parempana ratkaisuna panna maksumieheksi eläkeläiset, työttömät ja yleisesti vähätuloiset leikkaamalla heidän etujaan ja säätämällä uusia maksuja. Se on selvä linjavalinta.

Elinkeinoelämän kilpailukykyyn vaikuttavia nopeasti tehoavia lääkkeitä täällä on aikaisemmin esitelty, joten niihin en sen kummemmin enää puutu. Samoin on annettu runsaasti vihjeitä julkisen sektorin investoinneista, joilla työttömyyttä voidaan merkittävästi vähentää suhteellisen pikaisesti.

Vastauksessaan hallitus toteaa myös, että varsinkin työttömyysturvan menot ja kunnallinen toimeentulotuki kasvavat vuosina 1991—1992 poikkeuksellisen nopeasti. Tuo pitää paikkansa, ja päättely on aivan tervettä. Mutta kannattaa kuitenkin hieman jatkaa asian arviointia. On selvää, että työttömyyden voimakas kasvu lisää työttömyysturvan menoja. Toisaalta lisääntyvä työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys erityisesti kasvattavat automaattisesti kunnissa toimeentulotuen hakijoiden määrää. Kuvaavaa oikeastaan on, että mm. juuri valmistuneen selvityksen mukaan Kuopion läänissä runsaat 10 prosenttia väestöstä joutui jo viime vuonna turvautumaan toimeentulotukeen. Tällä hetkellä määrä kasvaa verrattain nopeasti. Sama tilanne ilmeisesti on käytännössä koko maassa.

Sen lisäksi, että työttömyys aiheuttaa valtiolle lisää menoja työttömyyskorvausten muodossa, se lisää kuntien toimeentulotukikustannuksia ja sitä kautta siirtää työttömyyden kustannuksia kunnallisverona katettavaksi. Samalla se merkitsee väistämättä sitä, että työttömyyden kustannuksia entistä enemmän siirretään vähä- ja keskituloisten rahoitettavaksi jakoveron muodossa.

Vastauksessaan hallitus toteaa antavansa myös syyskauden aikana eduskunnalle kuntien valtionapu-uudistukseen liittyvät lakiesitykset. Sen mukaan uudistus siirtää taloudellista valtaa peruspalveluyksiköille. Edelleen hallituksen mielestä kunnat pystyvät itse parhaiten suunnittelemaan ja kehittämään toimintojaan. Toteamus siitä, että kunnat pystyvät kehittelemään ja suunnittelemaan parhaiten omia toimintojaan, on aivan oikeaan osunut. Sen vuoksi ihmetyttäkin se, että hallitus kuitenkin budjettiesityksessään mm. pyrkii kuntien ja kuntainliittojen henkilöstön pakkolomautuksiin. Onko tuo sitten aktiivista työttömyyspolitiikkaa vai mitä? Kuitenkin se on verrattain räikeää puuttumista kunnallisen itsehallinnon rooliin ja tehtäviin.

Valmistellusta kuntien valtionosuusuudistuksesta voinee lisäksi todeta sen, että käytettävissä olevien koelaskelmien mukaan nykytasoon verrattuna valtionosuuksia menettävät erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa olevat korkean veroäyrin hinnan ja suhteellisen korkean työttömyyden omaavat kunnat eli uudistus lisää ilmeisesti kuntien eroja jatkossa.

Herra puhemies! Vastauksessaan hallitus ei ole esittänyt mitään konkreettista talouspoliittista keinoa, joka johtaisi työttömyyden pikaiseen alenemiseen. Siten se näyttää hyväksyvän pysyvästi korkean työttömyyden ja pyrkii oikeastaan pelkästään sen kustannusten alentamiseen työllisyyslain muuttamisella ja leikkaamalla työttömien etuuksia. Se linja ilmeisesti kuitenkin on pidemmällä tähtäyksellä väärä ja kestämätön. Tällä hetkellä vuokra-asuntotuotannon ohella niin valtiolla kuin kunnillakin on valmiiksi suunniteltuja useita rakennushankkeita niin talorakennuksen, vesirakennuksen kuin rautatierakennuksenkin puolella. Näissä voidaan työllistää välittömästi kansalaisia, jos siihen vain haluja löytyy. Niitä keinoja on käytettävä.

Ed. V u o r i s t o: Arvoisa puhemies! Viime perjantaina, kun tätä keskustelua iltamyöhäisellä käytiin, ministeri Kanerva oli todellakin aktiivisesti mukana ja samalla valotti omaa ajatusmaailmaansa, kuka sitä sitten kuuntelikin, aika mielenkiintoisella tavalla. Hän sanoi esimerkiksi tämmöisenkin asian, että hänen käsittääksensä 50 vuoden perspektiivillä näin vakavaa aikaa Suomen historiassa ei ole koettu. Sitten hän lukuisissa puheenvuoroissa käytti myös omia henkilökohtaisia tuntojansa esimerkkinä työttömyyskysymyksen kohtaamisessa. Hän kertoi tuntevansa suurta sympatiaa työttömiä kohtaan jne.

Minusta on hyvä, jos tässä asiassa puhutaan myös tunnoista, sillä harvoin niistä puhutaan oikealla tavalla. Jos ministeri Kanerva tuntee sympatiaa työttömiä kohtaan, niin tätä tuntoa minä en suinkaan epäile. Minä tunnen sympatiaa hallituksen ministereitä kohtaan tässä tilanteessa. Siitä huolimatta minä toivon, että hallitus kaatuisi mahdollisimman pian.

50 vuoden tähtäyksellä, kun ajatellaan suomalaista historiaa, oltaisiin vuodessa 1941. Silloin oltiin toisenlaisessa tilanteessa. Sieltä kannattaisi ottaa tähän aikaan eräs esimerkki, jota ei ole oikeastaan esimerkkinä käytetty. Nimittäin 19.9.1944 Moskovassa solmittiin ns. välirauhansopimus Suomen, Neuvostoliiton ja Ison-Britan-

nian välillä. Välirauhansopimuksessa määriteltiin myös Suomen sotakorvaukset. Tämä tapahtui siis neljä vuotta ennen ministeri Kanervan syntymää. Olisi hyvä hiukan käsitellä ja tutkailla, mitä sotakorvaukset oikeastaan pitivät sisällänsä ja mikä niiden merkitys kansantaloudellemme oikeastaan on. Nimittäin silloin 1944 Moskovan sopimuksessa sotakorvaus määriteltiin 300 miljoonaksi dollariksi, joka oli sama kuin esimerkiksi Romanialla ja Unkarilla. Se määriteltiin tällä tavalla. Ensimmäinen yllätys tuli, kun luultavasti Stalinin toimeksiannosta Zhdanov esitti, että tämä summa on vuoden 1938 kurssissa. Se oli Suomelle yllätys, koska se nosti sotakorvaustason lähestulkoon tuplaksi. Toinen yllätys tuli, kun määriteltiin se materiaali, millä korvaukset oli suoritettava. Suomessa odotettiin ja ajateltiin, että puunjalostusteollisuudella ym. jo silloin perinteisellä teollisuudella asia pystyttäisiin ehkä jotakuinkin hoitamaan. Ei, 70-prosenttisesti laivoilla ja metallin työllä ja vasta sen jälkeen puunjalostusteollisuudella. Se merkitsi, että oikeastaan kaikki liikenevät laivat ensimmäisenä vuonna toimitettiin suoraan Neuvostoliittoon. Tästä voisi ehkä pitempäänkin puhua, mutta on äärimmäisen tärkeää, että vuonna 1952 Suomesta lähti viimeinen sotakorvausjuna, ja jotkut saattavat vielä muistaa sen tilanteen.

Mitä tällä esimerkillä pyrin sanomaan? Pyrin sanomaan, että työllä, työn tekemisellä, on keskeisin merkitys kansantaloudessa. Ehkei ole niinkään tärkeätä, minkä kaltaista, kuinka tuottavaa työ mahdollisesti on, sillä tässähän tämä tuottavuus meni kaikki rajan yli. Suomeen siitä ei jäänyt oikeastaan mitään. Mutta työtä tehtiin ja työ muodostui vähän sen suuntaisesti ihmisten asenteeksi, kuin ed. Heikki Rinne äsken puhui. Se merkitsi siitä, että se loi vahvan perustan suomalaiselle kansantaloudelle. Sotakorvaukset, niin hyödyttömät asiat kuin vain voidaan ajatella, muodostuivat Suomen kansantalouden ehdottomaksi perustaksi, koska työ on näin merkittävä asia.

Haluan korostaa, että tällä sivustalla, jota minä edustan tässä salissa, työn käsite on myös ideologinen peruskäsite. Toivottavasti se on kaikille peruskäsite. Mutta miten siitä jatketaan, siinä meidän tiemme saattavat, ministeri Kanerva, erota. Minun ajatuksissani työ ei liity minkään kaltaisiin temppuihin eikä minkäänkaltaiseen spekulaatioon, vaan se on työtä työn konkreettisen ja henkisen merkityksen merkeissä: Työ kättemme, se on hengenkin, on ylevätä työtä jne. Olen varma, että ed. Rinteen esittämä ajatus suomalaisista pitää edelleen paikkansa: suomalaiset ovat työtätekevää kansaa.

Mutta miten se tapahtuisi. Se ei todellakaan tapahdu niillä menetelmillä, joita hallitus on nyt esittänyt. Ei kirvoita työntekemisen asennetta, että ihmisille puhutaan lomautuksista, palkkojen alentamisista jne.

Tästä voisi puhua myös uskonnollisesti, lähestulkoon hengellisesti, koska tämä lähentyy sitä käsitettä, jonka me ymmärrämme luterilaisena työn käsitteenä ja joka eroaa esimerkiksi vanhatestamentillisesta käsitteestä: "Otsasi hiessä sinun pitää työtä tekemän." Luterilaisen työn tekemisen käsite eroaa myös kalvinilaisesta työn tekemisen käsitteestä. Siinä ei ole odotettavissa sellaista ahkeruuden tuomaa tulosta kuin kalvinilaisessa ajatuksessa, vaan luterilainen ajatus on se, että kun ihminen aidosti tekee työtä, hän tekee sitä hyvin mielellään ja ylittää silloin erilaiset työn tekemiseen liittyvät normit. Niin kuin työn tekijät tässä salissakin ollessansa muistavat, kun hyvällä mielellä on työtä tehty, ei ole kelloa katsottu, vaan työtä on tehty aika tavalla ylitse sen, mikä on kohtuus.

Jos ajatellaan hallituksen toimenpiteitä tähän suuntaan, niin näillä toimenpiteillä työn mielen tunteminen ja mielekkyys hakataan alas. Siinä tapahtuu sama ilmiö kuin Tuntemattomassa sotilaassa, kun majuri Lammio pyrki saamaan toimintaa aikaan. Mitä siitä syntyi? Ei mitään muuta kuin purnausta, totta kai, aivan ymmärrettävästi. Sama askel, sama kaiku on myös nyt hallituksen toimissa liittyen työelämään. Sen sijaan muistetaan hyvin vänrikki Koskelan asenne: asialliset hommat hoidetaan, muuten ollaan kuin ellunkanat. Tämä on juuri se perusasenne, mikä suomalaisessa työmiehessä on. Jos asialliset hommat hoidetaan tällaisessa tilanteessa, Suomi pystytään nostamaan tästä tilanteesta myös ulos. Näillä hallituksen toimilla siihen ei kyllä pystytä, vaan silloin tapahtuu, jos kutsuisin, lammio-ilmiö, ja vajoamme yhä enemmän ja enemmän lamaan. Silloin alkaa tulla temppujen aika, joita myös devalvaatio määrätyllä tavalla edustaa. Joudutaan turvautumaan erilaisiin temppuihin, koska on pakko johonkin turvautua. Siitä syystä minä toivon, ettei sellaisiin tarvitsisi ryhtyä, vaan hallitus kaatuisi.

On puhuttu, mitä tilalle, kun kerran perusluottamus, joka on tärkein asia, ymmärtääkseni hallituksen olemassaolon aikana sen toimenpiteiden tuloksena on mennyt. Sen jälkeen perus-

luottamuksen takaisin saavuttaminen olisi keskeisin asia. Mikä olisi keskeisin toimija? Ilman muuta suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa hallitus on keskeisin toimija, agentti. En voi kuvitella muuta, kuin että se olisi vahva kansanrintamatyyppinen hallitus, siis moderni kansanrintamatyyppinen hallitus, jossa ministerit olisivat persoonina vahvoja, jotta perusluottamus kansalaisten tasolla säilyisi, mikä vääjäämättä toisi myös esimerkiksi korot alas ja elämä elpyisi. Vahva kansanrintamatyyppinen hallitus, jossa vahvat ministerit olisivat, olisi virkamieshallituksen ja poliittisen hallituksen välimailta oleva hallitus. En minä rupea tietysti nimiä ajattelemaan, mutta minä ajattelen vähän saman suuntaisesti kuin ed. Rinne, että jos siihen hallitukseen sisältyisi esimerkiksi keskusta, niin on henkilöitä, esimerkiksi meidän puhemiehemme, jotka ansaitsevat sen luottamuksen, jonka kautta vähitellen perusluottamus paranee. Sitä kautta elämä elpyy ja suomalainen yhteiskunta irtaantuu laman syöksykierteisestä ajatuskulusta. On muitakin sen tyyppisiä henkilöitä, mutta tätä tarkoitan.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Hallitus on välikysymykseen vastatessaan jatkanut vaihtoehdottoman talouspolitiikkansa julistamista. Tämä hallituksen kokema tie autuuteen on kivetty huonoin aikomuksin, mutta sitä horjahdellaan uskollisesti eteenpäin laput silmillä Kahrin ja Kullbergin taluttamana.

Ahon hallitus pyrkii nostamaan Suomen syöksykierteestä uhkailemalla vuoroin oppositiota, vuoroin palkansaajajärjestöjä Lammion linjalla niin kuin ed. Vuoristo totesi. Sosiaaliturvan leikkausesitysten kaatamisesta pääministeri Aho on uhannut seuraavan veronkorotuksia, työministeri Kanerva taas perjantaina on uhannut valtion lisävelan otolla. Sosialidemokraatit eivät halua kumpaakaan. Emme voi hyväksyä useita hallituksen esittämistä säästölaeista ja teemme parhaamme niiden voimaantulon estämiseksi. Mutta olemme myös valmiit esittämään neuvotteluissa vaihtoehtoisia säästökohteita, sellaisia, jotka eivät murenna suomalaisten hyvinvointia tai heikennä työllisyyttä. Velanoton hallittu lisääminen on mahdollista lähinnä lisäinvestointeihin: asuntorakentamisen ja ympäristönsuojeluinvestointien rahoittamiseen.

Esittämämme valikoiva elvytys kohentaisi työllisyyttä nopeasti ja kestävästi toisin kuin hallituksen kuristuslinja. Työministeriä vakavammin työttömyyteen näyttää suhtautuneen hallituksen ulkopuolella kokoomuksen merkkimies Raimo Ilaskivi, joka on rehellisesti vaatinut hallituksen talouspolitiikan muuttamista kiristävästä elvyttäväksi. Ilaskiven mielestä hallitus on paljastanut tyhjät taskunsa, vaikka niissä piti olla jotain vahvaa keväällä, kun markka sidottiin ecuun devalvoimatta sitä.

Kansalaisten vahingoksi hallituspuolueiden talouspoliittinen viisaus on keskittynyt hallituksen ulkopuolelle. Ilaskiven lausunnoista voisi siteerata vielä seuraavaa viime lauantain Helsingin Sanomista: "SKOPin kriisikin osoittaa Ilaskiven mielestä, ettei kurjistamispolitiikka voi jatkua. Hän hymähtää Suomen Pankin pelastajan osalle ja sanoo, ettei kriisiä olisikaan, jos Suomen Pankki olisi hillinnyt kasinotaloutta."

Tässä yhteydessä sivuhuomautuksena voisi ottaa esille Suomen Pankin johtajien eläkkeet. Suomen Pankki on tukenut hallituksen esittämiä eläkkeiden indeksitarkistusten poistamisia myös yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamista. Samaan aikaan Suomen Pankin johtajat pääsevät 10—15 vuoden jälkeen täydelle eläkkeelle kymmenientuhansien kuukausipalkalta ja useat Suomen Pankin johtajista ovat nostaneet eläkettä samanaikaisesti kuin korkeata palkkaa muusta tehtävästä, esimerkiksi Kansallis-Osake-Pankin pääjohtaja Jaakko Lassila. Vastaavia eläkesääntöjä on Yleisradiossa, ja miksei myös kansanedustajien eläkesääntö tunnu tässä suhteessa ylimitoitetulta. Tällaiset poikkeavat, kohtuuttoman edulliset eläkejärjestelmät tulisi purkaa. Jos Suomen Pankki olisi rehellinen pyrkimyksissään leikata kustannustasoa, kyllä sen kai ensimmäisenä pitäisi esittää Suomen Pankin johtajien oman eläkesäännön purkamista kiireellisesti. (Ed. Laaksonen: Se purkaminen on aloitettu työntekijöistä! Ensin Outokumpu, nyt Neste!) — Niin näyttää.

Kun työministeri Ilkka Kanerva välikysymykseen antamassaan vastauksessa soimasi kautta linjan työllisyyslakia, syynä lienee liian kapea katsanto. Täytyy muistaa, että työllisyyslaissa on aiempaa selvemmin ja korostetummin määritelty työvoimapoliittisten toimien marssijärjestys täystyöllisyyteen tähdättäessä. Laki painottaa aktiivisen työvoimapolitiikan ensisijaisuutta: tehokasta työnvälitystä, ammatinvalinnanohjausta, työllisyyskoulutusta, sijainninohjausta ja monipuolisia työvoimapalveluja. Myös työpaikkojen järjestäminen tukitoimin vajaakuntoisille tai pitkäaikaistyöttömille on aktiivista työvoimapolitiikkaa toisin kuin ministeri Kanerva näyttää tulkitsevan. Passiivista

työvoimapolitiikkaa taas on jättää työttömät työttömyyspäivärahan ja toimeentulotuen varaan. Jos Ahon hallituksen tapaan lähdetään vielä heikentämään työttömyysturvaa, niin kysymys on aktiivisen passiivisesta työvoimapolitiikasta.

Täytyy muistuttaa ehkä ministeriä kokoomuksen kannasta edellisessä hallituksessa. Silloin valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle työllisyyslain työvoima- ja sosiaalipoliittisista vaikutuksista sekä toimeenpanosta, sen loppupäätelmässä todetaan seuraavaa: "Hallitus katsoo työllisyyslain toteuttamisen käynnistyneen pääosin myönteisesti. Työllisyyslain toimintaa ja vaikutuksia tulee arvioida edelleen. Keskeistä on luoda edellytykset tehokkaille työvoimapalveluille, työnhakijan yksilölliselle palvelulle ja pitkäaikaistyöttömyyden katkaisulle. Työllisyyslailla on monia yhteiskuntaan, erityisesti työmarkkinoihin, kunnallis- ja valtiontalouteen, alueelliseen kehitykseen ja yritystoiminnan edellytyksiin, liittyviä vaikutuksia, joiden seurantaa on eri tutkimuksin jatkettava kyetäksemme tekemään riittävän täsmällisiä johtopäätöksiä työllisyyslain mahdollisista muutostarpeista. Tässä vaiheessa on vielä vaikea arvioida työllisyyslain soveltuvuutta yhdentyvän Euroopan työmarkkinoiden olosuhteisiin." Nämä epäselvyydet ovat edelleen olemassa, ja nyt tehdyt työllisyyslain muutosehdotukset johtuvat säästötarpeista, eivät välttämättä havaituista ongelmista lain soveltamisessa.

Työllisyyslain velvoitetyöllistämistä koskevat säännökset toimivat normaalityöttömyyden oloissa, mutta euro- tai massatyöttömyyden kohdatessa työllistämisvelvoitteet voivat käydä liian raskaiksi sekä hallinnollisesti että tosiasiallisesti, jos mielekkäitä työtehtäviä ei kerta kaikkiaan ole järjestettävissä kuntiin, valtion laitoksiin tai yrityksiin. Suhtaudumme ymmärtämyksellä järjestelmän joustavoittamiseen, mitä myös työllisyyslain seurantaraporteissa on ehdotettu. Mutta vastaavasti ennätystyöttömyyttä on lievitettävä työllisyyskoulutusta kaksinkertaistamalla ja harkinnanvaraisia työllistämistoimia lisäämällä.

Ruotsissa sos.dem. hallitus kaksinkertaisti jo ennestään korkealla tasolla olleen työvoimapoliittisen koulutuksen jo alkuvuodesta, vaikka työttömyysluvut olivat paljon meikäläisiä matalammat.

Hallitus on budjettiesityksessään poistanut kokonaan määrärahat rakennemuutosten aiheuttamien työllisyyshäiriöiden korjaamiseksi. Ne ovat olleet juuri joustavan ja aktiivisen työvoimapolitiikan resursseja. Sosialidemokraatit ovat valmiita vakaviin neuvotteluihin hallituksen kanssa sekä yleisen talouspolitiikan että työllisyyspolitiikan oikaisemiseksi työllisyyttä ja taloudellista kasvua tukevaksi. Nykyhallitus on eväänsä syönyt ja kompassinsa kadottanut.

Ed. Polvinen: Herra puhemies! Esillä oleva välikysymys on erittäin ajankohtainen ja tärkeä monessakin mielessä. Maassamme on ennätystyöttömyys, lisää tulee joka päivä, ja ensi vuoden budjetti on ollut juuri eduskunnan lähetekeskustelussa.

Työttömyys ravistelee koko maata, mutta kipeimmin se koskettaa maamme reuna-alueita. Se tuntuu varsinkin maamme itä- ja pohjoisosissa, missä elinkeino- ja ammattirakenne monessa kunnassa on varsin yksipuolinen. Tilanne on erittäin vaikea niissä maaseutukunnissa, joihin on luotu työpaikkoja aluepoliittisin toimenpitein ja joissa maatalous on vielä merkittävässä asemassa oleva työllistäjä.

Nyt ovat puukaupat jumissa. Sahoja kuolee päivittäin, ja se tietää lisää työttömiä perinteiseen metsäteollisuuteen: puunhankintaan, metsätöihin, kuljetuksiin ja hoitotöihin. Kun metsäraha ei liiku, se näkyy heti jokaisen kylän elämässä, kaikissa jokapäiväisissä toiminnoissa, harrastuksissa ja ostoksissa.

Viime päivinä on maakunnista tullut hälyttäviä tietoja, kun kunnat rakentelevat ensi vuoden talousarvioitaan. Tulot eivät monessakaan kunnassa tunnu yksinkertaisesti riittävän. Lomautukset ja irtisanomiset kuntasektorillakin lisääntyvät räjähdysmäisesti. Myös kuntasektori on uuden tilanteen edessä, ja ratkaisuja yritetään nyt löytää mitä ihmeellisimmin keinoin. Kaikki varahenkilöstöt, lomasijaiset ja kesätyöpaikat on monessa paikassa lopetettu. Nuoret eivät ole päässeet töihin. Lisää vastaavia leikkauksia ollaan valmistelemassa. Suuri ja kuuluisa verouudistus tuntuu kaiken muun lisäksi nyt myös kunnissa ja kuntainliitoissa, eikä hallitus ei ole tehnyt asian korjaamiseksi minkäänlaisia esityksiä.

Ensi vuoden budjetin lähetekeskustelussa moneen eri kertaan todettiin, ettei mitään elvyttäviä toimenpiteitä ole hallitukselta tulossa, vaan kaikesta entisestäkin nyörejä kiristellään. Maksajiksi ollaan laittamassa ne, jotka ovat nykyiseen tilanteeseen täysin syyttömiä. Uusia budjettiin liittyviä lamalakeja on eduskunnan käsittelyyn tulossa.

Hyvistä esityksistä ja vinkeistä ei ole ainakaan ollut pulaa. Maakuntaliitot, kunnat, kaikki etujärjestöt, yhdistykset ja vasemmistoliitto ovat tehneet jatkuvasti hyviä perusteltuja esityksiä siitä, miten pitäisi nyt vaikeassa taloudellisessa tilanteessa menetellä ja valikoivasti elvyttää. Kaikissa suunnitelmissa ja esityksissä on maakunnissa mietittyjä uusia painopistealueita.

Näitä ovat olleet mm. läänien toimenpidesuunnitelmissa ainakin seuraavat: tuotantotoiminnan kehitysedellytyksiä täytyy parantaa, uutta teknologiaa edistää, koulutusta kehittää tietoyhteiskunnassa, maaseutua kehittää, alueellista työvoimapolitiikkaa tehostaa, teollisuuden rakennemuutospaikkakuntien ongelmia hoitaa, kotimaisen energian käyttöä tulee edistää, läänien perusteollisuutta kehittää, maaseutuelinkeinoja edistää jne.

Toimintaympäristössä on tapahtunut ja tapahtuu jatkuvasti kehitystä ja suuria muutoksia. Nämä aiheuttavat tarkistustarvetta myös koko maan kehittämisen painopistealueisiin. Kun asioita vertaa ensi vuoden budjettiesitykseen, niin hallituksen esitykset ja keinot eivät näytä käyvän ollenkaan yksiin maakuntien ihmisten, siis kenttäväen, näkemysten ja tavallisen talonpoikaisjärjen kanssa. Elvyttäviä toimenpiteitä ei ole budjettiin mahtunut, ja aluepoliittinen ajattelu puuttuu siitä tyystin.

Esimerkiksi Kainuussa tilanne on enemmän kuin tukala. Monessa kunnassa työttömiä on lähes 20 prosenttia työvoimasta. Muun muassa Kainuussa Vuolijoki painii ihan omassa sarjassaan, jossa kuuluisan Transtechin lomautusten jälkeen työttömänä kunnan työvoimasta on yli 30 prosenttia. Rautaruukki-konserniin kuuluva kiskokalustoa valmistava Osakeyhtiö Transtech, josta Rautaruukki omistaa 75 prosenttia ja Valmet 25 prosenttia, on Pohjois-Suomen suurin konepajayritys, jolla on myös valtakunnallisesti merkittävä asema meidän metalliteollisuudessamme.

Transtechin palveluksessa on kaikkiaan noin 1 200 henkilöä, joista Vuolijoella sijaitsevalla Otanmäen tehtaalla on 730, Taivalkosken tehtaalla ja Mustavaaran konepajalla yhteensä 210, Tampereella 200 ja Oulun konttorissa 40. Oman henkilöstön lisäksi Transtech työllistää suorilla alihankinnoilla Suomessa 150 henkilöä.

Transtechin pääasiakkaan Neuvostoliiton rautateitten rahoitusvaikeuksien takia vienti on jumissa. Se ei toimi tällä hetkellä sopimusten mukaisesti, ja tästä syystä Transtechilla on varastossa 400 valmista rautatievaunua. Yhtiö on joutunut pysäyttämään Neuvostoliittoon tarkoitetun tuotannon sekä lomauttamaan tältä osin henkilöstönsä. Tästä työttömien jono on muodostunut. Ellei vaunutoimituksia Neuvostoliittoon saada pikaisesti käyntiin, Transtechin taloudellinen tilanne huononee erittäin voimakkaasti ja vuoden loppuun mennessä yhtiö joutuu lomauttamaan lähes kokonaan Otanmäen, Taivalkosken, Mustavaaran ja Oulun henkilöstönsä.

Syntyneen tilanteen ratkaisemiseksi Transtech-yhtiö on tehnyt neuvostoliittolaisen asiakkaan kanssa vuoden 1991 vaunutoimituksia koskevan rahoitussuunnitelman. Suunnitelman mukaan neuvostoliittolainen asiakas maksaa käteisellä ja erilaisilla vastaostoilla kaksi kolmasosa tämän vuoden vaunutoimituksista ja yksi kolmasosaa eli noin 180 miljoonaa markkaa tulisi rahoittaa Suomen valtion Neuvostoliitolle mahdollisesti myöntämällä puiteluotolla.

Käteisrahoitus ja vastaostot hidastavat rahoitusta, eikä vaunutuotantoa voida näin käynnistää ainakaan ennen marraskuuta, tuskin joulukuussakaan. Sen sijaan mahdollisen puiteluoton kautta tuleva rahoitus käynnistäisi tuotannon välittömästi. Yhtiön rahoitusjärjestelyjen nettorasitus Suomen valtiolle jää pieneksi, koska kunnat ja kaupungit saavat verotulojen ja muiden sivutulojen muodossa palkoista verotulot, ja jos työllisyys voitaisiin turvata, myös työttömyyskorvaukset pienenisivät.

Vaunutuotannon jatkuva ylläpito on erittäin tärkeää, koska on vaara, että lähinnä keskieurooppalaiset ja ruotsalaiset kilpailijat valtaavat suomalaisten olemassa olevia markkinaosuuksia. Neuvostoliiton vaunutoimitusten lisäksi myös kotimaan kiskokalustovalmistus on erittäin merkittävää yhtiön pitkän tähtäyksen tulevaisuutta ajatellen.

Vuosikymmenen loppupuoliskolla ollaan tekemässä suuria tilauksia, joiden arvo on useita miljardeja Suomen markkoja. Niitä on jo osin myös tehty. Tilaukset tehdään Valtionrautateille toimitettavista nopeista matkustajajunista ja Helsingin lähiliikenteeseen tarkoitetuista sähkömoottorijunista sekä Helsingin kaupungin liikennelaitokselle toimitettavista lisämetrojunista ja rautatievaunuista. Näiden lisäksi VR hankkii vuosittain 100—200 tavaravaunua. Tähän asti Suomessa käytössä oleva kiskokalusto on sähkövetureita lukuun ottamatta valmistettu kotimaassa. Tulevaisuudessa ei näin näy kuitenkaan olevan. VR ei ilmeisesti luota kotimaiseen osaamiseen, vaan on ostamassa kalustoa

ulkomailta, mikä on erittäin vakava takaisku kainuulaiselle yhtiölle ja koko kotimaiselle alan teollisuudelle.

Transtechin vakava tilanne koskettaa Taivalkosken ja Vuolijoen erityisaluekuntia erityisesti, samalla koko Kainuun maakuntaa ja Pohjois-Suomea. Tilanne on vakava myös tämän yhtiön aliurakoita tekevien yritysten keskuudessa. Kysymyksessä on meillä koko Kainuun metalliteollisuuden tulevaisuus, mikä on nyt vaakalaudalla.

Tässä yhteydessä kysyn ministeriltä: Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä Transtechin Otanmäen junanvaunutehtaan vaikean työllisyystilanteen selvittämiseksi? Sisällytetäänkö Transtechin erikoisvaunutoimitukset Neuvostoliittoon vuonna 1991 Suomen Neuvostoliitolle myöntämään puiteluottoon, kuten Transtech on esittänyt, tällä 180 miljoonalla markalla vai aikooko hallitus järjestää valtion takaaman erityisluototuksen saman summan osalta? Aikooko hallitus toimia myös siten, että valtion omistaman liikelaitoksen Valtionrautateiden kiskokalustohankinnat ohjataan ainakin soveltuvin osin Transtech-yhtiölle? Tämä kiinnostaa erityisesti tehtaan työntekijöitä, toimihenkilöitä ja meitä kaikkia. Tässäpä kysymys.

Varsinkin Kainuussa ja muualla vastaavissa maakunnissa valtion työohjelmatöiden merkitys työllisyyden hoidossa on erittäin keskeinen. Näitten väheneminen on ratkaisevassa asemassa työllisyystilanteen heikkenemisen kannalta. Keväällä tehdyt ns. säästötoimenpiteet ovat todella purreet. Tekemätöntä työtä löytyy eri hallinnonaloilta paljon valmiiksi mietittynä. Suunnitelmia ja kohteita on olemassa, jotka ovat nopeasti käynnistettävissä. Tällaisia hankkeita löytyy ympäri maata.

Herra puhemies! Yhdyn niihin arvosteluihin ja hyviin neuvoihin, mitä tämän keskustelun aikana on tullut esille, ja esille ottamiini kysymyksiin pyydän arvoisilta ministereiltä työllistäviä vastauksia.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Työllisyysvälikysymys on ilmeisesti asiana semmoinen, ettei se ainakaan hallituspuolueiden edustajia isommasti, läsnäolijoiden määrästä päätellen, kiinnosta. Jotenkin tuntuu, että jos perusturvasta puhutaan vaalien alla, niin perusoikeuteen kuuluva työllisyys tai työttömyys, miten päin vain, olisi sen verran kiinnostava asia, että oltaisiin läsnä silloin, kun siitä keskustelua käydään. (Ed. Laine: Ei ole Kanervan lisäksi kuin Maija Perho-Santala paikalla!) Hyvin ovat vähiksi käyneet, ja aivan sama ilmiö oli perjantaina, jotenkin tuntuu, että eivät ole kohtuullisessa määrin paikalla.

Herra puhemies! Alussa oli työvoimapula, nousukausi ja korkeasuhdanne. Työvoimaa arvostettiin ja aloitettiin keskustelu ja joitakin toimenpiteitäkin tehtiin työelämän uudistamiseksi. Silloin vielä käsitettiin työvoiman arvo yhteiskunnalle. Sen fyysisestä ja henkisestäkin hyvinvoinnista, ainakin teoriassa, nähtiin olevan syytä huolehtia ja panostaa siihen. Koko suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointi on rakennettu korkean työmoraalin omaavien naisten ja miesten työllä. Nämä ihmiset ovat rakentaneet hyvinvointivaltiota tulevaisuuden tähden omia ja myös tulevien sukupolvien tarpeita varten.

Sitten tuli sinipuna ja sen jälkeen patamusta, ja seuraukset ovat näkyvissä, ja ne ovat työttömyyden kannalta aivan hirveät. Juppikauden aikana rahaa pantiin kulumaan talouselämän ja pankkien ei enää avustuksella vaan tyrkyttämällä ja kaiken kattavalla markkinoinnilla. Syytöksillä ja syyttämällä mitään ei enää korjata, mutta kyllä kai virheistä pitäisi jotakin oppia. Ei sosiaalisuuden ja tasa-arvoisuuden tarve ole yhteiskunnasta mihinkään häipynyt.

Suomen Pankki ja silloinen hallitus antoivat kaiken tukensa, jotta markkinahumu kohoaisi mahdollisimman korkealle. Suomen Pankin johto kiinnittää kyllä kaiken huomionsa kaikkeen muuhun kuin siihen, mistä heille palkka maksetaan. Siitä kai viime päivien kokemukset ovat aivan selkeä osoitus. Työelämässä olevat suorituspalkkaperusteet olisivat heillekin kohtuulliset. Olisi pankkien vakavaraisuus ja maan talous mittareina heidänkin palkkauksessaan ja työsuhteessaan. Ehkä silloin kiinnostus omaa työtään kohtaan kasvaisi kohtuullisiin mittasuhteisiin heidän palkkaansa ja työnkuvaansa nähden.

Työttömyys on lukuja ja prosentteja. Usein tuntuu, että näiden taakse jäävät ihmiset ja kohtalot ovat merkityksettömiä, ovathan luvut vain numeroita ja sanoja ilman kasvoja ja tunteita. Niitä on helppo pyöritellä ja jopa vähätellä sanomalla ja tuomalla vertauksia muista maista olevista lukemista.

Pahinta, mitä voi tapahtua ja minkä hallitus on jo ohjelmassaan tavallaan hyväksynyt, on eurotyöttömyystason hyväksyminen, sillä hallitus ohjelmassaan ei tavoittele täystyöllisyyttä vaan toteaa: "Tavoitteena on tasaisen ja korkean

työllisyyden saavuttaminen." Ainut oikea tavoite työllisyyden hoidossa on täystyöllisyyden tavoittelu.

Mitä on työttömyys? Väittäisinpä, että se pitää kokea tai ainakin olla töissä, missä sen uhan alle voi joutua, jotta siihen osaisi suhtautua tarpeeksi vakavasti. Se alistaa ihmistä, joka huomaa olevansa vain luku, prosentti tai yksi neljännesmiljooonasta. Se turhauttaa ihmisen tämän kuvitellessa olevansa hyödytön. Se lamauttaa etenkin pitkäaikaistyöttömät. Se vie uskon tulevaisuuteen etenkin nuorilta. Se vie yrittämisen halun. Se vie itsetunnon. Se vie uskon olemiseen täysivaltainen yhteiskunnan jäsen samoilla oikeuksilla ja myöskin velvollisuuksilla kuin kaikilla muillakin on. Se aiheuttaa ja luo edellytyksiä alkoholismiin ja rikollisuuteen. Se aiheuttaa talous- ja perheongelmia.

Edellä oleva lista on hyvin puutteellinen monilta osin, ja sitä on helppo jatkaa, mutta yritäpä tehdä positiivisista asioista listaa, se loppuu lyhyeen, valitettavasti. Oleellisinta listauksessa on, että kasvot ja ihmiset lukujen ja prosenttien takana kirkastuisivat. Ne kasvot ovat niiden ihmisten kasvoja, jotka ovat rakentaneet tämän maan hyvinvoinnin. Eivät silloin, kun raakaa työtä on tehty, ole siellä työmaalla näkyneet kasinopelurit, pankin johto, pätemätön yritysjohto eikä varsinkaan kyvyttömät taloudesta vastaavat johtajat.

Nyt ei ole kyse siitä, että tavallinen kansalainen olisi elänyt yli varojensa, vaan ne miljardit, jotka he ovat rakentaneet, on pelattu ja viety ulos maasta ja nekin osaltaan hävitty väärillä sijoituksilla ja investoinneilla. Pahimmat esimerkit löytyvät pankeista ja vakuutusyhtiöistä sekä suurteollisuudesta.

Nyt kun laskun aika on tullut, hallitus ajaa ihmiset työttömiksi tai kuristaa vähempiosaisten elämisen mahdollisuudet olemattomiin. Hallitus käyttää kaiken energiansa ja mielikuvituksensa ihmisten alistamiseen ja elämisen uskon karistamiseksi. Yhteiskunta on rakennettu ennenkin tuhkasta ylös, mutta ei siten kuin nyt. Pienituloiset palkansaajat, eläkeläiset, opiskelijat ja sanoisinpa myös pienviljelijät yritetään panna ainoiksi maksumiehiksi ja -naisiksi virheistä, joihin he ovat syyttömiä.

Yhteiskuntasopimusta rakennetaan pohjalle, joka ei voi olla kestävä, ennen kuin korjataan sen ajatus, joka on nyt kuin boakäärmeen ote vähempiosaisia kohtaan, se kuristaa ja vie uskon yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen. Kukaan ei ole yhteiskuntasopua vastaan, mutta ainoa mahdollisuus saada se aikaan on, että se pitää sisällään oikeudenmukaisen, maksukykyyn sidotun osallistumisen elvyttämiseen.

Hallitus ja työnantajat antavat ymmärtää, että koko sosiaaliturvajärjestelmä on tullut jostakin ihmeellisestä tuutista, jota mukava työnantaja on tähän asti maksanut hyvää tarkoittaen ja omasta hyvästä halustaan. Totuus on kumminkin, että kaikki, niin eläkkeet kuin ansiosidonnaiset työttömyys-, äitiys- ja sairauspäivärahat, tärkeimmät mainitakseni, ovat syntyneet osana tulopolitiikkaa. Siten ne ovat osa palkkaa, ja mikäli ne eivät olisi erilaisten järjestelmien kautta käytettävissä silloin, kun niiden aika on, ne olisivat työaikana maksetussa palkassa osana mukana.

Esimerkiksi palkansaajan eläke on aina ymmärretty aktiivisena työaikana maksetuksi palkaksi, joka siirretään maksettavaksi eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Käsittämätön on siten suunniteltu kelamaksu eläkeläisille sekä eläkeiän nosto varhaiseläkejärjestelmän ikärajoja nostamalla ihmisiltä, jotka ovat maksaneet omaa eläkettään jopa 40 vuotta. Minä uskon, kun valtiovarainministeri Viinanen sanoo, että hän on viettänyt unettomia öitä tehdessään näitä leikkauksia sosiaaliturvaan ja miettimällä uusia, ennenkuulumattomia esityksiä hyvinvointivaltion perusteiden purkamiseen. Sitä jää vain ihmettelemään, jos sama energia olisi käytetty miettimällä sosiaalisesti elvyttäviä vaihtoehtoja, mitä olisikaan syntynyt. Meillä päin on sanonta, että ei lapsi typerä ole, kun se leikkii, mutta silloin se on, jos se ei osaa lopettaa. Me uskomme ja olemme myös varmoja siitä, ettei lamaa eikä taantumaa voiteta heikentämällä sosiaaliturvaa, eläkkeitä eikä pakkolomilla. Valikoiva elvytys on ainoa vaihtoehto kestävän elvytyksen tiellä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on esittänyt kestävän elvytyksen mahdollisuudet niin menojen supistamiseksi kuin tulojenkin lisäämiseksi. Ne on jo moneen kertaan ryhmämme puolesta tuotu esille, joten en käy niitä toistamaan. Haluan todeta, ettei tällä hallituksella ole todellista halua tehdä oikeudenmukaista ja tasaarvoista työtä koko kansan eteen, vaan se ottaa heikommiltaan ja siirtää paremman toimeentulon omaaville.

Työministeri Kanervan vastaus välikysymykseen on tyypillinen juppiministerin vastaus: enhän se minä, mutta kun ne pojat. Ministerin olisi syytä katsella työttömyysprosentteja ja työttömien lukumääriä ennen kuin hyvin voimakkaasti

arvostelee edeltäjiänsä. Vaarana voi olla, mikäli tulosvastuu ja tuloksellisuus joskus mahdollisesti ulottuvat myös ministereihin, ettei tulosmittaria, joka osoittaa työttömien lukumääräistä kasvua ministeri Kanervan aikana, koskaan ylitetä, ja toivottavasti ei ylitetä — Kaikella kunnioituksella ministerin asemaa kohtaan. Muu liturgia hänen puheenvuorossaan on kuin hyttysen surinaa todellisen ongelman edessä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevaan viitaten kannatan ed. Helteen tekemää esitystä päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Meillä Suomessa liturgian aika on ohi, ja sanoisin, että viimeisiä liturgian pesäkkeitä on pyrkimys täystyöllisyyteen. Tätä taustaa vasten hallituksen hallitusohjelmassaan esittämä pyrkimys mahdollisimman korkeaan työllisyyteen on aivan oikea. Tämänhän tietää meistä jokainen, joten aikaa on tämän takia turha tässä käyttää.

Mutta haluan todeta sen, että ensinnäkin täystyöllisyyteen ei koskaan päästä, koska tietty osa työttömyyskortistossa olevista on työkyvyttömiä ja työhaluttomia, osa työkykyisiä, mutta työhaluttomia.

Toisaalta markkinamekanismissa, jos työllisyysprosentti nousee liian korkeaksi, se merkitsee samalla pulaa työvoimasta. Se merkitsee myöskin samaa kehitystä, mikä meillä on ollut viimeisten neljän vuoden aikana: kustannusten hillitöntä nousua, sen jälkeen romahdusta ja lamaa, niin kuin meillä on tänä päivänä. Kohtuullinen työttömyys, mutta tietysti yhteiskunnan taholta työttömyysturvan kohtuullinen hoitaminen, on paras ratkaisu ja tasaisen kehityksen ratkaisu Suomessa.

Näin asian ajattelen olevan. Kun puhuttiin, että pyritään eurotyöttömyyteen, ei tämä hallituksen lausuma sitä tarkoita. Eivätkä lausumat mihinkään johda, vaan hallituksen näkemykseen on todennäköisesti otettu realistinen kanta ja luovuttu liturgiasta.

Ed. Apukka: Herra puhemies! Perjantai-iltana, kun välikysymyskeskustelu täällä aloitettiin, hyvin monissa puheenvuoroissa arvosteltiin hallituspuolueita siitä, että ne eivät vaivautuneet paikalle keskustelemaan yhteiskunnan tämän hetken vakavimmasta ongelmasta. Sen hetken, mitä tänä päivänä täällä hallituspuolueiden edustajia vähän enemmän oli, he kävivät esittämässä närkästyksensä tämän arvostelun johdosta. On kyllä aika merkillistä. Minusta se osoittaa melko lailla piittaamattomuutta tällaisen vakavan asian edessä. Tuntuu siltä, että vastuunkantajia löytyy aina vaalien alla, mutta sitten kun pitäisi tehdä jotain käytännön ongelmien eteen, tämä vastuu tahtoo unohtua. Minun mielestäni hallituspuolueet ovat suhtautuneet koko asiaan melkoisella ylimielisyydellä, joka on kyllä selvästi ollut havaittavissa myöskin työministerin puheenvuoroista täällä.

Aika lailla tyypillinen oli minusta ed. Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoro, kun hän totesi suoraan, että ei näistä asioista jakseta puhua budjettikeskustelun päälle enää. Siis ei jakseta puhua työllisyysongelmasta tässä talossa. Minusta se on jotain aika ihmeellistä sanomaa. Kyllä vaalien alla jaksettiin, mutta nyt kun olisi aika, että pitäisi tehdä jotakin, sanotaan, että ei jakseta. Tämän vuoksihan me juuri esitimme tai olimme sitä mieltä, että koko välikysymyskeskustelu olisi pitänyt käynnistää tänä päivänä, jotta rasittuneet hallituspuolueiden edustajat olisivat voineet viikonlopun ensin levätä ja jaksaisivat keskustella tästä asiasta, koska mielestämme työttömyys on niin tärkeä asia tänä päivänä, että on jaksettava keskustella. Ainakin äänestäjät tuolla maakunnassa odottavat, että työttömyysongelmasta keskusteltaisiin. (Ed. Rinne: Ehkä he eivät jaksa luottamuksestakaan äänestää!) — No, sepä nähdään aikanaan perjantaina. — Luulen vain, että ed. Sirkka-Liisa Anttilan vaalipiirissäkin siellä Forssan suunnalla on ihmisiä, jotka ovat äänestäneet edustajansa tänne keskustelemaan myös työllisyysasioista. No, me jaksoimme keskustella perjantai-iltana ja jaksamme varmasti tarvittaessa keskustella tänä iltanakin.

Mutta kaikki neuvottomuus, aliarviointi ja ylimielisyys, jota tässä asiassa on esitetty, on minusta ei loukkaus meille välikysyjille vaan ennen kaikkea loukkaus työttömille ja työttömyyden uhan alla eläville ihmisille. On aivan sama, miten paljon hallitus ja hallituspuolueet meitä loukkaavat. Ei se meitä mihinkään muuta eikä säikäytä, mutta tällainen loukkaus sadoilletuhansille työttömille ja niille, jotka pelkäävät tulevansa työttömiksi, on jotakin ennenkuulumatonta. Jos niin käy tässä asiassa niin kuin pahoin pelkään, että perjantaina, kun äänestämme hallituksen luottamuslauseesta, hallitus tulee saamaan luottamuksen ja käykin niin, että ainoat, jotka saavat asiassa epäluottamuksen, ovat ne sadattuhannet työttömät, jotka saavat halli-

tukselta epäluottamuslauseen, se on aika nurinkurista ja melko karua totuutta.

Kokonaisuudessaan suhtautuminen tähän välikysymyskeskusteluun on ollut aika lailla kevyttä niin hallituspuolueiden kuin valitettavasti myös ministerin taholta. Välillä on tullut sellainen mieli, että ilmeisesti asiaa viedään parhaiten eteenpäin sillä, kun osataan mahdollisimman ilkeästi sanoa välikysyjille, niin kuin sillä jotakin asiaa autettaisiin. Ei minun mielestäni tämä ole vinoilun paikka eikä mikään pisteiden keräyksen paikka vaan pitäisi puhua todella asioista.

Haluan vielä lainata pienen pätkän ministerin puheenvuorosta, kun hän viime viikolla vastasi välikysymykseen ja totesi puheenvuorossaan sanatarkasti näin: "Hallitus painottaa lähivuosien toimintaedellytysten parantamista, kustannustasoa selvästi alentavia tuloratkaisuja ja julkisten menojen kasvuvauhdin pysyvää hidastumista. Tätäkö talouspoliittista linjaa välikysyjät haluavat muuttaa?" Onko ministeri Kanerva tosissaan uskoessaan, että tällainen paperille kirjoitettu toivomuslinjaus meitä johonkin auttaisi? Mielestäni tulo- ja menoarvion linjaus on konkretiaa, ja se ei tuo mitään lohtua työttömyysongelmaan. Me kaipaisimme todellisia linjauksia. Siinä uskossa olemme välikysymystekstin jättäneet. Niitä me peräämme hallitukselta emmekä mitään tällaista lauseilla kikkailua. Tosiasiat puhuvat puolestaan.

Edelleen haluan lainata pätkän ministerin puheenvuorosta, kun hän totesi: "Niin ikään kesäkuun alussa valtioneuvosto hyväksyi työllisyyden hoidon lähiajan tavoiteohjelman, jonka linjauksia on toteutettu budjettiesityksessä." Tuliko ministeri muuten ennen puhettaan vilkaisseeksi tavoiteohjelmaa, johon hän viittasi ja jonka linjauksia lupasi toteuttaa? Siinä nimittäin todetaan: "Työttömyyden huipun odotetaan ajoittuvan vuoden 1992 alkuun, jolloin työvoimatoimistoihin odotetaan ilmoittautuvan yli 200 000 työnhakijaa." Siis ministeri viittaa tähän kesäkuussa tehtyyn linjaukseen, jossa uskotaan vielä, että työttömiä on ensi vuoden puolella peräti 200 000, ja meillä on tällä hetkellä jo neljännesmiljoona työtöntä. Mielestäni tämä osoittaa sitä, että ministeri ei vastauksessaan vaivautunut tarkistamaan, mitä linjauksessa oli tullut sanottua, kun tuli luvanneeksi, että linjaus tulee jatkumaan. Jos linjaukset on kaikilta osin tehty tällaisen vanhentuneen tavoiteohjelman mukaan, ei ole ihmekään, että olemme vähän hakoteillä ja työttömyysongelma vain kasvaa.

Herra puhemies! Kaikkein eniten ministeri Kanervan puheenvuorossa minua ihmetytti se kylmän kalsea tapa, jolla hän arvosteli voimassa olevaa työllisyyslakia. Siitä oli puhetta jo perjantai-iltana, mutta mielestäni asia on vieläkin maininnan väärti. Minusta se oli pohjanoteeraus, ja sopisi kysyäkin, oliko ministerin vuodatus hallituksen yhteinen näkemys vai oma, tai tietystihän sitä on turha kysellä. Tietysti se oli hallituksen näkemys, koska kuulin, että ministeri esitti hallituksen vastauksen eikä omaansa.

Miten suuri ministeri luulisi työttömyyden olevan tällä hetkellä pahimmilla työttömyysalueilla, ellei meillä olisi työllisyyslakia olemassa? Vaikka työllisyyslain hengen vastaisesti Holkerin hallitus ajoikin läpi alueellisten erojen kertoimen 1,8:ksi, on tilanne sittenkin ollut parempi kuin siinä tapauksessa, että meillä ei olisi lainkaan ollut työllisyyslakia. Nyt ei mielestäni olisi missään tapauksessa työllisyyslain romuttamisen vaan korjaamisen aika. Nyt jos koskaan pitäisi paneutua tähän kerroinkysymykseen ja pudottaa kerroin alkuperäisesti suunniteltuun 1,5:een, jotta kaikkein pahimmilla alueilla ei olisi aivan katastrofaalinen tilanne tulossa. Kaikkihan tietävät, että nykyisin sovelletun kertoimen aikana, kun valtakunnan työttömyys on 5 prosenttia, se meillä Lapissa saa olla 9 prosenttia, siis 1,8-kertainen. Mutta kun nyt ennustetaan, että työttömyys nousee yli 10 prosentin, se tietää meillä 18 prosentin työttömyyttä, joka hyväksytään. Kun viimeaikaiset kokemukset osoittavat, että sekin raja monin paikoin reippaasti ylitetään, herra paratkoon nyt pitäisi puhua työllisyyslain parantamisesta alueellisten erojen osalta eikä vain siitä, että työllisyyslakia pitäisi joiltakin osin heikentää.

En jaksa olla ihmettelemättä sitä, että työministeri perjantai-iltana moneen otteeseen totesi, että automaatiksi tehty työllisyyslaki on hänen mielestään huono siksi, että se vie kaikki varat mm. aikuiskoulutuksesta. Sanoin ministerille silloin mutta haluan sen sanoa vieläkin, että jos työllisyystilanne paranee ja työllisyyslailla ja muuten hallituksen toimin saadaan työllisyys kohoamaan, eihän silloin varoja tarvita niin paljon aikuiskoulutukseen. Jos ei hallituksen toimesta pystytä tilannetta parantamaan, totta kai silloin pitääkin olla työllisyyslaki, joka vie varoja, että sillä saadaan ihmisiä työllistettyä. Näin yksinkertaistahan se on.

Lappilaisena edustajana en voi myöskään yhtyä ministeri Kanervan näkemykseen budjettiesityksen loistavuudesta työllisyyden osalta.

Mielestäni oli vähintään merkillistä, että ministerillä oli melkoisesti aikaa vitsailla Tshekkoslovakian tiestä, mutta minun kuullakseni hän ei puhunut sanallakaan esimerkiksi Lapin teistä, Tshekkoslovakian tiestä tosin, mutta Lapin teillä ja tietöillä me saisimme muutaman ihmisen töihinkin. Se olisi mielestäni ollut paljon tärkeämpää kuin Tshekkoslovakian tiestä puhuminen, joka on sentään ihan eri valtiossakin.

Mielestäni Lapin teihin olisi ministeri voinut paneutua ja katsoa, miten työllisyysmielessä esimerkiksi Lapin tietöihin on ensi vuonna tulossa 30 miljoonaa markkaa vähemmän rahaa kuin tänä vuonna. Sen lisäksi kunnossapidosta TVL:n Lapin piiri joutuu karsimaan 20 miljoonaa markkaa. Nämä tiekysymykset olisivat mielestäni olleet paljon tärkeämpiä ja työllistävämpiä, kun kerran puhumme työllisyysvälikysymyksestä.

Samoin olisin odottanut, että ministeri olisi jollakin tavalla puuttunut esimerkiksi Veitsiluodon tilanteeseen tai yleensä valtionyhtiöiden tilanteeseen tässä maassa. Tiedämme, että Pohjois-Suomelle on melkoinen uhka se, että Veitsiluoto Oy on antanut lomautusvaroituksen kaikille 4 500:lle palveluksessaan olevalle, metsurit mukaan luettuina. Nämä 4 500 työpaikkaa Kemissä, Kemijärvellä, Oulussa ja metsurityöpaikat maakunnassa ovat niin suuri kysymys, että mielestäni, kun puhutaan työllisyyspolitiikasta, pitäisi puhua hallituksen ja sen ministereiden myös valtionyhtiöiden tilanteesta. Viime viikolla kuulimme kauppa- ja teollisuusministeriltä kylmän rauhallisen vastauksen, kun asiaa kyselimme. Ei vaikuta se, että Veitsiluoto Oy on esimerkiksi muutamina vuosina ihan lähimmeneisyydessä tuottanut voittoa lähes miljardi markkaa vuositasolla, kun nyt tarvittaisiin jonkinlaista apua kaikkein vaikeimman tilanteen ohi menoksi. Tämän kaltaisista asioista mielestäni olisi pitänyt puhua eikä jostakin Tshekkoslovakian tiestä.

Arvoisa puhemies! Kun kuulijakunta harvenee niin nopealla vauhdilla ja hallituspuolueiden ihmiset, joiden pitäisi keskustelua olla työministerin ohella kuuntelemassa, ovat aika lailla löytäneet jonkin mielenkiintoisemman tilaisuuden tälle illalle — olisi hyvä tietää, mikä on mielenkiintoisempi, kun eduskunnassa keskustellaan työllisyydestä. — en halua tämän tarkemmin ruveta asiaa penkomaan sen vuoksi, että vasemmistoliiton useissa puheenvuoroissa on hyvin paljon sanottu sitä oleellista, millä meidän mielestämme työllisyystilanteeseen voitaisiin vaikuttaa. Pahoittelen vain vielä kerran, että ministeri on jätetty asian kanssa näin yksin. Tuntuu siltä, että on paha merkki, jos hallituspuolueen edustajat eivät kovin sankoin joukoin uskalla olla ministeriä puolustamassa. (Ed. Kekkonen: Väki vähenee, laatu paranee!) Liekö budjetti heidänkin mielestään sellainen, että riittää, kun ministeri Kanerva yksin haukuttaa itsensä?

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Keskityn puheenvuorossani työllisyyslakiin ja siihen tehtyyn muutosesitykseen, koska oppositio voi kannanotollaan vaikuttaa työllisyyslain kautta siihen, kuinka monta ihmistä Suomessa on pakko työllistää tulevana vuonna. Meidän kannattaa tämä asia perin pohjin vasemmiston piirissä käsitellä, ja toivon mukaan SMP:ltä ja vihreiltä apua tulee. (Eduskunnasta: Totta kai!) — Ei se ehkä ole niin totta kai. Kun kuuntelin ed. Aittoniemen äskeisen puheenvuoron, se oli kaukana esimerkiksi siitä linjasta, jota SMP:n työvoimaministeri työllisyyslakiin nähden aikoinaan edusti.

Herra puhemies! Viime kädessä Suomen suunnasta käytävässä kiistassa on kyse suhtautumisesta valtioon, sen osuuteen. Oikeisto haluaa sääntelemättömän markkinatalouden, minkä vuoksi valtion ohjausta, toimia ja vastuuta supistetaan. Me haluamme turvattua toimeentuloa. Se vaatii valtion voimakasta mukanaoloa, sääntelyä, ohjausta ja mm. verotuksen kautta tapahtuvaa tulojen uusjakoa. Ilman valtiovallan vastuuta ei voida toteuttaa perusturvaa. Juuri valtion roolista on kyse myös työllisyyslaista käytävässä kiistassa.

Työministeri Ilkka Kanerva sanoi välikysymysvastauksessaan, että "työllisyyslaki on tyypillinen sääntelytalouden ilmiö". Ministeri muutoinkin arvosteli työllisyyslakia, suorastaan hyökkäsi moneen otteeseen sitä vastaan. Ministeri osoitti vastauspuheenvuorollaan sen, mikä jo muutoinkin on tiedetty: Oikeisto pitää vääränä sitä, että valtio on pantu kantamaan vastuuta työttömyyden vähentämisestä, mikä tapahtui juuri työllisyyslain säätämisen kautta. Oikeistolainen aatos kulkee toisin. Heille työvoimakin on tavaraa. Sitä palkataan, ostetaan käyttöön silloin, kun tarvetta on; jos ei ole, silloin työvoimatavara saa olla käyttämättömänä. Se tarkoittaa: työntekijät työttömänä. Tämä on sitä kovaa markkinatalousajattelua, jota yhä voimallisemmin ylipäätäänkin esitetään.

Vasemmisto on toiminut sitkeästi sen puolesta, että juuri tällaiset perusoikeudet kuten oikeus

työhön, asumiseen, sivistykseen, terveydenhoitoon, perusturvaan saataisiin perustuslakiin ja sitten säädettäisiin lait, jotka veisivät perusoikeudet myös käytäntöön.

Vuonna 1972 työn oikeuden osalta onnistuttiin. Silloin perustuslakia muutettiin. Perustuslakiin kirjoitettiin, että työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa ja valtiovallan tehtävänä on järjestää jokaiselle kansalaiselle oikeus tehdä työtä. Työllisyyslaki oli kuitenkin ristiriidassa perustuslain kanssa hyvin pitkään. Tarvittiin noin 10 vuoden kamppailu, että työllisyyslaki saatiin edes perustuslain säädösten suuntaiseksi. Vastarinta oli erittäin kovaa uutta työllisyyslaki kohtaan. Tästä vastarinnasta johtuen työllisyyslaki jäi vaillinaiseksi. Se on selvä. Ei se siinä muodossa kuin se saatiin aikaiseksi meitä voi tyydyttää, vaikka se pitkä askel eteenpäin onkin.

Se jäi ennen muuta vaillinaiseksi siten, että työllistämisaika on liian lyhyt, vain puoli vuotta, mistä on työmarkkinoilla aiheutunut paljon ongelmia. Juuri kun on ehditty opettaa johonkin tehtävään, työntekijä jo vaihtuukin.

Myös nuorten velvoitetyöllistämisen ikäraja jäi liian alas 20 vuoteen. Mehän esitimme, että se nostettaisiin 25 vuoteen. Nyt tämän esityksemme viisaus näkyy, kun työttömyys on kasvanut erityisen jyrkästi juuri 20—25-vuotiaitten nuorten keskuudessa. Alle 20-vuotiaistahan sentään aika iso osa on koulutuksessa, mutta 20—25-vuotiaat ovat ne, joiden alkuunpääsy työelämässä on usein kaikkein hankalinta. Tässä pitäisi tulla juuri sellaisen systeemin kuin velvoitetyöllistämisen apuun silloin, kun muusta ei apua ole.

Ministerin puheenvuoroa minä kun kuuntelin ja kun olen muitakin puheenvuoroja kuunnellut, niin minusta kyllä tuntui siltä, että työllisyyslakia arvostellaan myös aika tavalla asiantuntemattomasti. Puhutaan vain siitä, että temputetaan tai pakkotyöllistetään jne. Tällaisia sävytettyjä sanontoja käytetään, kun työllisyyslaista puhutaan. Väitetään myös, että se ei toimi.

Lapin kokemus kuitenkin osoittaa kiistattomasti, että laki toimii ja auttaa. Lapissahan myös kunnat ja valtion laitokset ovat lähteneet aktiivisesti jo vuosia sitten työllisyyslakia käytäntöön viemään ja sen ansiosta tuhannet ovat saaneet työtä. Meillä olisi ollut koko ajan katastrofaalinen työttömyystilanne ilman työllisyyslakia. Se on ollut suurin apu Lapin kannalta viime vuosien aikana. Työllisyyslaki ei ole ensisijainen keino työllistää. Tässä se harhautus tapahtuukin. Se on viimeinen keino. Se on suojaverkko ja sellaiseksi nimenomaan rakennettiinkin. Nyt aiotaan rikkoa tämä suojaverkko, niin että työtön tipahtaa ei suinkaan tähän verkkoon ja sitä kautta jotenkin uudelleen työelämään kiinni vaan putoaa alas saakka eli työttömien riveihin pitkäksikin aikaa. Nimenomaan nyt ollaan huonontamassa tätä suojaverkkoa pitkäaikaisilta työttömiltä. Niin kuin tiedetään, pitkäaikainen työttömyys voi johtaa ja usein johtaa myös pysyvään työttömyyteen. Nyt isketään kaikkein hankalimmassa asemassa jo muutoinkin olevaan porukkaan, koska toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistäminen aiotaan vesittää.

Mitä työllistäminen työllisyyslain perusteella on ja miten se tapahtuu? Minusta tähän kannattaisi kansanedustajien aika tarkkaan perehtyä, koska vääriä mielikuvia on synnytetty paljon.

Lain 13 §:n mukaan budjetista voidaan myöntää määrärahoja valtion virastoille ja laitoksille, kunnille ja kuntainliitoille sekä yksityisille ja yhteisöille rakentamiseen, kunnossapitoon, perusparantamiseen ja rakenteellisiin uudelleenjärjestelyihin, tällaisiin hankkeisiin ja investointeihin, sekä henkilöstön palkkaamiseen. Kyllä se on laaja kirjo, mihin niitä rahoja voidaan osoittaa. Esimerkiksi monet valtionhallinnon ja valtionlaitosten investoinnit tapahtuvat juuri tätä kautta.

Parisen viikkoa sitten olimme esimerkiksi Lapin kansanedustajat Rovajärvellä kenttätykistön ampumaleirialueella. Siellä sitä aluetta pannaan työntekijöiden, varusmiesten ja kantahenkilökunnan kannalta jonkinlaiseen kuntoon käyttäen nimenomaan työllisyysrahoja ja velvoitetyöllistettyjä rakentamisessa. Ei se jotakin kummallista temputtamista ole, kun esimerkiksi rakennetaan kunnollinen keittiö armeijan alueelle työllisyysvaroilla ja velvoitetyöllistettävien toimesta. Mitä ihmeen temputtamista se on? Se on aivan järkevää puuhaa, jossa tuloksena on se, että saadaan paremmat olot; siellä joutuu esimerkiksi kantahenkilökunta joka vuosi pitkiäkin aikoja olemaan ja keittiöhenkilökunta jatkuvasti tekemään työtä. Tällaistahan se työllistäminen on pääsääntöisesti tämän lain kautta.

Velvoitetyöllistäminen perustuu lain 17 ja 18 §:ään. 17 §:ssä velvoitetaan työllistämään alle 20-vuotias nuori kunnan toimesta kolmen kuukauden jälkeen. Näin nuoret pääsevät kiinni työelämään. Jälleen kysyn, mitä ihmeen temputtamista se on, että nuorelle alle 20-vuotiaalle annetaan ensimmäinen työpaikka, kun on kolme kuukautta jo pitänyt kuitenkin työttömänä ensin olla. Mitä temputtamista se on? Eikö ole kuiten-

kin arvokas asia, että nuori pääsee edes johonkin työhön kiinni? Minä ainakin tunnen erittäin suuren määrän nuoria, jotka ovat hyvin tyytyväisiä siihen, että on päässyt edes jotenkin työelämän alkuun. (Ed. Apukka: Ministerillä saattaa olla semmoinen käsitys työpaikoista!) — Voi olla, että ministeri ei tunne yksinkertaisesti työttömiä, heidän todellisuuttaan, ja se minusta hänen puheenvuoroista on läpilyönytkin. Tämä oli raakaa arvostelua, mutta meillä on myös eliitti tässäkin maassa, joka ei kansan elämästä tiedä yhtään mitään.

18 §:ssä puolestaan velvoitetaan työllistämään pitkäaikaistyöttömät valtion, kunnan, kuntainliiton, yksityisen tai yhteisön palvelukseen. Ministeri Kanerva on tuonut esiin sen, että nyt hän on ratkaisemassa koko tämän ongelman siten, että yksityisetkin voivat saada työntekijöitä tämän lain kautta. Sehän on laissa ollut koko ajan, tällainen mahdollisuus. Eri asia on, miten työministeriö on ohjeita tehnyt ja asetuksia säädellyt. Eihän laki ole ollut mikään rajoite missään vaiheessa. Mutta niin kuin sanottu järjestys on se, että ensin tulevat normaalit työllistämistoimet ja sitten tulevat investointityöt ja sitten tulee tämä suojaverkko. Minä en yksinkertaisesti ymmärrä, minkä takia tämä suojaverkko nyt pitäisi repiä, ikään kuin se muka auttaisi muissa tehtävissä.

Työllistämiseenhän annetaan valtionapua, joka tekee työllistämisen valtion laitokselle, kunnalle tai yksityiselle vielä hyvin edulliseksi. Siinä minusta se kysymys tuleekin: Kun nyt aiotaan pitkäaikaistyöttömien työllistämisvelvoite poistaa, kysehän ei ole jostakin temputuksen vastustamisesta tai pakkotyöllistämisen hirmuisuuden poistamisesta vaan säästötoimesta, valtion rahojen säästämisestä sillä seurauksella, että työttömien määrä kasvaa.

Herra puhemies! Työllisyyslain muutoksen seuraamuksia väärennetään julkisessa keskustelussa. Näin minusta tekee työministeri ja näin on myös oikeusministeri Hannele Pokka tehnyt antaessaan lausunnon julkisuuteen Lapissa viikonloppuna. Oikeusministeri kertoo lausunnossaan Lapin ihmisille, etteivät lainmuutokset olisikaan huononnuksia Lapin kannalta vaan päinvastoin. Ei asia niin ole!

Budjettiesityksen mukaan lain vaikutukset ovat sellaiset, että jos muutosesitys menee läpi, työllisyyslain kautta työllistettävien määrä vähenee 22 000 työttömällä. Se on hyvin tarkkaan siellä laskettu, ja laskelman perusteena on käsittääkseni 10 prosentin työttömyystaso. Jos työttömyystaso menee korkeammaksi, myös menetykset ovat suuremmat. Nyt ollaan menettämässä 22 000 työpaikkaa. Se on perusidea hallituksen muutosesityksessä. Sitä ei ainakaan minun mielestäni voi millään hyväksyä. Se on kuitenkin suuri määrä työttömiä; vastuuta heistä vältetään eli vedetään vastuu pois.

Toinen iso kysymys on kerroin. Työllisyyslain perustelujen mukaan sen pitäisi olla 1,5, mutta jatkuvasti budjetin perusteluissa on kirjoitettu toisin kuin lakia tehtäessä tarkoitettiin. Jotkut tarkoittivatkin kai sitä, että saa tulkita miten haluaa, koska lakiin ei mitään tarkkaa kirjoitettu. Kuitenkin perusteluissa lähdetään siitä, että millään työssäkäyntialueella ei työttömyys saa nousta 50:tä prosenttia maan keskimääräistä suuremmaksi. Taas on kuitenkin kirjoitettu 1,8 budjetin perusteluihin, ja se on vaikeimpien työttömyysalueiden kannalta erittäin vakava kysymys, sillä kun maassa työttömyys pahenee, kertoimen tuomat työpaikat vaikeimmille työttömyysalueille vähenevät. Tapahtuu täysin paradoksaalinen ja järjetön ilmiö: Työttömyys pahenee kaikkialla maassa, mutta valtion velvollisuus työllistää vaikeimmilla työttömyysalueilla pienenee. Tämmöinen ilmiö on nyt tulossa ja Lapissa jo puree ja vaikuttaa. Meillä valtion velvollisuudet työllistää ovat vähenemässä koko ajan, koska muualla maassa työttömyys pahenee. Kerroin pitää muuttaa siihen 1,5:een, kuten laki on edellyttänyt alusta lähtien.

Herra puhemies! Vasemmiston edessä on nyt tärkeä ratkaisu, kun määritellään suhdetta säästölakeihin ja myös tähän säästölakiin. Tässä seireenilauluja laulellaan siihen suuntaan, että työllisyyslain muutokset ovat myös myönteisiä. Jotakin myönteistä siellä on minustakin. Tarkkoja esityksiähän ei käsittääkseni ole, mutta kaikki se tieto, mitä tässä olen koettanut hankkia, osoittaa, että jotakin myönteistäkin on kuten mahdollisuus omatoimiseen työllistymiseen. Se on ihan viisas juttu. Mutta nyt pannaankin vastakkain asioita eli pitkäaikaistyöttömien suojaverkko repäistään pois ja annetaan jotain pientä tilalle korvikkeeksi.

Minusta meidän pitää mennä neuvotteluihin siten, että hallitusryhmät muuttakoot työllisyyslakia näiltä osin, jotka ovat myönteisiä ja yhdessä hyväksyttäviä. Mutta minusta me emme kerta kaikkiaan voi hyväksyä muutosesitystä tämmöisenään eli sitä, että pitkäaikaistyöttömien velvoitetyöllistäminen lopetetaan, koska se niin kuin sanottu tarkoittaa sitä, että vaikeimmassa asemassa olevat ihmiset, pitkäaikaistyöttömät, jää-

vät vieläkin vaikeampaan asemaan. Kertaan lopuksi: Kyse on ei vähemmästä kuin 22 000 työpaikan menetyksestä. Tämä on arvio keltaisessa kirjassa, budjettiesityksessä, sivulla 416.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole tänään käyttänyt vastauspuheenvuoroja, vaikka aihetta olisi ollut. Mutta ed. Tennilän puheenvuoroon sisältyi eräs erittäin mielenkiintoinen tieto. Hän kertoi oikeusministeri Pokan nyt esittäneen mielipiteen, että hallituksen suunnittelema työllisyyslain muutos olisikin edullinen Lapin kannalta. Olen aikaisemmin lukenut ministeri Pokan kannanottoja lehdistöstä ja muistaakseni eräiden muiden keskustapuolueen kansanedustajien kannanottoja, joissa on sanottu, että keskusta ei tule hyväksymään työllisyyslain vesittämistä. Nyt ed. Tennilä kertoo ministeri Pokan esittäneen aivan toisenlaisen kannan. Minä kyllä toivoisin, että keskustapuolueen läsnäolevat kansanedustajat tai ministeri Kanerva yrittäisivät selvittää, mistä ministeri Pokan mielenmuutos mahtaisi johtua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Vähäkangas: Arvoisa puhemies! Vastauksessaan välikysymykseen ministeri Kanerva totesi, että työttömyys on erittäin vakava yhteiskunnallinen ja yksilökohtainen ongelma ja aiheuttaa turhautumista ja hätää toimeentulosta. Tämä on aivan perustellusti sanottu ja oikein.

Kun näin on, olisin odottanut päähallituspuolueeltakin tarvetta keskusteluun siitä, miten tästä historiamme suurimmasta työttömyydestä päästäisiin työllistäviin toimiin. Kun työttömyys ja työttömyyden uhka on erittäin suuri uhkatekijä kehitysalueilla, olisi odottanut keskustalta vakavampaa suhtautumista asiaan. Ei yksi ainut puheenvuoro, pakollinen ryhmäpuheenvuoro, osoita tarpeellista kiinnostusta asiaan, vielä vähemmän se, ettei perjantain myöhäistunteina keskustelussa ollut yhtään keskustan pohjoissuomalaista edustajaa paikalla, saati ministeriä, eikä näy tässäkään istunnossa olevan muita kuin ed. Koski.

Hallituksen vastauksessa on yksi merkittävä ja suuri totuus: "Työttömät ja lomautetut antavat kansantalouden talkoisiin suuremman panoksen kuin heiltä inhimillisesti katsoen voisi edellyttää." Tämäkin on totta, mutta miksi hallitus ei tähänkään tyydy, vaan haluaa rangaista heitä vielä enemmän? Näinhän tapahtuu, jos valtion ensi vuoden budjetti hyväksytään esitetyssä muodossa.

Missä on se ymmärrys ja vastuu työttömistä ja heidän toimeentulostaan, jota on esiintuotu niissä harvoissa puheenvuoroissa, joita hallituspuolueiden edustajat ovat esittäneet? Ehkäpä kuulemme niistä tänään. Mielelläni kuulisin myös, mikä hallituksen mielestä on se perusturvan taso, josta sanotaan, että siihen ei puututa. Onko esimerkiksi alimmalla työttömyyspäivärahalla oleva sellaisen perusturvan piirissä, jolla hän ja hänen perheensä voi tulla toimeen? Toivoisin, että hallituksen taholta täsmennettäisiin, mistä markkamäärästä on heidän mielestään kyse, kun puhutaan perusturvasta.

Tämän ajan taloudellisista ongelmista eroon pääsemiseksi on eräänä keinona kutsuttu kaikkia kansalaisia tuloista riippumatta taloustalkoisiin. Periaatteessahan säästäminen on hyvä asia, mutta kun puhutaan pakkosäästämisestä, on pelin sääntöjen oltava tasapuoliset ja oikeudenmukaiset. Lisäksi on sanottava selkeästi, keiden hyväksi näin kertyneet tulot käytetään. Ohjautuvatko ne työllisyyden torjuntaan vai johonkin muuhun tarkoitukseen?

Säästötoimista puhuttaessa tekee mieli myös kysyä, miksei puututa esimerkiksi siihen, että meillä on mahdollista saada hyvää palkkaa ja hyvää eläkettä yhtä aikaa ja molemmat maksaa valtio. Mikä oikeus joillakin on saada kohtuuttomat etuudet, kun toisaalta yhä enemmän on ihmisiä, joilla ei ole työnsaantioikeutta eikä kohtuullistakaan toimeentuloa? Olisi korkea aika tehdä tarpeelliset muutokset lakiin, ettei tällainen saalistus jatkuisi ja yksinoikeus siihen olisi muutamilla hyvätuloisilla ihmisillä.

Vaikka hallitus toteaa työttömyyden haittavaikutukset, taloudelliset menetykset ja eriasteiset henkiset ongelmat, se ei vakuuta uskottavalla tavalla halustaan tehdä ratkaisuja tilanteen korjaamiseksi. Pakostakin tulee mieleen, että tilanteen annetaan tietoisesti luisua yhä pahempaan suuntaan. Kyllä tässä tilanteessa olisi oltava rohkeutta toteuttaa elvyttäviä investointeja vaikkapa lainaakin lisäämällä. Tarpeellisia kohteita löytyy vaikkapa talonrakennusalalta ja hyvin pienin kustannuksin, kuten täällä on useassa puheenvuorossa kerrottu.

Monin paikoin työttömyys koettelee kehitysalueita rintamaita pahemmin. Varsinkin nuoret työttömät ovat joutuneet vaikeaan asemaan työtilaisuuksien loppuessa ja maatalouden anta-

essa yhä pienemmälle joukolle toimeentulon. Tätäkin taustaa vasten on toisenkin kerran syytä ihmetellä, ettei hallituspuolueiden edustajilla ole ollut mitään sanottavaa tämänkään asian suhteen. Tässäkin asiassa odottaisi meidänkin lääninimme kohdalta valtapuolueen, keskustapuolueen, taholta selkeitä parannusesityksiä tilanteen laukaisemiseksi.

Devalvaatiosta tilanteen laukaisemiseksi on myös täällä paljon puhuttu. Vasemmistoliitto ei ole mikään devalvaatiopuolue. Me emme siis pidä sitä patenttilääkkeenä vaivaan kuin vaivaan. Vasemmistoliitto piti kuitenkin joukkotyöttömyyden takia parempana devalvaatiota, johon olisi yhdistynyt laaja toimenpidepaketti. (Ed. Aittoniemi: Miksette sanoneet sitä ajoissa?) Sellainen paketti olisi pitänyt sisällään tulopoliittisen ratkaisun lisäksi riittävät suhdannetalletukset, jotta valuuttakurssin tarkistus ei olisi valunut hukkaan. Samalla olisi pitänyt korjata kilpailulakia niin, että talouselämän suljettu sektori ei olisi muodostanut hinnankorotusautomaattia talouteen.

Maltillisen ja harkitun devalvaation paras aika on kuitenkin kulumassa umpeen. Se, mitä nyt itse asiassa on eniten pelättävä, onkin se, että hallituksen deflaatiolinja johtaa niin suuriin ongelmiin, konkurssien lisääntymiseen ja työttömyyden paisumiseen, että hallitus ajautuu hätädevalvaatioon. Meidän siis oikeastaan pitäisi tästä kysymyksestä keskustella nykyistä paljon enemmän.

Kun me olemme vastustaneet hallituksen tarjoamia leikkauksia, joista yksi on juuri työllisyyslain velvoitetyöllistämisen pienentäminen, niin me olemme lähteneet siitä, että tulo- ja menoarvioon voidaan tehdä eräitä painopistemuutoksia, jotka jonkin verran pienentäisivät kasvavaa lainatarvetta. Edelleen olemme katsoneet, että ylimpien tuloryhmien verotuksen lisääminen olisi nyt perusteltua. Varsinaiset säästöt pitäisi suunnitella useamman vuoden aikana toteutettaviksi, jolloin tämän tilanteen voimakaskaan velanoton lisäys ei muodostuisi pysyväksi ongelmaksi. Pitkäjänteisen säästämisen ohella talouden elpyminen lisäisi valtion verotuloja, jolloin juuri tällä hetkellä suurelta näyttävä velanoton lisäys tulisi paremmin omiin mittoihinsa. Ensi vuoden velkaantuminen ei vielä muodostu rakenteeltaan ongelmaksi.

Usein on väitetty, että devalvaatio päästäisi yritykset pälkähästä. Se on totta. Mutta yhtä lailla sisäinen devalvaatio eli palkkojen alennus päästää ne yritykset pälkähästä. Jos sisäinen devalvaatio onnistuisi, yrityksillä ei myöskään olisi mitään välitöntä tarvetta kehittää toimintojansa, miettiä tuotevalikoimaansa, käydä läpi tuotantoprosessia tai kehittää vaikkapa uudenlaista yhteistyösuhdetta alihankintoihin nähden.

Arvoisa puhemies! Kun hallitus on valinnut väärin, se ajautuu hyökkäämään työttömien ja eläkeläisten kimppuun ja saa aikaiseksi silläkin vain lisää konkursseja ja lisää työttömiä, joista se itsepintaisesti kieltäytyy välittämästä. Jos velvoitetyöllistäminen on niin vaikeaa, niin miksi valtioneuvosto itsepintaisesti kieltäytyy niistä ensisijaisista toimista, velvoitetyöllistäminenhän on viimeinen keino?

Ed. L a a k s o n e n : Arvoisa puhemies! Työministeri Kanervan vastaus vasemmistoliiton tekemään välikysymykseen oli mielestäni tyhjänpäiväinen luettelo hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikasta. Sinänsä se oli tietysti linjassa hallituksen tulo- ja menoarvion kanssa, mitään yllätystä siinä ei ollut.

Ahon hallitus on markkinavoimien unelma ja päänsärky, unelma siinä mielessä, että kun hallitus ei toimi, niin markkinavoimat toimivat. Ja hallituksen toimimattomuus luo epävarmuutta, epävarmuutta yrityksissä, epävarmuutta rahamaailmassa, epävarmuutta tuloneuvotteluissa. Hallitus kantaa vastuun tämän hetken epävarmoista tilanteista ja tulevaisuudesta.

Ensi vuoden talousarvion valmistuttua pääministeri Aho kehtasi luonnehtia esitystään sosiaalisesti oikeudenmukaiseksi. Se oli mielestäni valkoinen valhe. Sosiaalisuus budjetista on yhtä kaukana kuin yö on päivästä. Hallitus vaatii yhteisvastuuta, mutta käy eläkeläisten, sairaiden ja opiskelijoiden kukkarolla.

Hallitus asettaa vastakkain työssä olevat ja työttömät, ikään kuin työttömyys olisi työssä olevien syytä. Ja tämän mukaan hallitus on yhdessä työnantajien kanssa käymässä ennennäkemättömällä keppikurilla ay-liikkeen jäsenistön kimppuun.

Teollisuuden ja erityisesti vientiteollisuuden kilpailukyvyn palauttamiseksi on päähuomio kiinnitetty palkkakustannusten alentamiseen. Herra ministeri, eikö vientiteollisuudella ole muitakin kustannustekijöitä kuin palkkatekijät? Mielestäni todelliset ongelmat löytyvät muista lähtökohdista.

Takavuosina pidettiin kunniallisena tavoitteena, vaikkakin huonolla menestyksellä, sellaista talous- ja työllisyyspolitiikkaa, joka tavoitteli

täystyöllisyyttä. Kun maassa on neljännesmiljoona työtöntä, toteaa työministeri työttömyyden olevan "erittäin vakava yhteiskunnallinen ja yksilökohtainen ongelma" sekä että "työttömyys aiheuttaa turhautumista ja hätää toimeentulosta". Tämä oli syytä toistaa, vaikka se edellisessäkin puheenvuorossa tuli esiin. Näin se on. Mutta herra ministeri ja hallituksenne, te lisäätte tätä työttömien tuskaa, ette sitä lievennä. Te olette nostamassa yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan 55:stä 60 vuoteen. Te olette sälyttämässä työttömyysvakuutuksen korotuksen nykyisestä 5 prosentista 15 prosenttiin. Te ette ole antamassa työttömyysturvan peruspäivärahaan indeksikorotusta, ja niin kuin täällä aikaisemmin tuli todettua työllisyyslain vesittäminen merkitsee 22 000 uuden työttömän syntymistä, näin on kirjoitettu budjetin perusteluihin.

Kun tilanne on näin, olisi odottanut hallitukselta edes joitakin arvioita yhä pahenevan ja yksilökohtaisesti aina vain pidemmäksi muodostuvan työttömyyden aiheuttamista sosiaalisista ja yhteiskunnallisista ongelmista ja niiden tulevasta hinnasta. Silloin, kun heikennetään sosiaali- ja työttömyysturvaa, kuten hallitus tekee, tilanne vain pahenee entisestään.

Eikö hallitusta vielä vakuuta se, että meilläkin pitkään jatkunut nuorisotyöttömyys on jo johtanut ei-toivottuun rikollisuuden ja väkivaltaisuuden lisääntymiseen? Hallituksen työllisyystemput ovat kuin Margaret Thatcherin lähettämä virus, joka on tarttunut hallitukseen ja levittää tätä englannintautia Suomeen ja suomalaisiin. Jos tämä hallitus jatkaa pitkään, moni tervekin kuolee. Terveitten yritysten kaatajana on ennen muuta huippukorkea reaalikorkotaso.

Nyt käsillä olevaan lamaan on tietysti monta syytä ja varsinkin selitystä.

Idänkaupan romahtaminen, viidennes ulkomaankaupasta, ei ole helposti korvattavissa kilpailuilla länsimarkkinoilla. Mitä idänkauppaan muutoin tulee, on selvää. että suomalaiset viejät ovat myös hinnoitelleet itsensä markkinoilta ulos. "Kyllä sinne tavaraa saisi kaupaksi, mutta kun toiset tarjoavat halvemmalla", sanoo nakkilalainen metallialan toisen polven yrittäjä, jolla on monen vuoden kokemus Neuvostoliiton kaupasta. Hänellä on myös selkeä käsitys siitä, miksi tilanne on nyt näin huono. Hän sanoo: "Asiat lähtivät menemään huonosti Holkerin hallituksen aikana, mutta ei Ahonkaan hallitus ole saanut mitään aikaan." Mielestäni se oli aika osuvasti ja hyvin sanottu kokeneelta yritysjohtajalta, joka tuntee yrityselämän ongelmat.

Arvoisa puhemies! Rahamarkkinoiden vapauttaminen, pääomien maastavienti, kasinotalouden seikkailut ja markan sitominen tyhmänrohkealla tavalla ecuun on johtanut siihen, että me maksamme nyt aivan liian kallista hintaa, ja sen hinnan Ahon hallitus aikoo maksattaa kaikkein pienituloisimmilla ja vähävaraisimmilla kansalaisilla.

Vientiyritysten todellisena ongelmana eivät ole palkkakustannukset, vaan pikemminkin niiden kannattavuutta heikentävät velkarahalla tapahtuneet ulko- ja kotimaiset investoinnit, ja nyt nämä virheet pyritään korjaamaan alentamalla palkkakustannuksia. Hallituksen ja työnantajien tarjoama nollalinja ei ole nollalinja, vaan palkkojen ja ostovoiman reaalisen alentamisen linja, jos ammattiyhdistysliike tähän suostuu.

Tässä monopolien ja kartellien luvatussa maassa on saatu aikaan tilanne, jossa Oecd:n keväällä julkistaman raportin mukaan suhteellinen hintataso on Suomessa korkeampi kuin Pohjoismaissa, Japaniin nähden yli 20 prosenttia, Saksaan ja Ranskaan nähden noin 30 prosenttia, Italiaan ja Isoon-Britanniaan nähden noin 35 prosenttia ja USA:han nähden peräti 45 prosenttia. Arvoisa ministeri! Tämä kertoo sen, että me elämme kustannuksiltaan kalliissa maassa, ja te käytte pienituloisten eläkeläisten, opiskelijoiden ja pienituloisten palkansaajien kukkarolle tässä tilanteessa. Mitä sosiaalisuutta tämä on, kun pitäisi tehdä toimenpiteitä, joilla puretaan monopoleja, puretaan kartelleja ja saadaan todella merkittävällä tavalla muutkin kustannukset alas? Kysymys ei ole yksinomaan palkkakustannuksista, mihin te olette tähtäämässä ensisijaisesti.

Mitä hallitus on tehnyt kansalaisten huippukorkeiden elin- ja asumiskustannusten alentamiseksi? Ei mitään, vaan toimii täsmälleen päinvastoin. Hallituksen talousarvio johtaa lisäksi eläkkeensaajien kannalta elämisen mahdollisuuksien kaventumiseen. Käteen jää entistä vähemmän rahaa elämiseen, kun eläkkeet jäädytetään, verotus kiristyy, terveydenhoitomenot kasvavat ja palveluista joutuu maksamaan entistä korkeamman hinnan. Tässä suhdannetilanteessa hallituksen pitäisi toteuttaa sosiaalisuutta ja valikoivaa elvyttämistä.

Laman varjolla hallitus käy rajusti myös julkisen sektorin kimppuun linjalla: 700 000 ihmistä kahden viikon lomalle tai lomaltapaluurahat pois. Hallitus käy julkista sektoria kohtaan väärin perustein ja väittein kampanjaa, joka

toteutuessaan johtaa osaltaan kansalaisten peruspalvelujen heikentymiseen ja turvattomuuden lisääntymiseen. Perimmältään tässä onkin kysymys ns. hyvinvointivaltion asteittaisesta alasajosta.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Tämän työllisyysvälikysymyskeskustelun ajoitus on hallitukselle erittäin häpeällinen. Ehkä tärkein asia, mikä tähän mennessä on hallituksen voimassaoloaikana tullut esille, on työllisyys. Kun 250 000 työläistä, jotka odottavat työtä, on työttöminä, hallitus järjestää lakeijoittensa avulla niin, että keskustelu työllisyysvälikysymyksestä aloitetaan perjantaina iltapäivällä, jolloin tiedetään kansanedustajilla olevan kiire maakuntaan erilaisiin tehtäviin. Onneksi meillä on kuitenkin erittäin valpas oppositio, joka seuraa kaikkia tilanteita, ja oppositio halusi nimenomaan työttömiä puolustaa ja tuoda esiin ne näkökohdat, jotka hallitus on laiminlyönyt, ja toisaalta ne asiat, jotka olisi pitänyt hoitaa, jotta työttömien määrä ei olisi noussut tuohon, mihin se on noussut.

Äänestys tässä välikysymyksessä on merkityksetön. Voimansa tunnossa hallitus tulee saamaan uskolliset rivisoturinsa ainakin tähän välikysymysäänestykseen ruotuun. Mitä enemmän jaksamme näitä välikysymyksiä tehdä, rivit tulevat harvenemaan, se on vuorenvarma asia.

Olen jo yömyöhällä yhtenä viime viikon yönä kertaillut niitä asioita, mitkä hallitus on laiminlyönyt, niitä asioita ja toimenpiteitä, jotka sen olisi pitänyt nimenomaan laman aikana hoitaa. Mutta kun kertaus on niin tärkeä asia, osa opiskelua, kertaan nämä kolme asiaa, mitkä hallituksen nimenomaan olisi pitänyt ja pitää jatkossakin hoitaa.

Nimenomaan kapitalistisen laman aikana tulee valtiovallan ja kuntien huolehtia julkisen rakentamisen olemassaolosta ja mahdollisimman paljon infrastruktuuria parantaa, jotta sitten, kun nousukausi tulee, ne todella ovat valmiina. Silloin on valtion huomattavasti kalliimpaa rakentaa, koska silloin työvoima menee yksityissektorille samoin kuin tarveaineet niin teiden, satamien kuin asuntojenkin rakentamisen puolella. Valtion lainanottoa on turha pelätä tässä yhteydessä, kun puhutaan infrastruktuurin rakentamisesta. Lainat pystytään noususuhdanteen aikana ja verotulojen kasvaessa aika nopeasti maksamaan. Näillä keinoin aikanaan USA ja myös Ruotsi selvisivät 1930-luvun lamasta.

Näin kymenlaaksolaisena olisin nimenomaan nähnyt mielekkäänä, kuten tänään täällä on jo pari kertaa mainittu, että Heli-rataa varten eli rautatietä Helsingistä itään suuntaan Porvoo—Loviisa—Kotka—Hamina ja sieltä edelleen Lappeenrannan suuntaan, olisi pitänyt varata suunnittelumäärärahoja ja kenties myös rakentamisen aloitusmääräraha Lappeenrannasta Haminaan ja Kotkaan. Neuvostoliiton taloudellisen nousun koittaessa on erittäin tärkeätä, että näiden kahden sataman hyödyntämiseksi kunnollinen rautatieyhteys Neuvostoliiton tai tulevan Venäjän rataverkkoon olisi kunnossa. Nyt olisi korkea aika se tehdä.

Toinen tärkeä tehtävä, joka valtiolla on nimenomaan laman aikana, on suojella heikompiosaista kansanosaansa: eläkeläisiä, työttömiä, lapsiperheitä, opiskelijoita ja sairaita. Tässä asiassa olemme saaneet pukin kaalimaan vartijaksi, vaikka naispuolisesta ministeristä ehkä vertaus ei ole hyvä, mutta sananlasku on vanha ja pätee subjektina. Nimenomaan äsken mainitsemani heikompiosaiset ryhmät tulevat muistamaan ministeri Kuuskosken ajan murheellisimpana aikana. Silloin kajottiin avausluonteisesti kansalaisen sosiaaliturvaan, toimeentuloturvaan, sen rakenteisiin. Tämän jälkeen hallituksen on, mikäli se vielä seuraavaa budjettia on tekemässä, hyvä jatkaa omalla linjallaan. Ministeri Kuuskoski on antanut siihen omalta osaltaan valtuudet.

Kolmas asia, minkä hallitus on täysin laiminlyönyt ja unohtanut, on Suomen vientiteollisuuden selkärangan eli metsäteollisuuden ja metalliteollisuuden piristämisen. Mitä se vaatii piristyäkseen ja nopeasti? Se vaatii ensiksikin hallitun devalvaation, niin kuin jo täällä eräänä yömyöhänä mainitsin. Me tiedämme, että täällä on kaikenlaisia hallituksen talousguruja esiintynyt ja asiakirjoista olemme heidän teelmiään lukeneet. Uskon, että sieltä löytyy viisautta etukäteistoimiin ja myös kunnolliseen jälkihoitoon devalvaation haitallisten vaikutusten torjumiseksi ja jälkihoidon suorittamiseksi.

Toinen vientiteollisuutta auttava asia olisi myös ympäristönsuojelullisten vaatimusten kirjaaminen. Mitä tullaan metsäteollisuudelta ympäristönsuojelun osalta lähivuosina vaatimaan, jotta he voisivat omissa operaatioissaan niihin varautua? Meillä on suhteellisen hyvin hoidettu niin ilmaan kuin veteenkin tulevien päästöjen kontrolli, samoin puhdistamistoimenpiteitä on suoritettu. Mutta olisi hyvä tietää,

mitä untuvikko ministeri Pietikäinen lähivuosina nimenomaan metsäteollisuudelta tulee vaatimaan.

Edelleen integraatioratkaisussa pitäisi olla jämäkämpi ja nopeampi. Keskustapuolue haluaa maatalousasian kytkemisen yhdentymisratkaisuun, että siitä muodostuisi se riippa, joka estäisi Suomen mukaanmenon. Samoin pelätään rantojen ja kesämökkien myymistä germaaneille. Minusta yhdentymisratkaisussa kohti täysjäsenyyttä tulisi ottaa nopeampia askeleita kuin tähän mennessä on esitetty.

Ja vihdoin sokeri pohjalla. Tällä hetkellä nk. tuotannontekijöistä energia on Suomen vientiteollisuudelle halvempaa kuin monissa kilpailijamaissa. Näkymien ja ennusteiden perusteella tilanne ei tule näin monta vuotta olemaan. Olisi mitä pikimmin saatava tähän saliin ratkaistavaksi viidennen ydinvoiman rakentaminen.

Toimenpiteet, jotka luettelin, auttavat nimenomaan metsä- ja metalliteollisuuttamme. Ja niin kuin sanoin, nämä teollisuudenalat ovat sotakorvausajoista asti ja metsäteollisuus jo kymmeniä vuosia sitä ennen tuoneet todella Suomen maailmankartalle, ja ne tulevat siellä meidät pysyttämään. Se mitä muuta keksitään, keskisuurta ja pientä teollisuutta jne., on tietysti hyvä.

Luettelemani piristyskeinot auttavat, eivät ystäväni ed. Vuoriston kuvailemat Lammion polun varrelle vaatimat pyöreät kivet, joita muistuttavat hallituksen budjettiin sisällyttämät yrityselämän kehittämiseen tarkoitetut määrärahat. Mistä varat, kysytään varmasti. Olen nekin täällä luetellut, mutta tässä lueteltakoon ne nimenomaan uudelleen, koska työllisyysasian tiimoilta ne ovat ehkä kaikkein parhaiten kohdallaan. (Ed. Laine: Kertaus on opintojen äiti!) — Nimenomaan ja oppiminen ei silti ole lapsellista, vaikka kertaaminen onkin oppimisen lapsi.

Velanottoa ei todellakaan näihin valtion rakennustöihin pidä pelätä. Edelleen ei pidä pelätä sitä, että suurituloisten verohelpotus peruutetaan siihen tilaan ja tasoon, mikä se oli ajalla ennen Harri Hermanni Holkerin hallitusta. Edelleen tulisi varallisuusveroa, joka Suomessa on kilpailijamaihimme verrattuna esimerkiksi metsäteollisuudessa lapsenkengissä, huomattavasti korottaa.

On puhuttu eräissä yhteyksissä, että yli puoli miljoonaa markkaa arvoltaan ylittävää omaisuutta tulisi erityisen raskaasti rokottaa varallisuusverolla. En tällä tarkoita maatalouskiinteistöjä. Se ei ole sanan varsinaisessa mielessä omaisuutta vaan työväline, enkä myöskään tarkoita kesämökkejä, autoja enkä ihokkaita niin kuin varmasti porvaripuolueissa helposti muuten sanottaisiin. Myöskään kansalaislaina, johon hätätilojen aikana Suomen kansa on tottunut, ei ole poissuljettu tässä vaikeassa tilanteessa. Tässä löytyy todella sitä yhteiskuntasopimusta eikä sillä, että rokotetaan eläkeläisiä, työttömiä, lapsiperheitä, sairaita jne.

Vielä pääomatulojen verotuksen koventaminen on yksi resepti.

Iiro Tahvo Juhani Viinasen valtiovarainministerioloaika tullaan muistamaan epäoikeudenmukaisuuden aikana budjetin teossa. Iiro Tahvo Juhani Viinasen budjetti nimenomaan rokottaa eläkeläisiä, työttömiä, lapsiperheitä, opiskelijoita ja sairaita.

Yksi hyvä asia. Eräässä repliikkipuheenvuorossani sen totesin, mutta kun silloin ei ollut paikalla kuin puhemies, sihteeri ja yksi haukotteleva virastomestari tuolla ylhäällä, niin toteaisin, että yksi hyvä ominaisuus ministeri Iiro Tahvo Juhani Viinasessa on. Hän nimenomaan toimii — tämä ei ole mikään huuli vaan olen tarkistanut tämän etunimen — Hän todella toimii ja puhuu samoin kuin ajattelee. Meitä sosialidemokraatteja kiusasi Harri Hermanni Holkerin hallituksen aikana se, että jokainen kokoomuslainen ministeri ajatteli täysin eri lailla kuin puhui ja toimi. Se oli sitä vanhaa konsensusta. Piti puhua kieli lokerollaan, jotta olisi saanut olla sosialidemokraattien kanssa hallituksessa.

Tämän hallituksen aikana kokoomusministerit eivät ole säästelleet. He ovat puhuneet täydestä sydämestä aivan niin kuin ajattelevatkin. Se ei ole enää konsensusta. Tänä päivänä ei ole todellakaan kovin kadehdittavaa olla kokoomuslainen kansanedustaja ja poliitikko, koska tänä aikana suomukset putoavat kansan silmistä. Vaivalla rakennettu myytti kokoomuksesta palkansaajien puolueena on nyt lopullisesti mennyt sirpaleiksi.

Pääministeri Ahon hallitus tullaan muistamaan aikakirjoissa kelvottomien yritysten hallituksena. Se yritti torjua lamaa ja yritys tulee epäonnistumaan ja aikakirjoihin merkitään, että yritys oli kelvoton. Edelleen se yritti nujertaa ammattiyhdistysliikkeen merkityksen aina Akavasta SAK:hon asti palkansaajien etujen ajajana. Sekin oli kelvoton yritys. Edelleen Ahon hallitus tullaan muistamaan kelvottomasta yrityksestään tuhota sosiaaliturvavarustuksen rakenteet, joita

tähän maahan on nimenomaan sosialidemokraattien hellittämättömän työn tuloksena sodan jälkeisenä aikana rakennettu.

Oppositio tulee kaikki nämä toimenpiteet estämään, ja sen vuoksi ne jäävät yritykseksi, jos ei nyt ihan tämän välikysymyksen aikana, niin ehkä sen 11. välikysymyksen aikana, johon ed. Kekkonen jo välihuudollaan viittasi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Matti Kalervo Vahanakki — sukunimi on äännetty amerikan murteella, niin kuin Amerikassa hänen nimensä lausuttaisiin — puhui sellaisista kohteista, joiden avulla voitaisiin työllisyyttä elvyttää. Yksi niistä on asuntorakentaminen, toinen on rautatiet ja kolmas maantiet.

Monta kertaa tulee mieleen asia, johon on aikaisemminkin kuluneen viikon aikana puututtu. Suomessa aletaan olla nyt tien päässä ja järkeviä elvytyskohteita ei enää löydy. Ajatellaan, että meillä on 2 miljoonaa asuntoa ja 5 miljoonaa ihmistä. Jos jonkun aikaa vielä rakennetaan, käy niin, että meillä on ehkä liian paljon asuntoja, jolloin sillä tavalla ei enää järkevästi voida työllisyyttä kohentaa. Toisin sanoen täytyy lähteä siitä, että kokonaisvaltainen taloudellinen ratkaisu on ainoa mahdollisuus; ei ole enää tällaisia kohteita. Esimerkiksi jos asuntoja on tarpeeksi, on järjetöntä silloin rakentaa.

Mitä tulee devalvaatioon, olen mielissäni, että sosialidemokraatitkin rupeavat tietyllä tavalla apinoimaan tai matkimaan SMP:tä, joka aikanaan otti asian ensimmäisenä esille. Sekä vasemmistoliitosta että sosialidemokraateista alkaa kuulua hätäpäisiä puheita, ettei vain jäätäisi junasta, jos devalvaatio, mahdollisesti tehdäänkin ja se ehkä tuottaa hyvän tuloksen. Minä sanoisin, että yksin devalvaatio mitä jouduttaisiin tekemään, olisi nyt jo 20 prosentin luokkaa. Pelkkää devalvaatiota ei voida enää suorittaa, koska se johtaa mahdottomuuteen. Sen sijaan kompromissi eli työmarkkinaratkaisun ja devalvaation yhdistelmä mahdollisuutena on vieläkin olemassa.

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän edustajia kiinnittämään huomiota meiltä edellytettävään arvokkaaseen puhetapaan.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan pelkästä humaanisuudesta ilmaisen iloni siitä, että tuskainen taival, mitä ilmeisesti ed. Vähänäkki on joutunut kulkemaan silloin, kun sosialidemokraatit aivan pakosti joutuivat olemaan kokoomuksen kanssa hallituksessa, on päättynyt. Täytyy toivoa, että hän vapautuisi taakasta pitkäksi pitkäksi aikaa, sillä niin kovasti se tuntui hänen psyykeensä ottavan.

Tiedän, että ed. Vähänäkki jätti osan totuudesta kertomatta, kun hän kuvasi Suomen taloudellista tilaa, jolle leimallista on mahdottoman suuri julkinen kulutus ja julkisen sektorin massiivinen osuus. Siitä ed. Vähänäkki on saanut kumppaneittensa kanssa riemuita vuosia, mutta niitä vuosia ei tule enää, sillä todellisuus paljastuu tänään. Valitettavasti todellisuus paljastuu nyt varsin kovalla tavalla myös palkansaajille, sillä palkansaajat tämän maksavat.

Jos ed. Vähänäkki voisi päättää devalvaatiosta, niin se se palkansaajille todella kalliiksi tulisi. Täytyy sanoa, että erinomaista taituruutta, suorastaan Mefiston taitoja, tarvitaan, että yleensä työväenliikettä lähellä olevan puolueen edustaja voi käyttää puheenvuoroja, joissa toistuvasti puhutaan siitä, että rahan ulkoisen arvon alentaminen toisi auvon nimenomaan palkansaajille. Pääomapiirejä se auttaa, ja siellä kyllä kättä yhteen lyödään. Mutta siinäkin, hyvä edustaja, tarvitaan markkinoita, ja tällä hetkellä markkinatkaan eivät vedä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Aittoniemen puheenvuoron takia. Hän sanoi, että Suomessa ei enää ole kohteita. Sehän on perin kummallinen ajatus. Ed. Vähänäkki minusta luetteli erinomaisen joukon kohteita, joilla olisi kansantaloudellista merkitystä, joilla olisi työllistävää merkitystä ja ennen kaikkea, jotka olisivat valmistautumista siihen tilaan, kun kapitalismin lakien mukaisesti jälleen jonkin sorttinen nousu tulee.

Kun ed. Saario ikään kuin henkisenä jatkona ed. Aittoniemen puheenvuoroon sanoi, että palkansaajat tämän maksavat, se on juuri sitä rehellisyyttä häneltä, mistä ed. Vähänäkkikin oli iloinen. Kokoomuslaiset puhuvat nyt, niin kuin he ajattelevat. Todellakin palkansaajat tämän kaiken maksavat, ja se on hinta, hyvin katkera hinta, siitä, että Suomessa on sen kaltainen hallituskokoonpano kuin tällä hetkellä on.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Sen lisäksi, mitä olen viime perjantaina käyttämässäni puheenvuorossa ja pari päivää aikaisemmin budje-

tin lähetekeskustelussa lausunut ajankohtaisesta talouspoliittisesta tilanteesta, sen asettamista tehtävistä ja työllisyyden hoidosta, esitän seuraavassa ehdotuksia siitä, mitä nyt tulisi tehdä ja miten rahoittaa mm. työllisyystoimet.

Palautan vielä mieliin, että viime perjantaina päätin puheenvuoroni iltamyöhään vaalipiirimme kansanedustajien ja mm. Turun kaupungin hallituksen näkemyksien esittelyyn ehdotetun matkustajaveron haitoista työllisyydelle. Kiinnitin huomiota valtakunnallisen työttömien valtuuskunnan ehdotuksiin ja korostin mm. palkansaajien ja eläkeläisten ostovoiman merkitystä kotimaassa valmistettujen tuotteiden myynnin ja työllisyyden turvaamisen kannalta. Osoitin myös, että kansantuotteesta korkeintaan 22—25 prosenttia viedään vientituotteina ulkomaille. Tästä johtuen vähintään kolme neljäsosaa pitää saada kaupaksi kotimaassa, siis kysymys koskee mm. ostovoimaa.

Mitä siis pitäisi tehdä työttömyyden lievittämiseksi ja sen pudottamiseksi pienimpään mahdolliseen?

Työllisyyttä tukevan yhteiskunta- ja talouspoliittisen peruslinjan, valikoivan sosiaalisen elvytyksen ja työllisyystoimenpiteisiin tarkoitettujen varojen lisäämisen ohella eräs tehokkaimpia keinoja työllisyyden turvaamiseksi on asuntorakennustoiminnan vauhdittaminen lisäämällä erityisesti vuokra-asuntojen tuottamiseen tarkoitettavia varoja. Pienemmilläkin lisäsatsauksilla voitaisiin merkittävästi parantaa asuntotilannetta ja vähentää työttömyyttä rakennusalalla ja rakennusaineteollisuudessa sekä muillakin aloilla. Samanlainen vaikutus olisi peruskorjaustoiminnan lisäämisellä.

Toinen merkittävä työllisyyttä edistävä investointi olisi rautatierakennustöiden vauhdittaminen sen sijaan, että hidastetaan esimerkiksi rantaradan peruskorjauksen valmistumista kahdella vuodella.

Ympäristötöiden lisäämisellä voitaisiin niinikään työllistää työttömiä.

Läänin kehittämismäärärahan hallitus ehdottaa jo toisena peräkkäisenä vuonna pudotettavaksi, viime vuoden 90 miljoonasta markasta 40 miljoonaan markkaan. Tämän seurauksena monet työllistämistä palvelevat hankkeet pysähtyvät tai jäävät aloittamatta. Siksi määräraha tulisi palauttaa vähintään viime vuoden 90 miljoonan markan suuruiseksi, kuten vasemmistoliitto ryhmäaloitteessaan on ehdottanut.

Hallitus ei näytä luottavan pienen ja keskisuuren teollisuuden työllistävään merkitykseen. Mitään erityistoimia tältä osin hallitus ei ehdota. Esimerkiksi sosiaaliturvamaksuperusteen muuttaminen työvaltaista yritystoimintaa suosivaksi ei ole saanut hallituksen tukea monista lupauksista huolimatta. Kun jokin aika sitten kansaneläkemaksu oli vielä porrastettu, niin porrastuskin on nyt poistettu. Kaikkien sosiaaliturva- ja vakuutusmaksujen osalta tulisi siirtyä järjestelmään, jossa maksu perustuisi tuotannon ja liikevaihdon määrään ja pääomavaltaisuuteen. Työvaltainen yritystoiminta, ainakin pieni ja keskisuuri teollisuus, tulisi tällöin saattaa nykyistä olennaisesti pienemmän maksurasituksen kohteeksi.

Pienen ja keskisuuren teollisuuden ja yritystoiminnan toimintaedellytyksiä voitaisiin parantaa myös poistamalla liikevaihtovero alle viiden työntekijän yrityksiltä, laajentamalla Keran toiminta-aluetta koko maan kattavaksi, turvaamalla pienten yritysten riskirahoitus, perustamalla pieniä ja keskisuuria yrityksiä auttava palvelutoimisto esimerkiksi idänkaupan kehittämistarpeita ajatellen ja varaamalla budjettiin määräraha tuotannollisen yhteistyön käynnistämiseksi suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten ja Neuvostoliiton tai siihen aikaisemmin kuuluneiden tasavaltojen alueella toimivien yritysten kanssa.

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kannalta on erittäin suuri merkitys korkopolitiikalla, johon täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota. Se on nykyisin täysin hallitsematonta. Mielestäni viisainta olisi palata säänneltyyn korkoon.

Vaikka idänkaupassa on jo pitkään jatkunut alamäki, tulisi siihen panostaa pitäen kuitenkin muistissa naapurimaamme valtavat markkinat ja toisaalta mittaamattomat raaka-ainevarat. Syntyneet yhteydet tulisi mikäli mahdollista säilyttää. Uusia yhteyksiä tulisi solmia ja etsiä mahdollisuuksia esimerkiksi Viipurin ja Pietarin erityistalousvyöhykkeillä tapahtuvaan yhteistoimintaan.

Maakaasun käytön lisäämiseen on suuntauduttava, kuten maiden keskinäinen sopimuskin edellyttää. Tässä mielessä erityisesti korostaisin länsiputki-investoinnin välttämättömyyttä; hanke nyt näyttää olevan vähän epävarmoissa käsissä.

Vientitakuulaitoksen tulisi huolehtia tarvittavien vientitakuuluottojen myöntämisestä.

Suomen idänkauppaa ei missään tapauksessa saisi päästää ruostumaan. Hyödyn siitä korjaisivat muut maat ja niiden kansantalous.

Kuntien taloudellinen tilanne vaikuttaa ratkaisevalla tavalla kuntien työllistämistoimiin. Budjettipäällikkö Raimo Sailas väitti edellisviikolla, että hallituksen budjettiesitys ei heilauta kuntien taloutta mitenkään. Onko budjettikirjan tekijältä jäänyt huomaamatta, että kuntien osuus Kansaneläkelaitoksen lisäosan kustannuksiin ehdotetaan korotettavaksi 0,67 pennistä 0,91 penniin asukasta kohti. Pelkästään tämä merkitsee kunnille lisärasitusta 860 miljoonaa markkaa. Kokonaisuudessaan tämä kunnille työnnetty lisäosan rahoitusvastuu on 2 200 miljoonaa markkaa. Perusteettomana se pitäisi poistaa kuntien harteilta. Sen tulisi olla valtion velvollisuus.

Toinen merkittävä lisärasitus kunnille muodostuu, kun liikevaihtoveron väliaikaiseksi tarkoitettu korotus 22 prosenttiin jatkuu myös ensi vuonna. Myös monien muiden maksujen ja hintojen kohoaminen vaikuttaa kuntien talousasemaan.

Kolmantena kuntien taloudelliseen asemaan vaikuttavana seikkana mainitsen kuntiin kohdistuvan sosiaaliturvamaksurasituksen. Kun yksityisfirmalta peritään valtiolle sairausvakuutusmaksua 0,45 prosenttia palkasta ja tammikuusta alkaen 1,45 prosenttia palkkasummasta, peritään kunnilta lähes kaksi kertaa enemmän eli 2,70 prosenttia palkkasummasta. Vastaavasti kansaneläkevakuutusmaksua peritään yksityisiltä firmoilta 2,40 prosenttia palkkasummasta, mutta kunnilta 3,95 prosenttia. Miksi kuntien pitää maksaa valtiolle näin paljon suurempaa sosiaaliturvamaksua? Mikäli kuntien maksu alennettaisiin yksityisten firmojen tasolle, kuten valtion ja kuntien keskusjärjestöjen kesken muutama vuosi sitten sovittiin, nimenomaan sovittiin Liikasen ollessa valtiovarainministerinä, kunnat pääsisivät 1 330 miljoonaa markkaa pienemmällä rasituksella ja voisivat näin työllistää enemmän työttömiä.

On syytä muistaa, että valtion osuus julkisten tehtävien kustannuksista oli aikaisemmin 2/3, mutta nykyisin noin 30 prosenttia, kuntien ja kuntainliittojen joutuessa vastaamaan noin 70 prosentin osuudesta. Miksi näin? Köyhät ja pienituloiset joutuvat suhteellisesti raskaimman taakan kantajiksi käytettäessä kunnallisverotusta ja kuntien perimiä maksuja julkisten palvelujen päärahoittajana. Jos valtio vastaisi edelleen 2/3:sta, suurituloiset ja myös yritykset joutuisivat valtion progressiivisen verotuksen tietä kantamaan nykyistä suuremman vastuun julkisten menojen rahoituksesta.

Työministeri Kanervan esittämässä hallituksen vastauksessa sanottiin mm.: "Välikysyjät näyttävät edelleen pukeutuvan siihen ideologiseen pakkopaitaan, jonka mukaan kaikki ongelmat ratkaistaan julkista taloutta paisuttamalla." Liittämällä samaan yhteyteen vielä epäasiallisen viittauksen Tshekkoslovakian tiehen ministeri yritti antaa ideologisen sisällön asialle, jolla ei sitä ainakaan ensisijaisesti ole.

Ensinnäkin valtion elvyttäviä ruiskeita taantumasta ja lamasta pääsemiseksi eivät ensimmäisinä ole suositelleet vasemmistolaiset vaan porvarilliset taloustieteilijät.

Toiseksi valtion elvyttäviä toimia ja erityisesti asuntotuotannon tehostamista ovat suositelleet monet porvarilliset poliitikot. Täällä on yhden nimi mainittu tänään niin monta kertaa, etten enää mainitse.

Kolmanneksi läntisten maiden taloudellisen yhteistyöjärjestön Oecd:n tilastojen tarkastelu osoittaa, että Euroopan mantereelta löytyy vain yksi maa, jossa julkisen sektorin menojen osuus oli Suomea pienempi vuonna 1988. Se maa oli porvarien hallitsema Sveitsi. Sen sijaan kaikki muut porvarien hallitsemat maat Euroopassa olivat Suomea edellä julkisten menojen osuudessa bruttokansantuotteeseen verrattuna.

Kun ministeri puhui suuresta riskistä eli siitä, että julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta saattaa nousta ensi vuonna jopa yli 50 prosentin, niin ensinnäkin on todettava, ettei tämäkään johdu niin ikään julkisten menojen kasvusta kuin bkt:n, kansantuotteen, putoamisesta. Ja kun ministeri tästä 50 prosentin rajasta puhui, niin ehkä kannattaa todeta, että esimerkiksi Ranskassa tämä 50 prosentin raja ohitettiin jo vuonna 1982, Italiassa vuonna 1985, Itävallassa vuonna 1981, Belgiassa vuonna 1980. Nämä esimerkit lähtevät siitä, että kaikkina näiden aloitusvuosien jälkeisinä vuosina se on ollut yli 50 prosenttia. (Eduskunnasta: Entä Itä-Euroopan maissa?) — Oecd on läntisten maiden tilastoja kokoava. Itä-Euroopan lukuja tässä ei ole mahdollista esittää, koska tämä on läntisten maiden järjestö. — Tanskan osalta todetaan, että jo vuodesta 1978 alkaen tuo 50 prosentin raja on ylitetty, Irlannin osalta vuodesta 1980 alkaen, Luxemburgin osalta vuodesta 1977 alkaen, Hollannin osalta vuodesta 1975 alkaen. Norjan ja Ruotsin lukuja, nehän ovat erittäin korkeat, en lähde tarkemmin esittelemään, koska siellä hallitukset ovat vaihtuneet.

Miten investointeja kotimaassa turvataan ja miten valtion tulisi hankkia tuloja mm. työlli-

syysmenojensa kattamiseen käymättä pieni- ja keskituloisten kukkarolla?

Esimerkiksi viime vuonna ulkomaille sijoitettiin Suomesta pääomia yli 13 miljardia markkaa. Tänä vuonna vauhti on jatkunut lähes yhtä voimakkaana. Kotimaan investointeihin nämä rahat tarvittaisiin. Miksi valtio ei ryhdy esimerkiksi verottamaan pääomien ulkomaisia sijoituksia? Näin saataisiin merkittävä osa jäämään kotimaahan.

Muina hallituksen tulonlähteinä voisivat tulla kyseeseen esimerkiksi mainonnan verottaminen, keinotteluvoittojen verottaminen, edustuskulujen vähennysoikeuden poistaminen verotuksessa, suuryrityksille annettujen jättisuurten verohelpotusten peruuttaminen, armeijan hankintojen leikkaaminen, rikkaiden verohelpotusten peruuttaminen ja myös luopuminen yrityksille nyt ehdotetusta uudesta tuloveron keventämisestä 19 prosenttiin.

Lopuksi palaan vielä pääomien viennin vaikutuksiin työllisyysnäkökulmasta erityisesti metalliteollisuuden osalta. (Ensimmäinen varapuhemies: 15 minuuttia.)

Viime vuonna suomalaista pääomaa vietiin metalliteollisuuteen ulkomaille 2 410 miljoonaa markkaa. Työpaikkoina se merkitsi 7 200 työpaikan vientiä ulkomaille. Viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana metalliteollisuuteen ulkomaille sijoitettiin suomalaista pääomaa noin 10 miljardia markkaa. Työpaikoiksi muutettuna vienti oli lähes 30 000 työpaikkaa. Suomessa toimivaan metalliteollisuuteen sijoitettiin viime vuonna ulkomaista pääomaa 741 miljoonaa markkaa. Työpaikoiksi muutettuna se merkitsi 2 200 työpaikkaa. Metalliteollisuuden työpaikkatase oli siis viime vuoden osalta tappiollinen 5 000 työpaikan verran. Kun viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana ulkomaiset sijoitukset suomalaiseen metalliteollisuuteen olivat noin 2 500 miljoonaa markkaa, se merkitsi työpaikkoina 7 400. Näin ollen viiden vuoden tase on lähes 23 000 työpaikan tappio.

Suomalaisomistuksessa olevan metalliteollisuuden henkilöstömäärä ulkomailla oli vuonna 1985 25 000, mutta vuonna 1989 jo 71 000. Kasvua oli siis 45 000 työpaikkaa eli 190 prosenttia. Liikevaihto kasvoi siellä vastaavana aikana 10 miljardista 34 miljardiin markkaan eli peräti 235 prosenttia. Samaan aikaan suomalaisessa telakkateollisuudessa ja muussa metalliteollisuudessa kotimaassa on tapahtunut erittäin voimakas työntekijämäärän putoaminen.

Viimeksi mainitut luvut antavat aiheen vaatia hallitukselta ja Suomen Pankilta toimenpiteitä, joilla estetään pääomien karkaaminen Suomen rajojen ulkopuolelle ja turvattaisiin rahapääoman sijoittaminen tuotantoon ja työllisyyteen Suomessa. Luulisin, että tästä myös työministerin tulisi olla kiinnostunut.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Laine kiinnitti erittäin tärkeään asiaan huomiota. Nimittäin täällä on viime päivinä toistuvasti tuotu esille, että julkiset menot meillä bruttokansantuotteesta olisivat kohtuuttomat muihin Länsi-Euroopan maihin nähden, ja näinhän ei ole. Ne ovat keskimäärin hyvää länsimaista tasoa. Tämäkin hallitus osaltaan edelleen vaikeuttaa tilannetta, kuten ed. Laine täällä totesi. Hän viittasi mm. kuntien korkeampiin työnantaja- ja sairausvakuutusmaksuihin ja kansaneläkemaksuihin, jotka todella tekevät kunnallisesta työvoimasta yksityistä työvoimaa huomattavasti kalliimpaa, mikä puolestaan saattaa johtaa näiden palveluiden yksityistämiseen.

Ed. Aittoniemelle, kun hän epäili, että ei löytyisi järkeviä kohteita täällä kotimaassa, mihin investoida, muistuttaisin vain siitä, että maassa on huutava tarve korjata vanhoja asuntoja. Muun muassa Uudellamaalla todettiin, että meillä on edessä ennen pitkää aikapommi, mikäli valtion budjetissa nämä määrärahat pysyvät pieninä. Ministerin vastauksessa todetaan, että uutena tukimuotona työllisyysvaroin aiotaan korjata noin 3 000 asuntoa. Mutta korjaustarvehan on huomattavasti suurempi, ja me tiedämme, että mm. monet vanhukset voisivat asua huomattavasti pidempään kotonaan, mikäli asianmukaiset korjaukset heidän kodeissaan voitaisiin tehdä.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi nyt kaikkein tärkeintä se, että se työttömyyden kierre, jonka päätä ei ole näkyvissä, saataisiin katkaistua. Tällä kertaa en olekaan enää kenenkään kuullut puhuvan siitä, että jossain tietyssä aikamäärässä voitaisiin työttömyydestä kokonaan päästä eroon. Ehkä näin ei voidakaan sanoa, mutta joka tapauksessa tavoitteeksi tulee asettaa se, että työttömyydestä tällaisena yhteiskunnallisena ilmiönä, minä se on tulossa suomalaiseen yhteiskuntaan, päästään eroon.

Olen ymmärtänyt, että valtakunnallisesti olisi perustettu työttömyyden torjuntaan tarkoitettu

kriisiryhmä. Kuitenkin, kun olen tänään yrittänyt ottaa asiasta selvää, kovin paljon tietoja siitä ei ole tihkunut. Joka tapauksessa on erittäin hyvä, jos tällä tavalla toimeen on tartuttu, mutta ehdottaisin, että myös työvoimapiireittäin perustettaisiin tällaiset kriisiryhmät, joille annettaisiin aika paljon valtaa esimerkiksi sen suhteen, miten harkinnanvaraista työllistämistukea käytettäisiin. On erittäin tärkeätä, että ensinnäkin hallinnon rajat voitaisiin ylittää, mutta myös se, että paikkakuntakohtaisesti tai työvoimapiirikohtaisesti on varmasti tietoa esimerkiksi siitä, miten sellaisiin yrityksiin, jotka ovat muuten terveitä mutta ovat joutuneet tilapäisesti rahavaikeuksiin, voitaisiin suunnata tukea niin, että tietyn heikon taloudellisen tilanteen yli päästäisiin ja turvattaisiin jatkossa työpaikkojen säilyminen alueella. Tiedän esimerkiksi, että Pohjois-Karjalassa tällä tavalla saataisiin satoja työpaikkoja säilytettyä. Kysymys on siitä, että tällä hetkellä hyvin herkästi pienetkin taloudelliset vaikeudet saattavat yritykset konkurssiin.

On aivan selvää ja luonnollista, että silloin, kun työllisyydestä puhutaan, ensimmäinen ehto sen korjaamiseksi on hyvä talous. Talouspolitiikasta on jo puhuttu, ja ilman muuta se tulee esille varmasti kaikissa työllisyyspuheenvuoroissakin, mutta siitä huolimatta myös erillistoimia tarvitaan. Onkin kiinnostavaa selvitellä niitä asioita, joita valmisteilla oleva työllisyyslain muutos antaisi. Niissä muutoksissa, joita esimerkiksi minulla on tiedossa, on sekä hyvää että huonoa. Hyvää on esimerkiksi se, että alle 20-vuotiaita voidaan työllistää yksityisissä yrityksissä valtion ja kunnan työtehtävien lisäksi. Mutta on erittäin huono asia, jos lakiin tai joihinkin muihin säädöksiin tulee jokin enimmäismäärä, jota ei voida ylittää työllistettäessä nuoria esimerkiksi yksityisiin yrityksiin. On aika vaikea ajatella, että jos valtiolla on työllistämisvelvoite, se loppuisi esimerkiksi 2 000:n, 3 000:n tai 5 000:n jälkeen. Ilman muuta kaikki, jotka ovat työllistämisvelvoitteen piirissä, tulee voida työllistää silloin, kun he töitä ovat hakemassa.

Hyvää on myös se, niin kuin joku jo aikaisemmin on todennut, että tuetaan omatoimista työllistämistä. Se on erittäin hyvä asia. Meillä tällä hetkellä on starttirahajärjestelmä. Mutta sen järjestelmän, jota nyt ajetaan, kynnys ymmärtääkseni on huomattavasti matalammalla kuin starttirahajärjestelmän. Starttirahaan tarvitaan yritys. Siinä järjestelmässä riittää, kun ilmoittaa — ehkä siinä riittää, en ole tästä aivan varma — että tekee esimerkiksi kotona hoitotyötä.

Myös se tuntuu järkevältä, että työllistämistukea ohjataan asuntojen peruskorjauksiin, mutta niin kuin todettiin, tarvettahan siellä on huomattavasti suurempiin määriin.

Huonoista puolista on ollut jo puhetta, mutta toisto on oppimisen äiti: Kehitysalueiden kannalta on todella paha heikennys, jos laista poistetaan kokonaan toistuvaistyöttömyyden käsite. Tällöin yksilötasolla työttömyysjaksot pitenevät ja ylipäänsä valtion velvollisuus työllistää vähenee. Lakiin jää ilmeisesti kuitenkin pitkäaikaistyöttömän käsite, joka tarkoittaa sitä, että valtion velvollisuus työllistämiseen tulee sen jälkeen, kun henkilö on ollut yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä.

Nyt olisikin tärkeätä, että löydettäisiin toistuvaistyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden väliltä esimerkiksi sellainen kompromissi, että jos henkilö on ollut 12—15 kuukauden aikana vuoden työttömänä, olisi työllistämisvelvoite. Tämä malli takaisi sen, että lyhyet työjaksot eivät katkaisisi vuoden jaksoa. Samalla kannustettaisiin ihmisiä hakemaan lyhytaikaisiakin työsuhteita. Nyt, jos pelataan pelkän pitkäaikaistyöttömyyden avulla, tilanne on se, että vaikkapa kahden viikon työllistämisjakso kesken vuotta katkaisee sen sillä tavalla, että vuoden odotus alkaa taas uudestaan. Luulenpa, että jos järjestelmä jää tällaiseksi, se vinouttaa erittäin pahasti työmoraalia ja käsitystä siitä, mikä on työntekoa.

Kehitysalueiden kannalta olisi myös erittäin tärkeätä, että työllisyyden aluetukea voitaisiin kehittää niin, että keskimääräistä työttömyyttä suurempi työttömyys luettaisiin 1,5-kertaisena eikä 1,8-kertaisena niin kuin tällä hetkellä. Joku jo — olikohan ed. Tennilä — totesikin, että kun valitettavasti koko valtakunnan työttömyysaste on nousemassa 10 prosenttiin, niin jotta joitakin erityisiä tukitoimenpiteitä saataisiin pahimmille työttömyysalueille, merkitsee se sitä, että näillä alueilla työttömyyden pitää kohota yli 18 prosenttiin. Mielestäni jo ennen tällaisia lukuja pitäisi pystyä toimimaan.

Mielestäni työttömyyden hoidon ei kuitenkaan pidä olla pelkkää puolustustaistelua. Silloin nimenomaan koulutuksen keinot ovat keskeisessä asemassa. Joensuussa on lähdössä liikkeelle tiedepuisto yliopiston ja kuntien yhteistyönä. Sen toiminta-ajatuksena on nimenomaan etsiä konkreettisia yhteistyömuotoja alueen yritysten kanssa. Erityisenä painopistealueena siellä

on muoviteknologia. Toivon, että tämäntapaiset yritykset, jotka kohottavat teknologian, koulutuksen ja tietotaidon tasoa, saisivat tukea valtiovallalta. On vielä huomattava, että kun olemme hakemassa yhteistyötä Eurooppaan, sillä kuinka koko valtakunta pysyy asuttuna ja voi järkevällä tavalla työllistää ihmisiä, on paljon merkitystä, sillä miten maa onnistuu oman tuotantotoimintansa järjestämään. Pelkällä raaka-ainetuotannolla ei mikään osa Suomesta tulevaisuudessa pärjää.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit ovat jo reilun viikon ajan salissa puhuneet valikoivasta elvyttämisestä. Se on se talouspoliittinen linja, jolla sosialidemokraattien mielestä taloudellisesta umpikujasta päästään selville vesille. Siinä yhtenä isona kysymyksenä on rakentaminen, niin asuinrakentaminen kuin liikenneinvestoinnit.

Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa auttaisi hyvin paljon teollisuutta se, että tiettyjä tie- ja rautatieyhteyksiä saataisiin rakennettua. Uimaharjun tehtaitten kapasiteetin kolminkertaistaminen tarkoittaa sitä, että puukuljetuksia varten tarvitaan teitten parantamista ja sen rautatieosan parantamista erityisesti, jota pitkin kulkee Neuvostoliitosta Uimaharjuun puu. Nimenomaan juuri tässä vaiheessa ennen kuin tehdas valmistuu, niillä hinnoilla, jotka meillä tällä hetkellä on rakentamisella, nämä työt kannattaisi ehdottomasti tehdä. Tähän valtiovalta olikin jo aikaisemmin sitoutunut, mutta nyt määrärahoja on pudotettu niin paljon, että siihen tavoitteeseen ei päästä, että liikenneinvestoinnit olisivat valmiita silloin, kun tehdasrakennuksen laajennus valmistuu.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Myller kiinnitti puheensa alussa huomiota tärkeään asiaan eli ehdotuksen, että työvoimapiireittäin perustettaisiin asiantuntijaelimiä kehittämään alueensa työvoimatilannetta. Toivoisinkin, että tällaisessa edettäisiin mutta ei siltä pohjalta kuin perinteisesti, että pistetään kaksi tai kolme tai useampia kunnan byrokraatteja miettimään keskenään, että mitäs nyt tehtäisiin, vaan niin että tähän otettaisiin asiantuntemusta myös erilaisista yrityksistä ja yhteisöistä, joilla on asiantuntemusta työllisyyskysymyksissä.

Toisesta asiasta, josta ed. Myller puhui, hoitotyöllä itsensä työllistämisestä: Se on tietysti ihan hyvä ja kannatettava asia, mutta olen huolissani siitä yhdeltä osalta. Nimittäin nyt on jo kantautunut huolestunutta puheensorinaa siitä, että ns. aikamiespojat, jotka yleensä käyttävät aikaansa muuhun kuin välttämättä hyödylliseen toimintaan, ovat suunnitelleet kotihoidon tuen hyödyntämistä siten, että he tällä tavalla mahdollisesti vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikaissairaan kautta saisivat uuden tukimuodon. Vaikka tämä tuntuu tietysti vähän hupaisalta asialta, haluan tämän tuoda esiin ihan sen takia, ettei jälleen yhtä tukimuotoa leimattaisi vain epäsosiaalisten yksilöitten tukimuodoksi ja sitten pilattaisi koko asiaa.

Ed. S a v o l a i n e n: Arvoisa puhemies! Kun välikysymyksen allekirjoittaminen tuli ajankohtaiseksi, olin itse tykönäni aika epätietoinen allekirjoittamisen oikeaan osumisesta, koska välikysymyksen perimmäinen tarkoitus on kaataa hallitus. Olin epätietoinen siitä, onko sellainen aika nyt.

Kun olen kuunnellut hallituksen vastaukset, pääministerin ja valtiovarainministerin kannanottoja, olen täysin vakuuttunut siitä, että yhteiskunnalle on todella välttämätöntä, että hallitus kaatuu mahdollisimman nopeasti. Se ei varmastikaan kaadu vielä ensi perjantain äänestyksessä.

Nykyinen hallitus on uskomaton yhteiskunnallisessa ammattitaidottomuudessaan. Ministerit miltei sylkevät oppositiopuolueiden, ammattiyhdistysliikkeen ja pieni- ja keskituloisten ihmisten päälle. Oppositiota vaaditaan toisaalta kantamaan hallituspuolueiden vastuuta ja toisaalta vaaditaan yhteistyötä, samalla kun avoin halveksunta ja lapsellinen nöyryyttämisen halu pursuaa hallituksen taholta. Vanhempi väki sanoo ilmapiiriä 30-luvun ilmapiiriksi, ja historian lehdet, joihin on ikäisieni turvauduttava, kertovat mustasta ajasta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Hallituksen välinpitämättömyyttä ja ylimielisyyttä kuvastaa tietysti kovasti se, että paikalla ei ole ainuttakaan keskustapuolueen kansanedustajaa. (Eduskunnasta: Onhan täällä!) — Onko, onko teitä vallan kolme siellä? Siinä kävi sillä tavalla, että uudet on näköjään pakotettu peräpenkkiin vahtimaan. Muistan sen ajan omaltakin kaudeltani, kun istuin päivystämässä puheita. — Mutta yhtään ainutta keskustalaista ministeriä en näe, ja kokoomuksestakin on ainoastaan virkansa puolesta työministeri.

Kuluva budjettisyksy on itselleni tässä talossa kolmastoista. Milloinkaan aikaisemmin täällä ei ole ollut niin väheksyvä, ylimielinen ja uhkaileva

ilmapiiri hallituksen taholta oppositiota ja sen taustaryhmiä kohtaan kuin nyt on. Tänä syksynä ovat tulleet usein mieleen Ahti Pekkalan kaltaiset ministerit, joiden varjoja edes ei ole keskustalaisten ministereiden joukossa. Keskustapuolueessa olisi tälläkin hetkellä yhteiskunnallisesti ammattitaitoisia, yhteistyökykyisiä ja yhteiskunnan eri tahojen tarpeellisuuden oivaltavia kansanedustajia ministereiksi, kuten toinen varapuhemies Pesälä ja kansanedustaja Mattila esimerkit mainitakseni.

Hallitukselta puuttuu uskomattoman täydellisesti oivallus siitä, miten yhteiskunnan voimavarat rakennetaan. Jatkuvat nälvimisen tasolla olevat heitot ammattiyhdistysliikettä ja sen sisään kuuluvia ihmisiä kohtaan ovat siitä päivittäisiä esimerkkejä.

Hallitus kaataa vastuun oppositiolle omista tehtävistään. Keskusta uhosi ennen vaaleja vaihtoehdosta, jonka se tuo suomalaiseen yhteiskuntaan. Ennen vaaleja sosialidemokraatit nojasivat omaan hallitustyöhönsä, ja siitä kansa antoi palautteen. Se työ on saanut palkkionsa tai paremminkin palkitsemattomuutensa. Nyt on uusi vaihtoehtohallitus työssään ja sosialidemokraatille ei voida enää huutaa rangaistusta tästä työstä. Se on sen jo saanut.

Nyt näyttävät keskusta ja kokoomus yhteiskunnan rakennustyön painopisteensä, ja sehän on tullut jo näytetyksi tämän budjetin lehdillä. Se on hirvittävää epäoikeudenmukaisuutta. Hallitus toistaa samoja lausumia. Ensimmäinen niistä on se, että jokaisen pitäisi viimeistään tällä hetkellä tajuta, missä maa makaa. Toinen on sellainen, että vastuu pitää jakaa kaikille tasapuolisesti. Kolmas on aina se, että jos budjettia ei hyväksytä, otteet kovenevat. Se on aina se viimeinen hallituksen tarjous yhteistyöhön.

Kysymys ei ole siitä, että ei tiedettäisi, missä mennään. Kysymys on siitä, että meillä on erilainen näkemys maksumiehistä ja osin syyllisistäkin. Muutama vuosi tässä maassa hurjasteltiin, (Ed. Biaudet: Kenen hallituksen aikana?) ja hurjastelijat löytyvät rahamaailman vastuuttomista hulttioista, jotka kuuluivat ideologiassaan porvaripiireihin, tyystin ja yksinomaan. (Ed. Biaudet: On niitä demareissakin!) — Minä puhuin rahamaailman hurjastelijoista, ja niitä ei kovin paljoa ole kyllä työväenliikkeen porukoissa.

Heidän yksi tunnussananansa kautta itsenäisyyden ajan on ollut isänmaallisuus, ja heidän toimintansa, nimettäköön heidän ruhtinaakseen vaikkapa Wegelius tai Kouri, on tuonut tälle maalle hirmuiset laskut. Viimeksi esillä ollut Wegelius kaatoi varmasti 10 miljardin laskun budjettivaroin katettavaksi ja maksettavaksikin. (Ed. Laaksonen: Hän lupasi ottaa täyden vastuun!) Vielä me maksamme Wärtsilälaskuja. Hetki sitten Tampellan johtajat esiintyivät guruina siitä, kuinka suomalainen teollisuus menee Eurooppaan. Missä he nyt ovat ja missä on heidän saavutuksensa? Hallitus maksattaa eliitin rooleissa leikkineiden "isänmaallisten miesten" kelvottomuuden pienituloisilla palkansaajilla ja eläkeläisillä, työttömillä ja sairailla ihmisillä. Se lienee sinimustaa epäoikeudenmukaisuutta.

Suomalaiset yritykset eivät ole eurokuntoisia, sanotaan asiantuntevilta tahoilta. Arvoisa hallitus, suomalaiset yritykset ovat eurokuntoisia työntekijöidensä ammattitaidossa, mutta johtaminen ja suunnittelu on menossa kyllä todellakin paikallisjunalla Eurooppaan. Kuitenkin hallitus haluaa erityisesti rangaista, erityisesti vetää maksumiehiksi sen eurokuntoisen joukon, ammattitaitoisen työvoiman, ja antaa huipputuloisten etujen säilyä ennallaan niillä, jotka ovat todella vastuussa tästä taloudellisesta tilanteesta.

Hallituksen keskeisiä esiintuomia asioita on se, että julkinen hallinto ei saa enää paisua. Sinänsä varmaan hallitus on siinä suhteessa monessakin kohtaa oikeassa, mutta siinä, että asiaa hoidetaan pakkolomilla ja palkanalennuksilla, hallitus ei ole oikeassa.

Samanaikaisesti hallitus on tyystin unohtanut sen, että julkisen hallinnon menoihin meillä jatkuvasti uitetaan sisään merkittäviä taloudellisia summia, jotka koituvat yksinomaan yksityisen yritystoiminnan hyväksi. Sellainen on esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon kautta maksettava mahtava apteekkilaitos. Siihen meillä ei esitä minkäänlaista puuttumista tai kajoamista.

Julkisen hallinnon puolelta meiltä löytyvät tietysti maa- ja metsätalouden organisaatiot, joiden olen jotenkin ymmärtänyt kehottelevan väkeä lakkoon, puunmyyntilakkoon. Sitäkin toimintaa meillä pidetään yllä valtion varoin.

Jatkuvasti meillä vilahtelee sana devalvaatio, joka tarkoittaa sitä, että valuuttalainoihin erehtyneet pienet ja keskisuuret yritykset sen jälkeen taas kerran kaatuisivat joukoin.

Jostain syystä hallitus unohtaa täydellisesti maatalouden. Ymmärtääkseni tämän vuoden lisäbudjetissakin sinne hukkuu muutamia satoja miljoonia markkoja ylituotantoon. Sosialidemokraatit eivät ole milloinkaan olleet kaatamassa

tämän maan maataloutta, mutta ylituotantomaksuja todella kauhistelemme tilanteessa, jossa samanaikaisesti työttömien toimeentuloturvaa halutaan leikata, sairaiden ihmisten mahdollisuuksia saada korvauksia kaventaa.

Keskustapuolueelta puuttuu aikamoisesti myös johdonmukaisuus tässä tilanteessa. Samanaikaisesti kun vaaditaan maksumiehiä ja kaikkia kuriin, ymmärtääkseni raha-asia-aloitteitten kuningattaret löytyvät teiltä. Mikä johdonmukaisuus siinä on?

Arvoisa hallitus! Te olette epäonnistuneet surkeasti yhteiskunnan kokonaisvaltaisessa rakennustyössä. (Ed. Laaksonen: Siihen arvioon on helppo yhtyä!) Te olette onnistuneet suojelemaan huipputuloisten ihmisten verohelpotuksia ja etuuksia ja te olette onnistuneet suojelemaan maataloutta ja sitä, ettei sen tarvitse tulla vastuuseen näissä talkoissa. Kun pääministeri Aho ilmoittaa tänään ylhäisyydestään, että ei huoli sosialidemokraatteja hallitukseen, niin onko joku käynyt ovella kolkuttamassa ja huolimista kysymässä? (Ed. Laaksonen: Eikö Sorsa jotakin puhunut?) — Ei Sorsa käynyt kolkuttamassa keskustapuolueen hallitusovelle, emmekä sinne aio suin päin tullakaan. — Olemme hyvin tietoisia siitä, että suomalaisen yhteiskunnan rakennustyössä tulevaisuudessakin tarvitaan sosialidemokraatteja. Siellä tarvitaan myös asianmukaisia keskustalaisia, kokoomuslaisia, mutta ei näin ylettömän yltiöpäisiä ihmisiä, joiden ainoa tapa vaatia yhteistyötä on ylimielisyys ja toisten väheksyminen.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Savolainen epäili, että hallitukselta puuttuu kokonaan oivallus siitä, miten yhteiskuntaa hoidetaan. Oivallus tuntuu yhtä paljon puuttuvan oppositiolta, koska suurin osa puheenvuoroista, muun muassa ed. Savolaisen, on ollut puheenvuoroja, joissa ei varsinaisia vaihtoehtoja esitetä, vaan pelkästään vastustetaan työttömyyttä. Siihenhän me pystymme kaikki: vastustamaan työttömyyttä. (Ed. Laaksonen: Eikö sekin ole vaihtoehto!)

Ed. Myllerille haluan välittää kiitokset siitä, vaikkei hän ole enää salissa, että hänellä oli rakentavia ehdotuksia, ja niitä on vähän täällä muualta kuin työministerin vastauksesta tullut esiin.

Sanottiin, että väheksymme opposition välikysymystä. Me väheksyimme ainoastaan sitä houkuttelua kapinaan, jota lietsotaan nyt ammattiyhdistyskenttään. Oppositio tuntuu olevan aivan yhtä pihalla kuin ammattiyhdistysjohtajat. Työntekijät ovat mielestäni oivaltaneet jo nyt sen, missä ollaan menossa: Työpaikka on tärkeämpi kuin palkka, palkkaa tarvitaan, mutta tärkeämpi on pitää kiinni työpaikasta kuin 5 prosentin palkan osasta esimerkiksi. Mutta ammattiyhdistysjohtajat eivät sitä ole vielä mielestäni tajunneet ainakaan SAK:ssa.

Julkisen sektorin työllistävää vaikutusta kaivataan, mutta kuinka kauan julkinen sektori voi työllistää enää, koska pianhan sieltä loppuvat työtkin? Eihän keksitä enää töitä kaikille, jotka te haluatte työllistää.

Työttömyyden kierre on katkaistava, mutta sitä ei katkaista tällaisella keskustelulla. Meidän vaikutusmahdollisuutemme työllistämiseen ovat tällä hetkellä häviävän pienet. Suurin vaikutus on tulopoliittisella kentällä, ja sen, mitä mekin voimme vaikuttaa, emme vaikuta ainakaan tällä kissanhännänvedolla vaan todellakin rakentavilla ehdotuksilla, joita edelleen kaipaan.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Karhusen puheenvuoroa salin ulkopuolella, mutta kuuntelin kuitenkin ja ihmettelen syvästi sitä, että hänellä on näin kapea näkemys siitä, mihin työntekijät ovat valmiita. Ihmettelen, mihin hän perustaa tietonsa työntekijöiden valmiudesta säästää palkkatasostaan. Työntekijät joutuvat nollalinjalla joka tapauksessa säästämään elintasostaan. Kun ed. Karhunen viittaa siihen, että ainakaan SAK:ssa ei ole ymmärrystä, niin hänen olisi hyvä ottaa selville, että palkansaajarintama esiintyy varsin yksimielisesti ja yksituumaisesti elikkä ei ole kysymys vain yhdestä keskusjärjestöstä. Pitäisi pikkaisen miettiä, mitä salissa sanoo!

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhusen puheenvuorosta tuli hyvin selkeästi esiin ymmärtämättömyys työmarkkinaratkaisuja ja työmarkkinajärjestöissä asiain käsittelyä kohtaan. Ensinnäkin hän sanoi, että yllytetään ammattiyhdistysliikettä opposition toimesta kapinaan. Jos joku on yllyttänyt johonkin kapinaan, niin hallitus on yllyttänyt ammattiyhdistysliikettä puolustamaan etujaan äärettömän voimakkaasti. Jos sitä halutaan nimittää kapinaksi, niin nimitettäköön. (Ed. Laaksonen: Sen tekee hallitus!) — Sen on nimenomaan hallitus tehnyt omilla esityksillään ja hyökkäyksillään ammattiyhdistysliikettä ja työntekijäjärjestöjä sekä työntekijöitä kohtaan.

Hän sanoi vielä, että ammattiyhdistysjohtajat erikoisesti SAK:ssa eivät ole ymmärtäneet. Haluan kertoa ed. Karhuselle, että ylintä päätösvaltaa edustajakokousten välillä käyttävä SAK:n valtuusto on kokoontunut juuri viime viikonloppuna ja antanut asioista omat päätöksensä. SAK:n järjestönä on kunnioittava näitä päätöksiä.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Karhunen ei ilmeisesti ole tosiaan kuunnellut keskustelua. Ei häntä salissa ainakaan ole näkynyt, eikä ilmeisesti ole kovääninenkään ollut päällä. Melkein kaksi vuorokautta on esitetty valikoivan elvytyksen keinoja: mitä ne ovat, miten niihin pystytään pääsemään, mitä kautta ne pystytään toteuttamaan, jopa esitetty säästövaihtoehdot, millä ne rahoitetaan asuntotuotantorahoituksen osalta esimerkiksi.

Kuten ed. Rimmi edellä totesi, ei —5 prosenttia ole ihan yksioikoinen asia. Nollaratkaisukin on jo miinusmerkkinen. Ei niitä voi tarkastella aivan noin yksioikoisesti, kun puhutaan esityksestä, minkä budjetti pitää sisällään: oikeudenmukaisuuden perusteitakaan ei ole sieltä löydettävissä, ei minkään näköisiä oikeudenmukaisuuksia löydy työttömyyskorvauksiin, kansaneläkemaksuun, eläkeiän nostoon, terveyskeskusmaksuihin ja opintotukiuudistuksiin. Hyvin yksioikoinen näkökulma on tuo mutta edustaa hyvin porvarihallituksen toimenpiteitä, joten toivotaan, että ne saadaan jollakin lailla kääntymään vielä tämän keskustelun aikana.

Ed. Savolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näiden muutaman kuukauden aikana olen toki oivaltanut sen, että edustaja Karhunen hallitsee kaikista asioista kaikki asiat. Mutta tämmöisenä vanhana kansanedustajana minä halusin tuoda esiin hallitukselle sen alueen, mihin itse olen tässä asiassa törmännyt, ja paheksua sen välinpitämättömyyttä, sen ylimielisyyttä toista osapuolta kohtaan, jonka kanssa pitäisi saada aikaan sopimuksia.

Jos ed. Karhunen olisi vaivautunut istumaan täällä salissa edes joskus, hän olisi kuullut, kuinka paljon sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton taholta on esitetty mietittyjä vastuullisia vaihtoehtoja. Niitä on todella esitetty täällä. Ei ollut tarkoituskaan kerrata niitä, ed. Karhunen, juuri siitä ilosta, että satuitte istumaan salissa, vaan tarkoitus oli puuttua siihen yhteistyökykyyn, jota hallituksella on rakentaa kokonaisvaltaisesti tätä yhteiskuntaa. Sitä yhteistyökykyä hallituksella nyt ei ole.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuntui uskomattomalta ed. Karhusen väittämä, että täällä ei ole opposition taholta esitetty vaihtoehtoja, miten työllisyyttä hoidettaisiin meidän maassamme ja työttömyyden kasvu katkaistaisiin, jopa työttömyyttä vähennettäisiin. Toisaalta ihmetyttää myös väittämä, että ay-kenttä olisi ryhtynyt noin vain kapinoimaan. Kyllähän kokoomuksen puolelta tätä, voiko sanoa, yllytettiin ja ennen kaikkea Iiro Viinasen puheet aiheuttivat sen, että ammattiyhdistysliikkeen ja hallituksen välille tuli ristiriitaa.

Toisaalta minua myös hieman pelottaa ed. Karhusen linja, että hän esittää täällä salissa uhkailuja, että elleivät työntekijät suostu 5 prosentin palkanalennuksiin, niin kohta ei ole palkkaa ollenkaan. Minusta olisi ollut hyvä, että ed. Karhuselta olisi löytynyt edes yksi vaihtoehto, miten työttömyyden kasvu katkaistaisiin.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhuselle on selkeästi todettava, että työministeriön työttömyyden poistamisen keinovalikoimalla työttömyys ei poistu, päinvastoin. Kun meillä on tällä hetkellä 250 000 työtöntä, ensi keväänä työministerin arvion mukaan meillä on 300 000 työtöntä. Kun meillä tänä päivänä on jo yli 50 000 alle 25-vuotiasta työtöntä, kuinka paljon niitäkään mahtaa olla ensi keväänä? Siis joko toimenpiteet ovat riittämättömiä tai vääriä. Pääministeri Aho onkin todennut, että mikäli työehtosopimus saadaan mieleiseksi, mikäli säästöt saadaan sellaisiksi kuin on budjetissa esitetty, niin työttömyys vähenee ensi vuonna vain 1—2 prosenttiyksikköä. Teidän keinonne eivät riitä edes suurtyöttömyyden poistamiseen, eivät edes suuren nuorisotyöttömyyden poistamiseen.

Yhdyn niihin, jotka ovat täällä todenneet, että ed. Karhusta ei ole kovin paljon näkynyt täällä keskustelun aikana. Sen tähden on hieman kohtuutonta todeta, että oppositio ei olisi esittänyt vaihtoehtoja ja esityksiä. Niitä on esitetty tässä pitkin päivää. Minäkin aloitin vaihtoehtojen esittämisen jo kello 14, ja siitä eteenpäin niitä on esitetty. Perjantaina

aloitettiin jo kello 12. Ed. Karhunen ei ole osallistunut paljon keskusteluun, joten hänen kannattaisi hieman tarkentaa täällä käyttämäänsä sanastoa.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En mielelläni haluaisi provosoitua vastaamaan, mutta sen verran voin sanoa, että SAK:n nimi tuli puheeseen ainoastaan siitä tiedosta, mikä minulla on, että muita palkansaajajärjestöjä kuten TVK:ta ja Akavaa on saanut jopa houkutella mukaan tähän lokakuun vallankumoukseen Senaatintorille.

Sanoin, että on parempi ehkä miettiä jopa reaaliansioiden laskemista kuin saada aikaan tilanne, että ei ole kohta enää työpaikkoja. Tämä johtuu ainoastaan siitä, että mitä useampi päivä vielä tuloneuvotteluissa kuluu ilman selkeitä ratkaisuja, sitä enemmän ehtii yrityksiä kaatua, koska yritykset eivät uskalla investoida eivätkä tehdä suunnitelmia vastaisuuden varalle.

Myös kerron sen, että ryhmäpuheenvuoroja ja muita puheenvuoroja voi kuunnella huoneessakin.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi olla puuttumatta ed. Karhusen puheenvuoroon uudelleen. Hän oli tietävinään, että lokakuussa on jokin vallankumous, se on hauska kuulla. Minä en ole sitä kuullut. Tiedän kyllä, että kaikki neljä palkansaajakeskusjärjestöä suunnittelevat yhteistä mielenilmaisua, jossa halutaan protestoida työnantajien kovia toimenpiteitä ja myös viestittää hallitukselle, että palkansaajakeskusjärjestöt, kaikki nämä neljä, eivät ole tyytyväisiä hallituksen budjettiesitykseen. Kai tässä maassa vielä on mielipiteen ilmaisuoikeus? Kai, ed. Karhunen, myös kokoomuslaiset ay-ihmiset voivat olla tyytymättömiä hallituksen linjaan. Ed. Karhunen ei tunnu tietävän ammattiyhdistysliikkeen toiminnan lähtökohtia. Siellä reagoidaan asioihin eikä siihen, kuka ne esittää. Valitettavasti, ed. Karhunen, kokoomuksen edustajatkin joutuvat tämän nyt toteamaan.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ihan mielenkiintoista kuulla, että Suomessa yrityksiä menee kumoon useita satoja sen takia, että tulopoliittista ratkaisua ei saada pikaisesti aikaiseksi ja 5 prosentin palkanalennus olisi se keino, jolla yritykset pidettäisiin pystyssä.

Toisaalta jos ed. Karhunen väittää, että hän on huoneessaan kuunnellut näitä puheita, hän ei ole ymmärtänyt, mitä oppositio on tarkoittanut.

Ed. T. Roos: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karhunen saikin jo ansaitsemaansa kyytiä siitä, että kaipasi oppositiolta vaihtoehtoja. Puhujan passaisi kansliasta hakea opposition edustajien puheenvuoroja, sieltä niitä löytyisi. On vain niin, että viime maaliskuun vaalien jälkeen ainakin sosialidemokraatit ovat kaihtaneet vaihtoehto-sanaa, käyttäneet sitä niukanlaisesti. Mutta uusia, rakentavia esityksiä sieltä kyllä löytyy, ja niin kuin sanassakin sanotaan, totean myös ed. Karhuselle, että etsivä löytää.

Rouva puhemies! Täällä on jo moneen kertaan todettu, että hallituksen meille kerrotuista aikomuksista ei kerta kaikkiaan löydy sitä vaihtoehtoa, käytän nyt sitä sanaa, jolla työttömyyden kaula katkaistaisiin. Se hallituksen esittämillä vähäisillä toimilla polkee paikallaan, mikä sekin vielä on melko kohtelias arvio, tai sitten vain pahenee.

Eduskuntaryhmämme ryhmäpuheenvuorossa työasiainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Lindroos muistutti tuestamme hallituksen taannoiselle ecupäätökselle. Edellytimme silloin hallitukselta lukuisia talouspoliittisia toimia, joilla olisi estetty työttömyyden kasvu eurotasolle. Eipä niitä toimia ole kuulunut, tai jos onkin, niiden vaikutus on ollut täsmälleen päinvastainen.

Otan esimerkiksi vain yhden hallituksen aikomuksen. Hallitus pyrkii nyt nostamaan yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa viidellä vuodella. Se katsoo, että uusi järjestelmä on kasvanut liian suosituksi ja siitä pitää siis nopeasti päästä eroon. Miten se sopii työttömyyden vähentämispyrkimyksiin? Kovin huonosti tai ei ollenkaan. Ikärajan nosto on vakavassa ristiriidassa eläkeuudistuksen perusajatuksen kanssa. Eikä se myöskään hiukkaakaan vähennä ihmisen halua jäädä eläkkeelle 55—59-vuotiaana. Eikä tässä kysymys ole vain ja ainoastaan halusta. Ei kai varhaiseläkejärjestelmää olisi muutama vuosi sitten perustettu, jos ei olisi katsottu sellaista tarvittavan. Nyt pakotetaan fyysisesti ja usein psyykkisestikin heikentyneet jatkamaan työtään. No, työnantajan kannalta se asia ei tietysti niin paha ole, löytyyhän nyt tukku lisää syitä lomauttamiseen ja irtisanomiseen, ja työttömyys vain pahenee sitäkin kautta.

Tai ehkäpä hallituksenkin piirissä on luettu työkoulutusta koskevia tutkimuksia. Niiden mukaanhan esimerkiksi palkansaajien keskuu-

dessa työvoimassa pysyvyyteen näyttää huomattavasti vaikuttavan se, onko henkilö osallistunut työkoulutukseen vai ei. Eräskin tutkimus kertoo, että 54-vuotiaina työvoimassa olleista palkansaajista, jotka ovat saaneet jatkuvaa työkoulutusta, lähes 62 prosenttia on työvoimassa vielä 64-vuotiaina. Vastaava prosenttiosuus on vajaa 37 niiden palkansaajien keskuudessa, jotka eivät ole lainkaan saaneet työkoulutusta.

Budjettiesityksessä hankaloitetaan aikuisopiskelua. Edellä mainitun tutkimukseen valossa näyttää aikomuksesta eräänä lopputuloksena olevan siis se, että mahdollisuus säilyttää työkyky pidempään vähenee. Varhaiseläkeiän nostolle ei siis tätäkään kautta löydy työllisyyspoliittista perustetta, ei koskaan, mutta ei erityisesti tällaisena aikana. Asia ministeriä vain naurattaa. (Min. Kanerva: Anteeksi, en nauranut puhujalle!) — Kiitos.

Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä saadut kokemukset viittaavat myös siihen, kuinka tärkeää on riittävän ajoissa kiinnittää huomiota kuntoutukseen, koulutukseen ja työtehtävien sopivuuteen. Siinä vaiheessa, kun työkyky on jo oleellisesti päässyt heikkenemään, ei eläkkeelle hakeutumista enää voi estää. Tässäkin tilanteessa hallituksenkin pitäisi ajatella ja laittaa muutkin ajattelemaan asioita muutama vuosi eteenpäin. Jos hallitus näin tekisi, se kaikin voimin tästä työttömyystilanteesta selviämiseen tähtäävien toimenpiteiden ohella pitäisi yllä myös toimintaa, jota tulevat nousun ja työvoiman kysynnän vuodet edellyttäisivät. Niin tämä hallitus ei kuitenkaan näytä tekevän. Voiko parempaa todistusta enää omien keinojen riittämättömyyden osoittamiseksi olla? Hallituksen puolesta vastaan tähän ja välikysymykseen, että ei voi.

Arvoisa puhemies! Maan talouden kohentamiseksi hallituksen keinovalikoiman kapeudesta ja kopeudestakin hyvän, mutta huonon, kuvan antaa se, että maata jaloilleen nostamaan on kutsuttu eläkeläiset. Hehän työikäisinä ollessaan tämän maan sotien jälkeen nostivat taas jaloilleen. Eläkeläiset tuskin tällaista nostalgiaa ymmärtävät eli nostalgiaa, joka käy juuri heidän kukkarollaan. Sitä ei kenenkään tarvitse ymmärtää eikä hyväksyä. Samoihin vaihtoehtotalkoisiin ovat hallitukselta kutsun saaneet myös, kuten täällä on jo moneen kertaan todettu, pienituloiset ja sairaat. Uskomatonta sekin, mutta totta tänä päivänä.

Arvoisa puhemies! Kun tänne tulee, ihan oikein, uusia lakiesityksiä, on niissä, jos aihetta on, maininta lakiesityksen kustannusvaikutuksista. Olen joskus esittänyt tältä paikalta, että esityksissä pitäisi olla myös maininta lain ympäristövaikutuksista ja lain koulutuspoliittisista vaikutuksista, seuraamuksistakin, voisi sanoa.

Täällä käyty keskustelu saa minut esittämään lisää samalla linjalla. Uudessa lakiesityksessä mielestäni tulisi siis olla maininta lain työllisyysvaikutuksista. Jos laki selvästi näyttää lisäävän työttömyyttä, tulee sen käsittelyä täällä jatkaa niin pitkään, että siitä nuo huonot ominaisuudet saadaan karsittua. Ehdotus ei liene mahdoton toteuttaa, joten odotan sitä.

Eräs hyvin vaikuttava tapa lisätä ja perustaa työpaikkoja on myös panostaa yritysneuvontaan. Merkkejä tällaisesta ajatuksesta on vaikea löytää hallituksen toimista. Otanpa esimerkin mielestäni melkoisesta epäsuhdasta, sillä neuvontaa meillä kyllä annetaan, mutta voimallisimmin sinne, missä jo muutenkin asia näkyy osattavan. Meillä nimittäin maatalousneuvonnan piirissä on noin 5 000 ihmistä. Minkä verran meillä on elinkeinoasiamiehiä? Noin 400. Olisikohan tässä jonkinlainen epäkohta, epäsuhta? Mielestäni on, ja sen korjaamiseen sivistyneellä tavalla on mahdollisuus, ei niin, että maataloudelle tehtäisiin jonkinmoista kiusaa, sitä ei pidä harjoittaa, vaan siten, että yritystoimintaan siirretään voimavaroja sieltä, missä niitä ilmeisesti käytetään jo pelkän byrokratian pyörittämiseen. Tätäkin odotan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kerran minäkin saan sanoa viimeisen sanan, (Ed. Kekkonen: Älkää olko varma!) — ellei sitten joku ed. Kekkonen ärry vastauspuheenvuoroihin.

Mutta käytän tämän puheenvuoron oikeastaan siitä syystä, että viime sunnuntain seudussa — ja tämä ei ole mitään keksittyä — jouduin tekemisiin kahden eri tilanteen kanssa. Olin yhteyksissä kansalaisiin, jotka ovat masentuneita siitä, mitä nyt on tapahtunut ja mitä on tapahtumassa.

Kävin Tampereella Autokulma Oy:n korjaamolla, yhtiön, joka on tehnyt konkurssin, ja siellä oli eilen viimeinen työpäivä. Minun autoni oli viimeinen korjattava, ja siinä myös keskusteltiin työntekijöiden kanssa, joista useat olivat olleet yli 20 vuotta saman yhtiön palveluksessa, pitivät työpaikastaan, olivat uurastaneet työpaikan hyväksi. Nyt sitten eräänä päivänä huomasivat, että oli kysymyksessä viimeinen työpäivä ja viimeinen auto, jonka korjaus maksoi 20 markkaa. (Ed. Kekkonen: Riip-

puu, kenen auto on!) Oliko siinä korruptiota, en tiedä, mutta joka tapauksessa päätös työuralle tuossa yhtiössä. He olivat autonasentajia, joista moni kertoi ongelmistaan, satojentuhansien markkojen asuntolainat, vaimo opiskeli tai oli myös työtön, lapset koulussa jne. Tulevaisuus varsin synkkä ainakin sillä hetkellä, ja tunnelma oli käsin kosketeltavissa. Se oli hyvin masentunut. Siinä eivät vitsit auttaneet, ne olivat vähissä, ei olisi auttanut edes huuliharpun soitto.

Toinen tilaisuus oli sunnuntaina Tampereella eräässä kerhohuoneistossa, jossa oli eläkeläisiä. Eräs eläkeläinen — rouva puhemies, tämä ei ole varsinaisesti työttömyyttä, mutta kuitenkin taloudesta — esitteli vahakantista vihkoaan, johon oli laskenut kuukausittain, mitä hänen toimeentulonsa maksaa suhteessa siihen runsaan 2 000 markan eläkkeeseen, jota hän valtiolta nosti. Siinä ero, saldo, oli 10 markkaa suuntaan tai toiseen, ja lista ostoksista ei osoittanut millään tavalla kovin korkeaa elintasoa. Se kuvasti erinomaisen suurta puutetta. Näin aloin ymmärtää sen, että kun kansaneläkeläisten etuuksiin puututaan hallituksen esittämällä tavalla, sitä ei voi hyväksyä. Ne lait on kaadettava.

Mutta, rouva puhemies, tämä välikysymyskeskustelu on selvää jatkoa budjettikeskustelulle. Samoista asioista on puhuttu voimatta niitä millään tavalla erottaa toisistaan, ja se johtuu siitä, että kun on kysymys työttömyydestä, kysymys on silloin myös talouden ongelmista. Vain Suomen taloutta kohentamalla tullaan pääsemään työttömyyden varjosta. Työttömyyttä ehkä jonkin verran vähentää se, jos meillä rakennetaan asuntoja enemmän kuin ennen, tehdään teitä, korjataan rautateitä, mutta se on vain tilapäinen ratkaisu. Pidemmän päälle tulee ratkaisun löytyä talouden perusremontista.

Kuten jo budjettipuheenvuorossani aikanaan totesin, hallitus on kyllä lähtenyt sillä tavalla oikeista linjauksista, että pyrkii Suomen talouden kuntoonsaattamisessa puuttumaan kustannustekijöihin, jotka ovat Suomessa, siis tuotantokustannukset, liian korkeat. Ongelma vain hallituksen onnistumisen esteenä ja tätä kautta surullisen työllisyystilanteen parantamisessa on se, että ne ratkaisut, joita hallitus esittää, ovat ihmismielen vastaisia.

Eräs rintamamies kertoi hyvän näkemyksen siitä, mistä Suomessa tällä hetkellä on kysymys. Se oli aika hyvä. Hän kertoi, että Kannaksen suurtaisteluissa hyökkäysvaiheen aikana porilaiset etenivät niin voimakkaasti, että joutuivat toisista edelle 1—2,5 kilometriä, toisin sanoen rintamalinjat joutuivat epäjärjestykseen. Noilla rintamalinjoilla johto loppujen lopuksi lähti siitä, että rintamalinjat pitää oikaista ja saada joukot taas järjestykseen. Se merkitsi sitä, että porilaisten oli palattava parisen kilometriä taaksepäin siitä, mihin he olivat edistyneet. Tämä oli porilaisille erittäin vaikea asia, kun he joutuivat luopumaan jo saavutetusta edusta ja palaamaan toisten linjoille. Yhtä vaikeata varmasti on Suomessa palkkojen alentamisen suhteen luopua jo saavutetusta edusta ja saada uudelleen joukkoja järjestykseen, Suomen talouselämän rivien järjestämiseen sillä tavalla kuin hallitus haluaa. (Ed. Kekkosen välihuuto.) — Uskon jo, että ed. Kekkonen tulee varmasti ja toivon mukaan vastaamaan.

Kysymys on siis siitä, että se, mitä hallitus esittää ja mihin työmarkkinajärjestöjen puolella työnantaja pyrkii, on ihmismielen vastainen, se rivien ja rintaman oikaiseminen. Sen vuoksi esitystä on mahdoton toteuttaa sillä tavalla kuin vaaditaan ja sitä kautta saattaa suomalaista talouselämää kuntoon.

Hallitus aikanaan luopui devalvaatiosta, joka olisi ollut kaiken talouskehityksen virittävä toimenpide. Usko talouselämään olisi tänä päivänä olemassa, investoinnit alkaneet, työllistäminen alkanut ja työvoiman tarpeessa olisi ollut positiivinen kehitys. Mutta kun sitä Suomen Pankin eräiden pankinjohtajien ja tiettyjen poliittisten piirien näkemysten mukaan ei voitu tehdä, kokematon hallitus meni vipuun ja jätti sen tekemättä.

Mutta katsotaan tämänhetkistä tilannetta Suomessa, voidaanko päästä yhteiskuntasopimukseen, jonka kautta tuotantokustannukset alenevat, vienti alkaa vetää jne. Ei tilanne ole kuitenkaan niin surullinen kuin voitaisiin kuvitella.

Maatalous on tietyllä tavalla oman osansa tehnyt ensi vuoden budjettiesityksestä katsoen. Ei toisin voida väittää. Vaikka rakenteelliset ongelmat säilyvät, se on tulevien vuosien asia.

Metsänomistajien keskuudessa markkinamekanismi tekee omaa työtään. Puun hinta tulee laskemaan noin 15 prosenttia vuoden 1991 tasosta ja kaupat ovat useilla alueilla merkittävästi käynnistyneet. Toisin sanoen markkinamekanismi toimii tällä alueella. Uskon, että tämä asia tulee hoidettua, sanoo MTK mitä tahansa. Mutta ei yksinomaan riitä, että metsän ja puun hinta laskee, tarvitaan jotakin muuta.

Mutta jos työmarkkinajärjestöt pääsevät nollaratkaisuun, jos devalvoidaan 5 prosentilla Suomen markka vielä tänäkin päivänä — sitä ei pitäisi uskaltaa sanoa, tämä on vain tällaisen yksinkertaisen kansanmiehen jos — jos lomarahasta halutaan luopua yhdeltä vuodelta, sen jälkeen voitaisiin palauttaa lomaraha esimerkiksi 1993—94 portaittain tilanteen muuttuessa, silloin ollaan jo siinä tilanteessa kaikilla kehityksen lohkoilla, joita olen maininnut, että tästä ongelmallisesta tilanteesta päästään. Meidän on pakko päästä joko kompromissin kautta tai yksipuolisesti.

Tilanne on tällä hetkellä, kun olen eräiden hallitusherrojen kanssa keskustellut, sen tyyppinen, että me olemme Niagaran putouksen reunalla. Ja sieltä kun aletaan pudota, sitä eivät pysäytä yhteiskuntasopimukset eivätkä devalvaatiot, vaan silloin mennään pohjan kautta. Kun luontainen markkinakehitys tekee omaa työtään, niin kuin äsken mainitsin, kun devalvoidaan maltillisesti vieläkin, vaikka se on hallitukselle häpeällistä, kun työmarkkinajärjestöt pääsevät tiettyyn nollaratkaisuun, työttömyys saattaa lähteä alenemaan. Tuskin se lähtee alenemaan, kyllä se vielä varmasti nousee, mutta sen nousu hidastuu ja ensi kevään — kesän aikana se saattaa kääntyä laskuun. Jos ratkaisuja ei saada, meillä on hyvin huonot ajat edessä.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi mm. että maatalous on oman osuutensa tehnyt. Sopii kysyä, minkä verran siellä on työttömyyttä tullut. Minkä verran lähiviikkoina annettavassa lisäbudjetissa on maatalouden osuus? Se tulee olemaan varsin lähellä miljardia. Jos siis maatalous on tehnyt oman osuutensa, niin palkansaajat ovat kyllä tehneet kahteen kertaan oman osuutensa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle ensiksi: Jos väärässä paikassa käyttää vääriä rinnastuksia, saattaa käydä aika ohkoosesti. Tuo kannattaisi ed. Aittoniemenkin elämänohjeena pitää mielessään.

Olen paljon miettinyt, kun sanotaan, että devalvaatiosta puhuminen jatkuvasti on kansantaloudelle haitallista, koska se antaa sellaisia signaaleja, jotka ovat tavallaan haitallisia. Mutta olen viime viikon ja tämän alkuviikon kuunneltuani ed. Aittoniemen porukan ulvahduksia tullut siihen tulokseen, että on ehkä ollut ihan hyvä, että te höpötätte koko ajan devalvaatiosta, se menee nyt jo kokonaan höpinän tiliin. Silloin sillä ei ole minkäänlaista signaalimerkitystä. Se nonsaleeraa itsensä kokonaan pois eli tekee merkityksettömästi sen sanoman, mitä te välitätte ympärillenne. Ja silloin sillä voi olla jopa positiivinen merkitys, että eräs osa poliittista kenttää pelaa tavallaan itsensä ulos keskustelusta. Se ehkä ei tässä tilanteessa ole niin kovin huono ratkaisu. Muuten olen sitä mieltä, että se, minkä sanoitte puun hinnasta ja markkinamekanismista, ilmeisesti sattuu aivan kohdalleen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä olen kuullut eräiden vihreiden edustajien taholta pahempia ulvahduksia kuin meidän suunnasta, koska me olemme hyvinkin monotonisia äänenkäytöltämme.

Mitä tulee rinnastuksiin, en niihin ota myöskään vihreältä eduskuntaryhmältä minkäänlaisia ohjeita. Minä vastaan omista rinnastuksistani itse.

Mutta siihen, mitä ed. T. Roos mainitsi, totean, että maatalous tämän tuloratkaisuesityksen yhteydessä menettää aika paljon. Minä sanon, että sen rakenteet jäävät vääriksi ja niihin täytyy puuttua. Mutta jos metsätalous, joka kiinteästi liittyy maatalouden tulorakenteeseen, laskee hintoja 15 prosenttia, niin kuin tulee aivan selvästi tapahtumaan, minä tiedän sen käytännöstä, niin silloin maatalous ja metsätalous on joka tapauksessa merkittävästi vaikkakin pakon edessä tuonut positiivisesti omaa osuuttaan.

Mitä tulee devalvaatioon, on ihmeellistä, että Suomessa mennään samaan aikaan kuin Neuvostoliiton suhteissa ennen: Ei uskalleta enää puhua devalvaatiosta, vaan puhe tulee lailla ilmeisesti kiellettäväksi. Se on uskomatonta. Jos siitä puhuu näin typerä ja saamaton ryhmä kuin SMP, niin mitäs vaaraa siinä on? Sehän lasketaan hullujen tiliin, ed. Pulliainen. Ei siitä kannata niin suurta murhetta kantaa, kunhan viisaammat ja professorit pitävät vain sen huolen, että he eivät siitä puhu mitään.

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puhui maataloudesta ja siitä, että se on oman osansa tehnyt. Kyllä kai nyt, kun näin suurin kirjaimin maataloudesta puhutaan myös ed. Aittoniemen suulla, olisi juuri ollut se oikea hetki puuttua rakenteisiin. Taakka jää yhä edelleen, aina uudelleen, yhä uusien ja uusien budjettien kannettaviksi ihan sen takia, että maatalouden rakenteeseen ei tällä kertaa puututtu.

Mitä tulee puun hinnan 15 prosentin alentumiseen, niin en oikein ymmärrä, mistä markkinamekanismiin luottaminen juuri puun hinnan osalta on peräisin. Me tiedämme erittäin hyvin, että juuri tällä hetkellä Suomessa on puunmyyntilakko, joka todennäköisesti johtaa siihen, että puuhuollostamme entistä suurempi osa ajautuu tuontipuun varaan ja meidän puumarkkinamme tulevat olemaan jossain meidän maamme rajojemme ulkopuolelle. Sen jälkeen syntyy erittäin suuri kansantaloudellinen ongelma: Metsissä puu mätänee paikalleen. Siitä seuraa, että järjestelmä, jolla tähän mennessä suomalainen puunjalostusteollisuus on puunsa hankkinut, myös lahoaa, ja seuraukset saattavat olla todella katastrofaalisia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Välikysymyskeskustelu, riippumatta ajankohdasta sen ensimmäisessä vaiheessa, on kuitenkin ollut sisällöltään varsin ansiokas. Näin muodoin on aihetta kiittää hallituksen puolesta keskustelun panostuksesta, jota työttömyyden merkeissä eduskunnan voimin on käyty.

Tämä keskustelu on käyty olosuhteissa, joissa maamme on kukaties erään kaikkein häpeällisimmän yhteiskunnallisen ilmiön kanssa silmäkkäin, yhteiskuntaa voimakkaasti eriarvoistavan työttömyyden ollessa historiamme suurin. Tässä tilanteessa poliittinen tahto ei yksin saa sellaista materiaalista muotoa, joka mahdollistaisi tässä asiassa eduskunnassa voimakkaasti elävän pyrkimyksen työttömyyden nopeaksi vähentämiseksi tulemisen todeksi.

Mutta eduskunta, riippumatta poliittisista painotuksistamme, on halunnut antaa hyvät evästykset siihen, millä tavoin kysymystä pitää yhteiskunnassamme lähestyä. Keskustelu on osaltaan tietysti kertonut siitä, mitä tämä ilmiö on kansantalouden lukuina tai yksilön tasolla. Välähdyksenomaisesti se on myös antanut viitteitä siitä, millä tavoin nuorenkin ihmisen toiveet särkyvät, millä tavoin unelmat romahtavat ja ajaudutaan epäsosiaalisuuden pirulliseen kierteeseen, miten ihmistä tänä päivänä nöyryytetään tämän ilmiön kautta tavalla, joka on erittäin ongelmallinen yhteiskunnalle.

Ymmärrän niin, että eduskunta on ehdottoman yksimielinen siitä, että tämä kysymys, työttömyyden poistaminen, on yhteiskunnallisista ongelmistamme asetettava keskeisimpään asemaan, tärkeimpien kysymysten sarjaan, raskaansarjan kysymykseksi. Koko yhteiskuntamme täytyy sitoutua tämän ongelman ratkaisemiseen.

Työministeriön pyrkimys on kaikella sillä asiantuntemuksella, mikä meidän organisaatiostamme löytyy — kuitenkin oma rajallisuutensa tiedostaen — pitää tämä kysymys niin vahvasti esityslistoilla, että asiassa päästään rajallisuutemmekin tiedostaen kuitenkin vahvasti eteenpäin. Tässä mielessä työministeriö osaltaan on tekemässä jatkuvasti vakavia yrityksiä paitsi työttömän ihmisen henkilökohtaisen aseman ymmärtämiseksi ja sen lieventämiseksi tietysti myös koko työttömyyden vähentämiseksi yhteiskunnassa.

On selvää, että tekevälle sattuu ja työministeriötä voidaan arvostella. En ole sitä keskustelun aikana sinänsä pahakseni pannut, vaikka kieli on ollut joskus aika reipastakin. Se kuuluu keskustelun luonteeseen ja antaa vain siihen — miten nuoriso sanoo — potkua. Se on hyvän ja eteenpäin vievän kehityksen ja keskustelun merkki.

Mutta haluan tässä yhteydessä myös julkisesti todeta sen, että niitä pyrkimyksiä, millä voidaan työttömyyden tuskaa ja angstia lieventää, koskevat neuvottelut työministeriö on omalta osaltaan aloittamassa eduskunnan kanssa. Me olemme halunneet avata keskustelun erityisesti työvoimapolitiikasta eduskuntaryhmien kanssa jo tässä vaiheessa, jotta neuvotteluillemme jää hyvää aikaa ja tilaa. Olen tätä tarkoittavat neuvottelut eduskuntaryhmittäin kutsunut koolle, ja vakaa pyrkimys on vähemmän paineikkaassa ilmakehässä kuin eduskunnan täysistuntosalissa pyrkiä etsimään sellaisia viilauksia, joilla me voisimme ryhtyä kansallisella mallilla työttömyyden mahdollisimman tehokkaaseen torjumiseen. Tässä suhteessa hyvät ajatukset ovat tarpeen ja kaikki hyvät ajatukset ovat myöskin hyväksyttäviä, tulevat ne miltä taholta salia hyvänsä. Se ei ole minkäänmoinen ongelma. Tätä tarkoittavat neuvottelut lähtevät nyt keskustelun jälkeen liikkeelle, ja minä toivon, että keskustelu sinällään kertoo eri osapuolten vilpittömästä halusta ongelman ratkaisemiseen.

Herra puhemies! Haluan hallituksen puolesta, samalla kun vielä kerran totean, että hallitukselle esitetyt ponnet keskustelun aikana ovat epäluottamuslause-ehdotuksia hallitukselle, kiit-

tää eduskuntaa erittäin vilkkaasta ja hyvästä keskustelusta. Se osoittaa, että tämä eduskunta todellakin vakavasti tiedostaa tämän ongelman ja haluaa vastuullisesti siihen yhteisiä ratkaisuja etsiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi mielenterveyslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 38
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 6, 16—19, 21, 22, 24 ja 34 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1990

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K 3)
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Sekä budjetti- että välikysymyskeskustelussa on käsitelty myös runsaasti Kansaneläkelaitosta sivuavia asioita ja juuri niitä asioita, joita sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään käsitellyt. Sen vuoksi ei ole tarvetta käyttää pitkiä puheenvuoroja.

On vain hyvin valittaen todettava se ilmapiiri, missä sosiaalivaliokunta tätä mietintöä laati. Aikaisemmin Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomusta käsiteltäessä valiokunnassa on ollut pyrkimys löytää yhteisiä kannanottoja, millä tavoin Kansaneläkelaitoksen toimintaa ja myöskin sen hoidossa olevia etuuksia tulisi kehittää. Nyt tästä ei ollut valiokunnassa merkkiäkään, vaan valiokunnan porvarienemmistö halusi äänestämällä äänestää joka kohdassa.

Me olemme jättäneet vastalauseen tähän mietintöön, ja ehdotankin, että valiokunnan mietintöön uutena 12. kappaleena hyväksyttäisiin seuraavan sisältöinen kappale: "Eduskunta pitää välttämättömänä osa-aikaeläkkeen ikärajan alentamista ikääntyvien henkilöiden työnteon jatkamismahdollisuuksien parantamiseksi, mutta ei hyväksy suunnitelmia korottaa yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa."

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt hyvää työtä perehtyessään tarkoin valtuutettujen kertomukseen vuodelta 1990. Voin sanoa tämän siksi, että mietinnössä on puututtu jopa hyvin pieniinkin seikkoihin ja lausuttu reilusti mielipiteitä siitä, miten valtuutettujen tulisi toimintaa kehittää valvoessaan eduskunnan puolesta Kansaneläkelaitoksen toimintaa.

Valtuutettujenhan kuuluu nimenomaan tarkastella Kelan toimivaa johtoa, kun tämä on toimeenpanevana elimenä. Valtuutettujen tehtävänä on valita lisäksi tilintarkastajat, tehdä tilinpäätös ja myöntää aikanaan lisätylle hallitukselle ja hallitukselle tili- ja vastuuvapaus. Valtuutettujen kertomuksessa on menty myös hyvin yksityiskohtaisiin asioihin, joista ensimmäisenä on puututtu Kansaneläkelaitoksen ohjeistoon.

Mietinnössä sanotaan: "Valiokunnan saaman tiedon mukaan Kansaneläkelaitos ohjeistaa myöntämänsä etuudet varsin tarkasti ja yksityiskohtaisesti." Edelleen: "Valiokunta pitää tärkeänä, että Kansaneläkelaitoksen ohjeita valmisteltaessa ollaan riittävästi yhteydessä eri etujär-

jestöihin, korvausten saajia edustaviin tahoihin ja muihin asiakkaiden etuuksia käsitteleviin viranomaisiin ja laitoksiin." Ja vielä: "Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että Kansaneläkelaitoksen ohjeiden tulee olla asiakkaiden käytettävissä."

Ymmärrän, että kaikki arviot sosiaali- ja terveysvaliokunta on pystynyt tekemään vain kuullessaan huolellisesti lukuisia eri asiantuntijatahoja. Mutta valtuutettujen puheenjohtajana olen ottanut selvää, minkä verran näissä on todella parantamisen varaa. Voin todeta saamani tiedon perusteella, että kyllä systeemit pääsääntöisesti toimivat.

Kansaneläkelaitos ja Kelan henkilökunta on palvelulaitos ja palveluhenkilökunta, ja epäselvissä tapauksissa ja jopa etukäteen opastaen henkilöstö kyllä näitä ohjeita antaa. Toisaalta seikka, että Kansaneläkelaitoksen sisäisten ohjeiden tulisi olla myös asiakkaiden käytettävissä, on vaikeasti toteutettavissa siksi, että ohjeiston määrä on kerta kaikkiaan niin valtava, että siitä jopa asiakkaankin on vaikea saada selvää. Sen vuoksi, niin kuin sanotaan, kysyvälle vastataan ja asiakas epäselvissä tapauksissa tulee aina saamaan vastauksen.

Mietinnössä haluaisin puuttua lisäksi toimeentuloturvaa koskevien palvelujen kokoamisseikkaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut, että sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvan perusturvan myöntämisen tulee tapahtua joustavasti ja yhdestä palvelupisteestä.

Voin vakuuttaa, että valtuutetut ovat tämän asian ympärillä askaroineet erityisen paljon ja ovat vielä kesäkokouksessaankin kiinnittäneet yhteen ajankohtaisasiaan huomiota, kun opintotuen maksatusta aikanaan tullaan pohtimaan, mistä se parhaiten ja joustavimmin järjestyisi. Nykyäänhän se tulee Opintotukikeskuksen kautta, mutta esittämämme mukaan, ja sama asia näkyy myös budjetin perusteissa, hallitus ja lähinnä sosiaali- ja terveysministeriö pohtii mm. tämän asian saamista Kelan toimintapiiriin, aivan samoin kuin lasten kotihoidon tuen ja asumistuen maksatus. Asia on jo etenemässä, mutta onhan selvää, että valiokunnan arvokkaalle mielipiteelle tulee antaa myös sille kuuluva arvo.

Kolmantena asiana kiinnitän valtuutettujen puheenjohtajana huomiota seikkaan, joka on varsin yleinen kaikissa työympäristöissä: työelämän uudistamisasiaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa valmisteltavaksi Kansaneläkelaitoksen henkilöstön osallistumista laitoksen hallituksen päätöksentekoon. Tämä noudattelee pääsääntöisesti sitä linjaa, joka suomalaisissa työyhteisöissä on käynyt yhä yleisemmäksi: Työntekijöiden edustuksen tulee näkyä myös johdossa.

Tämänhetkinen tilanne Kelassa on se, että, työntekijöillä on edustus jo lisätyssä hallituksessa. Tosin se tarkoittaa sitä, että työntekijöiden edustuksella, toimihenkilöyhdistyksen edustajalla, on kokouksissa puhe- ja läsnäolo-oikeus, mutta saamani tiedon mukaan jo tämä uudistus, jos sitä sellaiseksi voi sanoa, on toiminut hyvin ja täyttänyt paikkansa.

Nyt valiokunta ottaa kantaa hallituksen päätöksentekoon ja edellyttää sinne henkilöstön osallistumista. Haluan tässä suhteessa olla varsin ennakkoluuloton ja suhtautua lähtökohdiltaan myönteisesti tähän asiaan. Kuitenkin, jos valiokunta on tarkoittanut niin pitkälle menevää asiankulkua kuin hallituksen jäsenyyttä, se vaatii kyllä huomattavaa valmistelua, lainsäädännön uusimista jne., koska hallituksen jäsenet, kunkin kuudesta jäsenestä, nimittää tasavallan presidentti, ja tämä on näin ollen varsin korkealla tasolla tapahtuvaa päätöksentekoa.

Voinee lähteä tässä tapauksessa siitä, että selvitetään, mitkä ovat henkilöstön edustuksen mahdollisuudet hallituksessa samalla periaatteella kuin lisätyssä hallituksessa eli puhe- ja läsnäolo-oikeus. Luulen, että valtuutetut palaavat tähän asiaan ja saamme sanoisinko rakentavan pohdinnan työelämän kehittämisasiasta Kelan päätöksenteossa.

Vielä neljäntenä asiana valiokunta kiinnittää mielestäni erittäin keskeiseen asiaan huomiota, ja se on Kansaneläkelaitoksen voimavarojen riittävyys eli huoli siitä. Kansaneläkelaitoksen tulothan perustuvat työntekijöiden, yksityisten työnantajien, valtion ja kuntien maksuihin ja joihinkin muihin pieniin tulolähteisiin. Työnantajien osuus on huomattava. Tässä tilanteessa on eduskunnassa tehty tilapäisiä ratkaisuja, joissa työnantajan osuutta on pienennetty, ja tämä on tarkoittanut valtion menojen lisäystä. Tämä kehitys ei ole ollut yhden päätöksen asia, vaan ollut nähtävissä jo pitemmän aikaa.

Nyt valtion suoritukset takuusuorituksina ja maksuvalmiussuorituksina ovat kuitenkin mielestäni ja valtuutettujen mielestä nousseet huomattavan korkeiksi, ja asialle on pitemmän päälle tehtävä jotain. Kuitenkin ymmärrän tässä vakavassa taloudellisessa häiriötilanteessa ne

päätökset ja olen niiden päätösten takana, jotka eduskunnassakin on tehty, että tilapäisesti voisimme ratkaista suurempia kokonaisuuksia myös Kelan tulorahoituksen osuuteen puuttumalla. Mutta olen aivan varma, että tämä asia on pohdittava perusteellisemmin läpi niin, että rahoitus on turvaavalla ja terveellä pohjalla. Tässä suhteessa olemme valtuutettuina valiokunnan jäsenten kanssa samaa mieltä ja uskon, että asiassa aikanaan päästään eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tässä muutamia havaintoja liittyen sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön. Luulen, että jos tästä vielä jaksetaan keskustella, voimme pohtia tarkemmin joko näitä asioita, jotka mietinnössä jo näkyvät, tai niitä asioita, jotka näkyvät valtuutettujen kertomuksessa.

On rahoituksen osalta kuitenkin muistettava, että suomalainen lainsäädäntö on siinä suhteessa turvaava, että rahoitusjärjestelyt Kelan osalta ovat aina kunnossa. Lain mukaan valtion ja lähinnä eduskunnan tulee huolehtia siitä, että näillä takuusuorituksilla ja maksuvalmiussuorituksilla perusturva kulloinkin kyetään rahoittamaan. Voinemme ilolla todeta myöskin sen, että tähän mennessä Kansaneläkelaitos on voinut tämän tehdä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Huuhtanen totesi, että Kelan henkilökunta on asiantuntevaa ja palvelualtista. Näin tietysti suurimmalta osalta asia on ja heille kuuluu kiitos tästä. Mutta valitettavasti silloin, kun ihmiset ovat erittäin vaikeassa tilanteessa ja hakevat etuuksia ja heillä on huonot tiedot oikeuksistaan, on myös niitä tapauksia, joissa he eivät riittäviä tietoja ja neuvoja Kelankaan paikallistoimistosta saa.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että sisäisten ohjeiden tulisi olla myöskin asiakkaiden saatavissa. Tämä asia ei suinkaan ole niin ongelmaton kuin ed. Huuhtanen antaa ymmärtää. Hänhän totesi, että niitä on niin paljon, että on vaikea niitä pitää kaikkien nähtävillä. Mutta ongelmana nimenomaan on ollut se, että niitä on kieltäydytty antamasta. Eikä siitä ole kuin pari vuotta, kun esimerkiksi nyt äänessä oleva kansanedustaja ei saanut niitä, vaan ilmoitettiin, että niitä ei kansanedustajallekaan voi antaa. Siinä vaiheessa en ollut vielä Kelan valtuutettu.

Nyt tämä asia on korjaantunut, mutta valitettavasti kun asiakkaat pyytävät, ei ole ollenkaan itsestäänselvä, että he saisivat nämä nähdä. Sen vuoksi valiokunta on tähän asiaan kiinnittänyt huomiota. Me olemme myöskin saaneet Kelasta lausuman, jossa on todettu, että nämä ovat asiakirjoja, joihinka asiakkaalla on oikeus tutustua, koska niiden perusteella määrätään heidän oikeutensa etuuksiin. Toivottavasti tämä asia menee asiakkaiden tietoisuuteen ja he saavat nämä nähtäväkseen, koska usein on tilanteita, joissa he eivät tiedä, millä perusteella heidän hakemuksensa todella on hylätty. Sen vuoksi täytyy nähdä sekä sisäiset ohjeet että myöskin ne asiakirjat, joihin on tehty viranomaismerkinnät hylkäysperusteista.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Stenius-Kaukonen totesi, Kelan piirissä on tapahtunut kehitystä myöskin hänen omien havaintojensa mukaan. Minä en tunne tätä yksityiskohtaa, johon hän perusti puheensa erään osan. Mutta kun avoimuus yhteiskunnassa on selvästi lisääntynyt ja kun tiedän, että Kansaneläkelaitos monilta osin on hyvin edistyksellinen laitos, niin en usko, että tämä seikka, tietojen antaminen, voi olla esteenä sille palvelutoiminnalle, josta on erilaisten selvitysten mukaan Kelalla pääosin ns. puhtaat jauhot, eli kansalaisten arvostus Kelan toimintaa kohtaan on aivan tyydyttävä jos ei hyväkin.

Siinä suhteessa olen ed. Stenius-Kaukosen kanssa samaa mieltä, että valtuutetut palannevat tähän asiaan ja tarkistavat ennen kaikkea sen puolen, onko tässä semmoisia asioita, jotka ovat esimerkiksi tietosuojan piirissä ja joita ei oikeutetustikaan voida asiakkaille antaa. Tätä puolta minä en tunne suoraan.

Ed. Kuittinen: Arvoisa puhemies! Uutena sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä haluan perusteellisemmin käsitellä valtuutettujen kertomusta ja myöskin valiokunnan mietintöä ja siksi pyysin puheenvuoron. Koska kuitenkin ed. Huuhtanen kävi hyvin tarkkaan sitä läpi, lyhennän omaa puheenvuoroani hyvin paljon ja yhdyn niihin asioihin, mitä hän toi edellisessä puheenvuorossaan esille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuultiin hyvin paljon eri asiantuntijoita ja saatiin syvällistä tietoa siitä, miten Kansaneläkelaitoksen toimintaa on kehitetty ja mitä asioita heidän näkemyksensä mukaan siellä on edelleen kehitettävä. Suurimpana nousi sisällöllisesti

esille ohjeiston päällekkäisyys ja monimutkaisuus, samoin lomakkeiden ja todistusten. Näihin valiokunta kiinnitti myös lausunnossaan huomion.

Myös monia muita palvelujen rationalisointiehdotuksia on varmasti hyvä toteuttaa ja varsinkin yhden palvelupisteen periaate. Sitä monet odottavat. He odottavat kokeiluilta tuloksia. Tämä varmasti on myös tapa, jolla kansalaiset voivat nykyistä helpommin saada palveluja.

Ed. Stenius-Kaukonen viittasi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa mietinnön käsittelytapaan. Itse uutena sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä koin tilanteen siten, että kun valiokunta valmisteli ensimmäistä lausuntoaan, valiokunta oli hyvin monella tavalla asiantunteva Kelan toimintaa arvioidessaan. Hyvin monella oli tuoreita näkemyksiä siitä, mitä Kelan toiminta on asiakkaan näkökulmasta, ja hyvin monella valiokunnan jäsenellä oli taasen vuosien kokemus sosiaali- ja terveysvaliokunnassa toimimisesta. Uskoisin, että nämä syyt vaikuttivat siihen, että keskustelimme hyvin paljon ja oli myös vaikea hioa näkemyksiä yhteen. Kuitenkin, vaikka useasta kohdasta olimme erimielisiä, lausunto näkemykseni mukaan vastaa valiokunnan jäsenten enemmistön käsitystä. Vastalauseen muodossa näemme erimielisyyden aiheet, joista ei yksimielisiä oltu, että ne tulisi mietintöön sisällyttää.

Jatkon osalta sosiaali- ja terveysvaliokunnan työskentely, koen näin, kehittyy ja uudet ja vanhat sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet hyvin nopeasti pääsevät toimintaan sisään.

Kun katson aikaisempia Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksia ja niistä annettuja mietintöjä, huomaan, että myös siellä on jätetty vastalauseita, joten mitenkään uutta käsittelytapa ei ollut.

Yhdyn ed. Huuhtasen puheenvuoroon siitä, että rahoituksen osalta Kelan tulevaisuus on huolen aiheena ja se tulee pitää kunnossa. Takuusuoritukset eivät saa jäädä pysyväisiksi järjestelyiksi, vaan ne on edelleen pidettävä tilapäisinä. Kelan valtuutettujen matkalta kertomukseen voisi myös lisätä sen, että Kelan toimistohenkilöstö on erittäin ammattitaitoista, palvelualtista ja myös atk-järjestelmä on hyvää tasoa.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen esitti käsityksenään, että kertomus on syntynyt jotenkin poikkeuksellisella tavalla ja suuren riitelyn jälkeen. En ole valiokunnassa ollut jäävinä asiaa käsittelemässä, mutta lopputuloshan näyttää varsin hyvältä. Erittäin perusteellisesti on monta asiaa käsitelty ja puututtu nimenomaan käytännön asioihin.

Mitä tulee vastalauseeseen, asiahan on sen luonteinen, että Kelan kertomuksen yhteydessä kyseistä asiaa ei pitäisi käsitellä. Siinä on otettu kantaa yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisperusteisiin, ja kun muistamme, että se sosialidemokraattien kanssa yhdessä tehtiin varsin monivaiheisen ja monen kompromissin ja neuvottelun jälkeen ja se on saavuttanut nykyisen muodon, meitä ihmetyttää, miten sosialidemokraatit muutaman viikon oppositiossa olon jälkeen lähtivät vetämään toisenlaista linjaa. Yksilöllinen varhaiseläkehän on yksi muoto työkyvyttömyyseläkettä, ja se, että siihen otettaisiin mukaan myöntämisperusteeksi työttömyys, on muuttamassa koko eläkejärjestelmän perusteita tai koko eläkkeen luonnetta, eikä sellaista asiaa ole syytä tässä yhteydessä käsitellä, vaan käsittelyn on oltava perusteellisempi.

Mitä tulee tiettyihin teknisiin asioihin ja vaikeuksiin, näin valiokunnassa erilaisia versioita. Se oli vain osoitus siitä, että työtavat muuttuvat hallituskoalition muuttuessa ja sihteerikin huomaa, että hänen pitäisi tehdä nimenomaan valiokunnan enemmistölle mietintöjä eikä suinkaan pelkästään oppositiolle.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Sikäli kun oikein kuulin — minulla ei ollut mietintöä käytettävissäni — ed. Stenius-Kaukonen luki ponsiehdotuksen, ja siinä otettiin kantaa myös varhaiseläkeikärajaan, joka liittyy kiinteästi budjettikäsittelyyn ja siihen kokonaisuuteen, jota siellä käsitellään. Tästä syystä ainakaan meidän tahollamme ei ole oltu neuvotteluissa opposition kanssa siitä, miten tullaan näissä asioissa myöhemmässä vaiheessa käyttäytymään. Tämä olisi joka tapauksessa ennakkopäätös meidän osaltamme siitä, miten tulemme ottamaan kantaa asiaan budjetin käsittelyn yhteydessä. Varmasti olemme vastustamassa sitä, näin luulen, mutta koska ryhmä ei ole tällaista käsitellyt, mikäli äänestys tänään asiasta tulee, ryhmä tulee äänestämään tyhjää. Me emme halua ottaa ennakkopäätöstä asiassa tässä vaiheessa, koska budjetin yksityiskohtia on käsiteltä-

vä kokonaisuutena ja neuvoteltava niistä varmasti myös opposition kanssa, mikäli sellaista halukkuutta näyttää olevan.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaiselle ensinnäkin: On aika kova syytös eduskunnan virkamiestä kohtaan väittää, että valiokuntasihteeri jollakin tavalla pyrkisi laatimaan mietintöjä, lausuntoja tai kannanottoja jotenkin yksisilmäisesti. Ed. Kemppainen totesi, että hän ei ole osallistunut asian käsittelyyn, koska hän on esteellinen. Ihmeellistä on, että hän tuntuu tietävän, miten asiaa on valmisteltu virkamiehen taholta. Ed. Kemppainen, eiköhän ollut aika kova syytös?

Minusta ed. Stenius-Kaukosen toteamus ilmapiiristä, joka valitettavasti vallitsi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, pitää paikkansa.

Ed. Kuittisen kanssa voin olla samaa mieltä. Toivon, että työskentely jatkossa kehittyy myönteisempään suuntaan siten, että pyritään löytämään ratkaisuja. Varmasti aikaisemminkin on ollut vastalauseita, mutta ymmärtääkseni edellisellä kaudella, jolloin keskusta oli oppositiossa, ja sitä edellisellä kaudella, jolloin keskusta oli hallitusvastuussa, kuulemma valiokunnassa — olen nyt ensimmäistä kertaa — yleinen ilmapiiri on ollut myönteinen ja on pyritty löytämään yhteisiä ratkaisuja. Toivoisin, että tämä olisi käytäntö myös jatkossa, jolloin turhia vastakkainasetteluja hallituspuolueiden ja opposition välillä voitaisiin välttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Ehdotus laiksi Brasilian kanssa tulon kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 29
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi Japanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 30
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi Luxemburgin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 31
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laeiksi eräiden veronhuojennussäännösten muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 56
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 55
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

8) Hallituksen esitys n:o 71 laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta

hallintovaliokuntaan

9) Hallituksen esitys n:o 68 laiksi rakennushallinnosta

talousvaliokuntaan

10) Hallituksen esitys n:o 69 rahoitustoimintalaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

11) Hallituksen esitys n:o 75 paineastialain muuttamisesta

12) Hallituksen esitys n:o 76 räjähdysvaarallisista aineista annetun lain muuttamisesta

---

13) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 62 laiksi leimaverolain 47 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Linnainmaa ei ole paikalla esittelemässä aloitettaan, mutta pidän aloitetta erittäin hyvänä, ja sen takia muutama sana.

Aloitteessa ehdotetaan, että kun asiakassuhde muuttuu toiseen pankkiin ja lainat siirretään toisesta pankista toiseen, ei olisi leimaveromenettelyä uuden lainan ottamisen yhteydessä. Erityisesti tällä hetkellä ihmisten raha-asiat saattavat olla hajaantuneina erilaisiin rahalaitoksiin, otetaan tilapäislainaa jne., mutta jossakin vaiheessa on järkevää kohdistaa kaikki laina-asiat samaan pankkiin. Kun ihminen on vaikeuksissa, niiden hoitaminen saman pankin kanssa on erittäin hyvä, pankin kanssa, johon tulevat suuremmat tai pienemmät tulot. Mutta nykyisin voimassa oleva järjestelmä merkitsee sitä, että jos haluaa maksaa 50 000 markan lainan ja sen joutuu ottamaan toisesta pankista, johon aikoo asiakkaaksi lopullisesti paneutua, joutuu maksamaan leimaverot. Tämä on mielestäni kohtuutonta. Ed. Linnainmaan aloite tältä osin on mielestäni erinomaisen hyvä.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Viimeistään esillä oleva aloite herättää ainakin minussa kysymyksen, minkä ihmeen takia yksityiseltä pankilta otetusta lainasta pitää ylipäätään maksaa leimaveroa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Ed. Kohijoen lakialoite n:o 63 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Ed. Rinteen lakialoite n:o 64 laiksi kansanedustajan muiden tulojen kuin edustajanpalkkion ja kulukorvauksen maksamisesta valtion kassaan

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 16) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Minulla oli puheenvuoropyyntö edelliseenkin asiaan. Se on jäänyt pois, mutta sehän ei asiaa kaada. Nyt ollaan tässä asiassa. Totean, että ed. Rinteen aloite samoin kuin päiväjärjestyksen 16) asia ovat, valitettavasti täytyy sanoa tällä tavalla, hyvä vitsi. Toisin sanoen näiden esitysten mukaan esimerkiksi kansanedustaja, jos myy metsää tai saa tuloja jostakin muualta, joutuisi tulonsa lähettämään valtiokonttoriin ja hänelle jäisi ainoastaan kansanedustajan palkka ja kulukorvaus.

Ymmärrän sen, että meidän palkkojamme leikataan. Siinä ei ole mitään ongelmaa silloin, jos yhteiskuntasopimus syntyy. Toisaalta ymmärrän senkin, että kielletään kansanedustajien osallistuminen hallintoneuvostoihin ja johtokuntiin, jolloin heille ei tulisi myöskään kokouspalkkioita. Mutta tässä tapauksessa ed. Rinne ehdottaa, että omaisuustulot, esiintymispalkkiot, kokouspalkkiot, lisät, korvaukset, maataloustukiaiset, liiketoimintatulot, avustukset, eläketulot ja muut jouduttaisiin tilittämään valtiokonttorille. Minä sanon, että tämä on, kaikella kunnioituksella hänen ehdotustaan kohtaan, todella käsittämätön ehdotus. Puhun vain 15) asian kohdalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

16) Ed. Rinteen lakialoite n:o 65 laiksi ministerin muiden tulojen kuin valtioneuvoston jäsenen palkkion ja siihen kuuluvan ylöspidon maksamisesta valtion kassaan

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 20.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 1747—1804)

Seppo Tiitinen (s. 1804—1810)